

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

MUHASEBE VE FİNANSMAN

KOOPERATİFLER

Ankara, 2014

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	v
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	2
1. KOOPERATİFLER VE KURULUŞU.....	2
1.1. Kooperatif ve Özellikleri	2
1.1.1. Kooperatiflerle Diğer Şirketler Arasındaki Farklar	4
1.1.2. Kooperatiflerle Dernekler Arasındaki Farklar	5
1.1.3. Kooperatiflerin Toplum Kalkınmasındaki Rollerini.....	5
1.2. Kooperatifçilik İlkeleri.....	6
1.2.1. Gönüllü ve Serbest Giriş İlkesi.....	6
1.2.2. Ortağın Demokratik Yönetimi İlkesi	7
1.2.3. Ortağın Ekonomik Katılımı İlkesi	8
1.2.4. Özerklik ve Bağımsızlık İlkesi	9
1.2.5. Eğitim, Öğretim ve Bilgilendirme İlkesi	10
1.2.6. Kooperatifler arası İş Birliği İlkesi	11
1.2.7. Toplumsal Sorumluluk İlkesi	11
1.3. Kooperatiflerin Sınıflandırılması	11
1.3.1. Üretim ve Pazarlama Sektöründe Faaliyet Gösteren Kooperatifler.....	12
1.3.2. Tarım Sektöründe Faaliyet Gösteren Kooperatifler.....	16
1.3.3. İnşaat Sektöründe Faaliyet Gösteren Kooperatifler.....	17
1.3.4. Kredi Sektöründe Faaliyet Gösteren Kooperatifler	18
1.4. Kooperatiflerin Kuruluşu	19
1.4.1. Kurucu Ortakların Bir Araya Gelmesi.....	20
1.4.2. Anasözleşmenin Hazırlanması, İmzalanması ve Tasdiki	21
1.4.3. Kuruluş izninin Alınması.....	23
1.4.4. Kooperatifin Tescil ve İlanı	26
1.4.5. Tüzel Kişiliğin Kazanılmasından Sonra Yapılması Gereken İşlemler	31
UYGULAMA FAALİYETİ	33
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	35
ÖĞRENME FAALİYETİ-2.....	38
2. KOOPERATİFE ORTAK OLMA VE ORTAKLIKTAN ÇIKMA	38
2.1. Kooperatife Ortak Olmak.....	38
2.1.1. Gerçek Kişilerin Ortaklığı	39
2.1.2. Tüzel Kişilerin Ortaklığı.....	43
2.2. Kooperatif Ortaklığının Sona Ermesi.....	43
2.2.1. Ortaklıktan Çıkma	44
2.2.2. Ortağın Ölümü.....	46
2.2.3. Ortaklığın Devri.....	47
2.2.4. Ortaklıktan Çıkarılma ve İtiraz.....	48
2.3. Ortaklığın Sona Ermesiyle Hesap Kesme	53
UYGULAMA FAALİYETİ	56
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	57
ÖĞRENME FAALİYETİ-3.....	60
3. ORTAKLARIN HAKLARI VE ÖDEVLERİ.....	60
3.1. Ortakların Hakları	60

3.1.1. Ortaklık Senedi	60
3.1.2. Ortakların Bireysel Hakları.....	62
3.1.3. Ortakların Birlikte Kullanabilecekleri Hakları	70
3.1.4. Hak ve Yükümlülüklerde Eşitlik	75
3.2. Ortakların Ödevleri ve Sorumlulukları	75
3.2.1. Sermaye koyma borcu ve aidat ödeme yükümlülüğü	75
3.2.2. Ortağın Kişisel Alacaklıları	75
3.2.3. Ayni Sermaye	76
3.2.4. Ek Ödemeler	76
3.2.5. Ortakların Sorumlulukları.....	76
UYGULAMA FAALİYETİ	81
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	84
ÖĞRENME FAALİYETİ-4.....	87
4. KOOPERATİFİN ORGANLARI	87
4.1. Genel Kurul.....	87
4.1.1. Genel Kurulun Yetkileri ve Yetkilerin Devri	88
4.1.2. Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması.....	89
4.1.3. Genel Kurul Gündeminin Hazırlanması ve Gündeme Madde Eklenmesi	91
4.1.4. Ortaklar Cetvelinin Hazırlanması	92
4.1.5. Toplantının Açılması ve Toplantı Başkanlığı.....	92
4.1.6. Oy Kullanmanın Şekli	93
4.1.7. Bilânçonun Tasdiki ve İbra.....	93
4.1.8. Genel Kurul Tutanağı	93
4.1.9. Genel Kurul Kararlarının Tescil ve İlanı	93
4.1.10. Bakanlığa Gönderilecek Belgeler	94
4.2. Yönetim Kurulu	94
4.2.1. Kooperatif Yönetiminin Önemi ve Kooperatiflerde Temsil.....	94
4.2.2. Yönetim Kurulunun Seçimi	95
4.2.3. Yönetim Kurulunun Görevleri.....	97
4.2.4. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumlulukları.....	98
4.3. Denetim Kurulu.....	99
4.3.1. Kooperatiflerde Denetimin Amacı ve Önemi	99
4.3.2. Denetim Kuruluna Üye Seçimi.....	100
4.3.3. Denetim Kurulunun Görevleri.....	101
4.3.4. Denetim Kurulunun Sorumlulukları	102
4.4. Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinde Denetim.....	102
UYGULAMA FAALİYETİ	103
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	104
ÖĞRENME FAALİYETİ-5.....	107
5. DAĞILMA VE TASFİYE	107
5.1. Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme:	107
5.2. Kooperatiflerde Dağılma Sebepleri.....	107
5.3. Tasfiye Kurulunun Oluşumu.....	108
5.4. Tasfiye Kurulunun Görevleri ve Tasfiyenin Yürütülmesi	108
UYGULAMA FAALİYETİ	110
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	111

ÖĞRENME FAALİYETİ-6.....	113
6. KOOPERATİF İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	113
6.1. Kooperatiflerin Tutacakları Defterler	113
6.2. Cezai Sorumluluklar	116
6.3. İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi	116
6.3.1. Kuruluş İşlemlerinin ve Sermaye Paylarının Muhasebeleştirilmesi	116
6.3.2. Ek Ödemelerin ve Aidatların Muhasebeleştirilmesi	119
6.3.3. Ortaklığa Yeni Üye Alımının Muhasebeleştirilmesi	120
6.3.4. Ortaklıktan Çıkış İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi	122
6.3.5. Gelir Gider Farkına İlişkin Muhasebe Kayıtları	123
UYGULAMA FAALİYETİ	128
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	129
MODÜL DEĞERLENDİRME	131
CEVAP ANAHTARLARI	133
KAYNAKÇA	137

AÇIKLAMALAR

ALAN	Muhasebe ve Finansman
DAL/MESLEK	Bilgisayarlı Muhasebe Elemanı
MODÜLÜN ADI	Kooperatifler
MODÜLÜN TANIMI	Kooperatiflerin tanımı, özellikleri, kuruluş işlemleri, kooperatif ortaklığı, ortakların hak ve ödevleri, organları ve kooperatif işlemlerinin Tek Düzen Muhasebe Sistemine göre kaydedilmesi bilgi ve becerisinin kazandırıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Ön koşulu yoktur.
YETERLİK	Kooperatif işlemleri yapmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile; Tek Düzen Muhasebe Sistemine uygun olarak kooperatif yazışmalarını ve muhasebe kayıtlarını yapabileceksiniz. Amaçlar 1. Kooperatifleri tanıyarak kuruluş işlemlerini yapabileceksiniz. 2. Kooperatif ortaklarının ortaklık işlemlerini yerine getirebileceksiniz. 3. Kooperatif ortaklarının hak ve ödevleri ile ilgili işlemleri yapabileceksiniz. 4. Kooperatif organlarını tanıyarak ilgili işlemleri yürütebileceksiniz. 5. Kooperatiflerin tasfiye işlemlerini yapabileceksiniz. 6. Kooperatiflerin muhasebe kayıtlarını yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Sınıf-Atölye: Tepegöz, Sinevizyon, perde, tahta, defter, kalem, form belgeler, Tek Düzen Hesap Planı, cetvel, hesap makinesi Bireysel öğrenme: İnternet, kütüphane, çevre, kitaplar İşletme (sektör): Bütün kooperatifler
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Her faaliyet sonrasında o faaliyetle ilgili değerlendirme soruları ile kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modül sonunda size ölçme aracı (uygulama, soru-cevap) uygulayarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sayın Öğrenci;

Kooperatif; yardımlaşma ve dayanışmayı esas alan bir ticaret şirketidir. “Birlikte iş yapmak” olarak da tarif edilen kooperatifçilik, geniş anlamda ekonomik işbirliği şekli olup, ortak amaçlara ulaşmak isteyen bireylerce oluşturulan bir örgütlenme modelidir.

Bu kapsamda, bir ülkedeki sosyal, siyasal ve kültürel değerlerin gelişmesine katkıda bulunan kooperatifler demokratik hakların kazanımı yanında, bilinçli ve örgütlü bir toplumun oluşumunda da önemli bir işlev yerine getirmektedirler. Kooperatifler aynı zamanda bir girişimcilik okuludur.

Kooperatifler, ülke ekonomileri için günümüzün en etkili kalkınma araçlarından biri olarak görülmektedir. Bu aracın etkili bir şekilde ele alınıp kullanılması halinde ülke ekonomisine büyük katkı sağlayacağı açıktır. ABD, AB ve Japonya gibi gelişmiş ekonomilerde çok yaygın ve etkin bir şekilde kooperatifler faaliyet göstermektedir.

Kooperatiflerin esas amacı; yeteri derecede ekonomik güce sahip olmayan gerçek kişilerin mesleki ve kişisel ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle rasyonel bir şekilde ve ekonomik olarak karşılamak ve temin etmekten ibarettir.

Kooperatifler yukarıda saydığımız amaçlar dışında; aracı ve tefeci bağımlılığının ortadan kalkması ile bağımsızlık ve kendine güvenin sağlanması, genel ekonomik durumun düzelmesi ve sosyal dayanışmanın güçlenmesi, tarım dışı etkinlikler ve mesleki hareket yeteneğinin artması, ortaklar arasında eşitlik ve adalet duygularının gelişmesi, kültürel yaşamın zenginleştirilmesi gibi amaçlara ulaşılmasını da sağlar.

Özetle; iyi yönetilen, başarılı çalışmalar yaparak ortaklarının kazanan kooperatifler bulundukları çevreye kooperatif hizmetlerinin yanı sıra birçok sosyal, kültürel etkinlikler de getirmekte ve ülke kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasına yardımcı olmaktadır.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu öğrenme faaliyeti ile kooperatifleri tanıyarak kuruluş işlemlerini yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu öğrenme faaliyetine başlamadan önce yapmanız gereken araştırmalar şunlardır:

- Çevrenizdeki kooperatifleri ziyaret ederek, kooperatiflerin hangi amaçla kurulduklarını ve ülkemizde kooperatifçiliğin hangi alanlarda geliştiğini araştırınız.
- Bir kooperatif kurmak için yapılması gereken işlemleri araştırınız.
- Bir kooperatifin ana sözleşmesini inceleyerek, ana sözleşmede nelerin yer aldığını araştırınız.

Araştırma için çevrenizdeki kooperatifleri gezerek ilgililerden bilgi edinmeniz, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı başta olmak üzere kooperatifçilikle ilgili web sayfalarını ziyaret etmeniz gerekmektedir.

1. KOOPERATİFLER VE KURULUŞU

1.1. Kooperatif ve Özellikleri

İnsanların ihtiyaçları sınırsız olup, bu ihtiyaçların tamamının kıt kaynaklarla karşılanması imkânsızdır. Kooperatifler, insanların “kıt kaynaklarla ihtiyaçlarımı en iyi şekilde nasıl karşılarım?” sorusuna bir cevap olarak ortaya çıkmıştır. Böylelikle ihtiyaçların; dayanışma, yardımlaşma ve iş birliği içerisinde ve en iyi şekilde karşılanması hedeflenmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kooperatiflerin amacı; ortaklarının ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle ve en az maliyetle karşılamaktır. İşte kooperatifler bu ortak amacı gerçekleştirmek için kurulur ve ticari işletmelerden farklı olarak kâr ön planda değildir. Bilindiği üzere diğer ticari işletmelerin ortak amacı kâr elde etmektir. Kooperatiflerde ise ana amaç ortakların ihtiyaçlarını en az maliyetle karşılamaktır. Kooperatifler, bireylerin tek başlarına yetersiz olan sermayelerini birleştirerek yatırıma yöneltir ve üretimde artış sağlar. Böylece bireysel tasarruflar uygun kooperatif modelleriyle ekonomiye kazandırılır.

Kooperatifler hem kişilerin tek başlarına yapmaya güçlerinin yetmediği işleri bir araya gelerek yapmalarını sağlar hem de toplumun kalkınmasına katkıda bulunur. Örneğin, insanların zorunlu ihtiyaçları arasında bulunan barınma ihtiyacını gidermek amacıyla kurulan yapı kooperatifleri, insanların küçük birikimlerini bir araya getirerek hem insanların konut ihtiyaçlarını karşılar hem de inşaatın yapımında çalıştırdığı işçiler ile işsizliği azaltmış, belediyeye ödenen vergi ve harçlarla ülke ekonomisine katkı sağlamış olur.

Resim 1.1: Kooperatiflerde işbirliği

1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını, işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir.

Resim 1.2: İnsanların konut ihtiyaçlarının karşılanmasında kooperatiflerin önemi büyüktür.

Kooperatiflerin başlıca özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kooperatifler, ortaklarının müşterek ihtiyaçlarını veya meslekleri ile ilgili gereksinimlerini en az maliyetle karşılamak amacıyla kurulur.
- Kooperatiflerde ortak sayısı arttıkça kooperatifin sermayesi de artar.

- Kooperatiflerde sermaye olarak aynı sermaye (paranın dışında mal, demirbaş, taşıt, bina vb.) konulması veya başka bir işletmenin kooperatife devredilmesi ancak ana sözleşmede belirtilmiş olmakla mümkündür.
- Gerçek veya tüzel kişiler kooperatife ortak olabilirler. Her ortağın ortaklık haklarının ada yazılı ortaklık senedi ile temsil edilmesi gerekir.
- Kooperatiflerde ortaklıktan çıkış, ancak hesap döneminin sonunda ve en az 6 ay önceden haber vermek şartıyla yapılır. Ancak ana sözleşmeye ortaklıktan çıkış ile ilgili bir hüküm konmuşsa bu hüküm bağlayıcıdır.
- Kooperatiflerde ortakların en az bir ortaklık payları vardır. Bir ortak 5000'den fazla paya sahip olamaz. Bir ortaklık payının değeri 100-TL'dir.
- Kooperatiflerde her ortak sermaye payı ne olursa olsun bir oy hakkına sahip olup, ortak isterse oyunu başka bir ortağa ya da eşi ve birinci derece akrabasına (ortağın; çocuğu, ana ve babası, eşinin annesi ve babası) kullanabilir.
- Kooperatiflerin sorumluluğu ana sözleşmede aksi bir hüküm yoksa mal varlığıyla sınırlıdır. Ortaklar ise sermaye payları ile sorumludur.

1.1.1. Kooperatiflerle Diğer Şirketler Arasındaki Farklar

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kooperatifleri ticaret şirketlerinden biri olarak saymıştır. Kanun ticaret şirketlerini; sermaye şirketi, şahıs şirketi ve kooperatifler olarak üçe ayırmıştır. Bu bakımdan her ne kadar yeni Türk Ticaret Kanununun 124'üncü maddesi gereği ticaret şirketi sayılsa da kooperatiflerin yapısını ve ekonomideki yerini tahlil edebilmek için diğer şirketlerden farklı olan yönlerinin de irdelenmesi gerekmektedir.

Sermaye şirketlerinde ve şahıs şirketlerinde amaç kâr elde etmektedir. Sermaye şirketlerinde kâr olgusu, her bir ortağın koymuş olduğu sermayeyle doğru orantılı olarak yılsonunda almayı hedeflediği kazançla açıklanır.

Kooperatiflerde ise amaç; her bir ortağın tek başına verdiği hizmetten elde ettiği meslek ve geçimine yönelik gelirinin kooperatif çatısı altında verimli olmasının sağlanması, ortakların verecekleri hizmetler için ihtiyaç duydukları araç,gereçlere tek başlarına ödeyecekleri miktarın kooperatif çatısı altında düşük seviyelere çekilmesi ve bunun gibi ortakların tek başlarına elde ettikleri gelirin ve verdikleri hizmetin yükseltilmesi gibi hususlar ön plana çıkar.

Şahıs şirketleri ve sermaye şirketlerinde hedef kitle müşteriler yani şirketin dışındakiler olduğu halde kooperatiflerde hedef kitle ortaklardır. Çünkü kooperatiflerde tabi oldukları mevzuat gereği ortak dışı işlemler sınırlıdır.

Şahıs ve sermaye şirketlerinin olmazsa olmazı sermaye olduğu halde kooperatiflerde ortakların kendisi önemlidir. Dolayısıyla, şirketler sermaye, kooperatifler ise şahıs ortaklığı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şirketlerin sermayesini oluşturan hisse senetleri ile kooperatifin sermayesini oluşturan ortaklık payları farklı özellikler gösterir. Hisse senetleri, alınıp satılabilmeleri sebebiyle

hisselerin tek bir elde toplanmasına imkân vermekte ve buna bağılı olarak sermaye şirketi şahıs şirketine veya aile şirketine dönüşebilmektedir. Kooperatiflerde ortaklık payları alınıp satılamaz ve belirli şartlar haricinde devredilemez. 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 19'uncu maddesi gereğince de ortaklarının 5000 üzerinde pay almasına izin vermez, payı çok ortaklara fazla oy imkânı tanımaz.

Sermaye şirketlerinde belirli sermaye ve buna bağılı olarak değışik kâr söz konusudur. Kooperatiflerde ise sermaye değışkindir. Her yeni ortak sermayenin artmasını ve çıkan ortak azalmasını sağlar. Anonim şirketlerde hisse senetlerinin değeri şirketin başarısına göre değışmekle birlikte kooperatiflerde ortaklık payı sabittir.

1.1.2. Kooperatiflerle Dernekler Arasındaki Farklar

Kooperatiflerin ekonomik ve sosyal olmak üzere ortaklarına sunduğı iki farklı yönü bulunmasına rağmen derneklerin sadece sosyal yönü bulunmaktadır. Kooperatiflerde hedef kitle ortaklar olduğı halde derneklerde hedef kitle genelde üyeler değıldir.

1.1.3. Kooperatiflerin Toplum Kalkınmasındaki Roller

Bireylerin refah düzeylerini artırmak amacıyla kurulan kooperatifler, bireyle birlikte toplumun çekirdeğini oluşturan aileyi ve ailelerle birlikte de toplumun refah düzeyini artırmada önemli bir fonksiyon icra etmektedir.

Konut, işyeri,tüketim, üretim pazarlama, turizm geliştirme, motorlu taşıyıcılar, işletme, temin ve tevzi, yayıncılık, enerji, bankacılık, sigortacılık gibi değışik türlerle ekonomik hayatın hemen her alanında kurulabilen kooperatifler vasıtasıyla kişiler tek başlarına yaptıkları tasarruflarla sahip olamayacakları konut ve işyerine, tüketiciler düşük fiyatla ucuz ve kaliteli mala sahip olabilmekte, üreticiler üretimde kullanacakları araç ve gereçleri ucuza mal edebilmekte ve bu sayede ürettikleri ürünleri de ucuza satabilmektedir. Yine bu kapsamda araçların ortadan kaldırılması suretiyle üretici ve tüketici döngüsü oluşabilmekte, ihtiyaç fazlası malın ihracatı yapılabilmekte, serbest piyasa ekonomisinin oluşumu ve buna bağılı olarak pazarlarda fiyat düzeninin kurulmasına yardımcı olabilmekte ve üreticinin düşük ve uzun vadeli kredi ihtiyacı karşılanabilmektedir.

Bir diğeri ve önemli husus olarak da kooperatiflerin demokrasiyi topluma öğretmeleridir. Demokratik bir sistemle yönetilen kooperatifler, ekonominin her alanında faaliyette bulunmalarından dolayı demokrasinin toplum geneline yayılmasında önemli bir yapıtaşdırlar.

Bu bağlamda, gelişmekte olan ülkelerde kalkınmanın temel araçlarından birisi kooperatifler olup, gelişmiş demokratik ülkelerin ekonomik ve sosyal alanlarda ileri konuma gelmelerinde kooperatiflerin büyük katkısı ve yardımı bulunmaktadır.

1.2. Kooperatifçilik İlkeleri

21 Aralık 1844 yılında İngiltere'nin Rochdale kasabasında 28 dokuma işçisi tarafından ilk tüketim kooperatifini kuran ve kendilerine Rochdale öncüleri adını veren kooperatif kurucularının kooperatiflerinin amacına ulaşmasına yönelik bazı ilkeleri kabul ettiği (Tüketim Kooperatifi ilkeleri) bilimsel olarak 1937 yılında Uluslararası Kooperatifler Birliğince saptanmıştır. 1895 yılında Londra'da kurulan ve 1982 yılında İsviçre'nin Cenevre kentinde faaliyetini sürdüren ve Türkiye'den Türk Kooperatifçilik Kurumu, Köykop, Yolkop, Kentkop gibi üst kooperatif örgütleri ile dünya ülkelerinin kooperatif üst örgütlerinin kayıtlı olduğu, dört yılda bir toplanan ve uluslararası kooperatifçilik dergisi adıyla bir dergi çıkartan ICA, muhtelif ülkelerin kooperatif uygulamalarını dikkate alarak 1937 yılından bu tarafa kooperatifçilik ilkeleri üzerinde çalışmalar yapmaktadır.

Değişen dünya koşulları, yoğun sosyal ve ekonomik gelişme ve değişikliklerin kooperatifçilik ilkelerini de etkilemesi sebebiyle bu ilkelerin sık sık gündeme gelmesine sebep olmuş ve bu ilkeler bir bütün ve birbirine eş değer olarak kabul edilmiş, mutlak ve ikinci derecedeki ilkeler ayırımından vazgeçilmiş ve kooperatiflerin genel tanımı ile kooperatifçiliğe ilişkin yedi ilke 1995 yılında kabul edilmiştir.

Buna göre kooperatif; "Ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlar ve istekleri müşterek sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen bir işletme yoluyla karşılamak üzere gönüllü olarak bir araya gelen insanların oluşturduğu özerk bir teşkilattır." Bu tanımda kooperatiflerin temel değerleri olarak; kendi kendine yardım, kendi kendine sorumluluk, demokrasi, eşitlik, adalet, dürüstlük ve dayanışma sıralanmaktadır.

Aşağıda açıklanan kooperatifçilik ilkeleri birbirine sıkı sıkıya bağlı olup, ilkelerden biri yerine getirilmediğinde kooperatif amacından uzaklaşmış olur. Diğer taraftan bu ilkeler aynen uyulması gereken emirler olarak algılanmamalı, kooperatif çalışmalarında bu ilkeler rehber alınarak, alınacak kararlarda bu ilkelere bağlı kalınmaya çalışılmalıdır.

ICA tarafından belirlenen yedi kooperatifçilik ilkesi şunlardır:

1.2.1. Gönüllü ve Serbest Giriş İlkesi

"Açık kapı ilkesi" olarak da adlandırılan bu ilke, kooperatif hizmetlerinden yararlanmak isteyen ve ortaklık koşullarını taşıyan herkesin sosyal, politik, ırk, din, mezhep ayrımı gözetilmeksizin gönüllü olarak kooperatife girip çıkabilmesini ifade etmektedir.

Resim 1. 3: Kooperatiflere girişte gönüllülük esastır.

Öte yandan gönüllü ve serbest giriş ilkesi, her isteyen her istediği kooperatife ortak olabileceği anlamına da gelmez. Kooperatifler tabi oldukları yasaları dikkate alarak kooperatifin amacı, çalışma konusu, ortaklık sıfatını kazandıran ya da kaybettiren durum ve koşullara yönelik hükümleri kuruluş aşamasında bir anasözleşme hazırlayarak belirtir. Her ne kadar kural olarak ortaklığa giriş serbest ise de ortak olacak gerçek ve tüzel kişilerin anasözleşmede yer alan ortaklık şartlarını taşımaları gerekir. Örneğin kuruluş amacı ortaklarının taşıma hizmetlerini pazarlamak olan bir motorlu taşıyıcılar kooperatifine şoför esnafı olmayan ve aracı bulunmayan birinin ortak alınması doğru ve anlamlı olmayacaktır. Aynı şekilde on adet konut ihtiyacını gidermek için kurulmuş ve yeterli ortak sayısına ulaşmış bir yapı kooperatifine yeni ortak alınmaması da gayet doğaldır.

Dolayısıyla, amaç ve faaliyet konularına göre kooperatif türleri oluşturulduğundan, türe göre oluşturulan ortaklık şartlarıyla ortak olmaya bir sınırlama getirilmesi, bu ilkenin dışına çıkıldığı anlamına gelmemektedir.

1.2.2. Ortağın Demokratik Yönetimi İlkesi

Kooperatifler, tüm ortakların katılımıyla oluşan genel kuralda kooperatifi yönetecek ve onu temsil edecek yönetim kurulunu ve yönetim kurulunun yaptığı işlemleri denetleyecek olan denetim kurulunu seçer. Kooperatiflerde her ortak eşit oy hakkına sahiptir. Ortağın sermaye payı veya kooperatifle alışverişi ne olursa olsun genel kuralda yapılacak oylamalarda bir oy kullanma hakkına sahiptir.

Resim 1.4: Kooperatiflerde organların seçimi ve kararların alınması oylama ile yapılır.

Kooperatif ortakları seçilmiş yöneticileri eleştirebilir, hatta onları değiştirebilir. Gerek ortakların yönetim ve denetim kurallarını seçmesi, gerekse onları eleştirmesi hatta değiştirme yetkisinin olması, kooperatiflerin demokratik yönetiminin bir sonucudur.

Bu ilke ile belli bir amacın yerine getirilmesine yönelik olarak bir araya gelen kişilerce kurulan kooperatiflerde, bu amacın yerine getirilmesi görevi, kooperatif çatısı altında bir araya gelen kişilerce seçilen yönetim kuruluna aittir. Bu ilke sayesinde kooperatifteki sermayesi ne olursa olsun her ortak alınan kararlara, sahip olduğu bir oyla etki etmektedir. Ortak, ortağı olduğu kooperatifi temsil edecek kişileri yani yönetim kurulu üyelerini seçmede, yönetim kurulu üyelerinin yetkilerini belirlemede, amaca ulaşmak için alınacak kararlarda diğer ortaklar gibi sahip olduğu bir oyla söz sahibi olmaktadır.

1.2.3. Ortağın Ekonomik Katılımı İlkesi

Ortaklar, çatısı altında birleştikleri kooperatiflerinin amaç ve faaliyetlerinin gerçekleşmesini, koydukları sermaye payları ve tüm ortakların temsil edildiği genel kurulca alınan kararlar gereği ödemekle yükümlü oldukları aidat ve ek ödemelerle sağlamaktadırlar.

Bu bağlamda da ortaklar, kooperatifin elde ettiği olumlu gelir-gider farkından kooperatifle yaptıkları muameleleri oranında risturn almakta ve yine tasfiye durumunda arta kalan tasfiye artığından da faydalanmaktadırlar. Kısaca, kooperatifin amacını gerçekleştirebilmesi büyük ölçüde ortaklarının mali katılımı ile sağlanmaktadır.

Genel amacı ortaklarının müşterek ihtiyaçlarını en az maliyetle gidermek olan kooperatiflerin iyi bir şekilde yönetilmesi sonucu gelir fazlası, yani kâr ortaya çıkabilir. Kooperatiflerin amaçları arasında kâr elde etmek olmadığından ortaya çıkan gelir ve gider fazlaları kâr veya zarar değil, gelir fazlası veya gider fazlası olarak adlandırılır. Ortağın ekonomik katılımı ilkesi, elde edilen gelir ve gider fazlalarının nasıl dağıtılacağını gösterir.

Ortaya çıkan gelir fazlası kanun ve anasözleşmede belirlenen yedek akçe, sermayeye faiz, üst birlik payları ve varsa fonlar ayrıldıktan sonra kalan risturn (ortakların kooperatiften yaptıkları alışveriş oranlarına göre gelir fazlasından pay alması) olarak dağıtılır.

- **İşletme gelir fazlasından yedek akçe ayrılması:** Kooperatiflerde ortaya çıkan gelir fazlasının tamamı ortaklara dağıtılmaz. Kooperatiflerde doğabilecek zararlardan korunmak ve sermaye birikimi sağlamak için yedek akçeler kullanılır. Kooperatifler Kanunu'nun 39'uncu maddesi uyarınca; kooperatiflerde gelir farkının en az %10'u yedek akçe olarak, kooperatif üst kuruluşlarında ise %10'a ilaveten %5'i fevkalade yedek akçe olarak ayrılmadıkça ortaklara dağıtım yapılamaz. Yine, Kooperatifler Kanununun 38'inci maddesi uyarınca anasözleşmede aksine bir hüküm yoksa ortaklarla yapılan muamelelerden bir yıllık faaliyet sonucunda elde edilen hâsılanın tamamı yedek akçe olarak ayrılır ve ayrılan yedek akçeler hiçbir şekilde ortaklara dağıtılamaz. Yedek akçelerin ortaklara dağıtılacağı şeklinde bir hüküm anasözleşmeye konmuş olsa dahi bu hüküm geçersizdir. Kooperatifin bir yıllık faaliyeti neticesinde gider farkı ortaya

çıkmiş ise bu gider farkı ayrılan yedek akçelerden, yedek akçeler yetmezse, ayrılan özel fonlardan karşılanır.

Resim 1.5: Kooperatif gelirlerinden yedek akçe ayrılarak, kötü günler için tedbir alınır.

- **İşletme ortaklarının sermayelerine faiz verilmesi:** Kooperatifler Kanununun 38'inci maddesine göre gelir-gider farkının en az %50'si ortaklara dağıtıldıktan sonra, ortakların sermaye paylarına genel kurul kararı ile devlet tahvillerine verilen en yüksek faiz haddini geçmemek üzere faiz ödenebileceği anasözleşme ile hükme bağlanabilir.
- **Özel fon ayrılması:** Kooperatiflerin faaliyet yılı içerisinde kooperatif ortakları dışındaki gerçek ve tüzel kişilerden elde ettiği hasılanın ortaklara sermaye payları oranında dağıtılabileceği anasözleşmede belirtilerek, bu farkın ortaklara dağıtımı sağlanabilir. Anasözleşmede böyle bir hüküm yoksa bu farklar, kooperatifin gelişmesine yarayacak işlerde kullanılmak üzere özel bir fonda toplanır. Ayrıca anasözleşmede yer verilmek suretiyle gerek kooperatifin memurları ile işçileri, gerekse kooperatifin ortakları için yardım kuruluşları oluşturmak ve bunları işletmek amacı ile yardım fonları kurulabilir.
- **Ortaklara "Risturn" dağıtılması:** Kooperatifler yıllık faaliyetleri sonucu elde ettikleri işletme gelir fazlasını risturn adı altında ortaklarına dağıtır. Risturn dağıtımı yasa ve anasözleşmede belirtilen yedek akçeler, özel fonlar ve sermaye paylarına faiz verilmesi işlemleri tamamlandıktan sonra yapılır. Ortakların risturn payları anasözleşmedeki hükümlere göre ve ortakların kooperatiftan yaptıkları muameleleri dikkate alınarak dağıtılır.

1.2.4. Özerklik ve Bağımsızlık İlkesi

Kooperatifler kendine özgü bir yasası (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu) olması itibarıyla özerk kuruluşlardır. Bazı durumlarda Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) bazı hükümleri uygulansa da kooperatiflerin kuruluşlarından dağılmalarına kadar tüm işlemler Kooperatifler Kanununda belirtilmiştir; bu da kooperatiflere özerklik kazandırmaktadır.

Resim 1.6: Kooperatiflerin kendine özgü yasaları bulunmaktadır.

Kooperatiflerin yönetimi ve denetiminin ana sözleşmelerinde belirlenen hükümler dâhilinde karşılıklı yardım ve dayanışma içerisinde yürütülmesi bağımsız bir kuruluş olduğunun göstergesidir.

Demokratik yönetim ilkesinin bir benzeri olarak algılanabilen bu ilke, kooperatifin ortakları tarafından özerk olarak karar alınıp yönetilmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla, tüm ortakların temsil edildiği genel kurulca alınacak kararlara karışacak bir dış etmen bulunmamakta, Devlet sadece bu ortaklıkların kuruluşunu, işleyişini ve denetimini yürütmektedir.

1.2.5. Eğitim, Öğretim ve Bilgilendirme İlkesi

Kooperatiflerin başarıya ulaşması için kooperatifi yönetenlerin, ortaklarının ve halkın kooperatifçilik hakkında bilgili olmaları gerekir. Oy kullanacak, kooperatif yöneticilerini seçecek, yeri geldiğinde eleştirecek, hatta değiştirecek ve fikir verecek olan ortakların tüm bunları yerine getirebilmeleri için kooperatifçilik hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekir.

Kooperatifin yönetimini üstlenen yönetim kurulu ile yönetim kurulu çalışmalarını kontrol edecek olan denetim kurulu üyeleri bu görevlerini yasaya uygun olarak yürütmelidir. Tüm bu nedenlerle ortakların, kooperatif organlarının ve halkın kooperatifçilik hakkında bilgilendirilmesi zorunlu bir hal alacaktır.

Başta kooperatif ortakları olmak üzere, kooperatif çalışanlarına ve topluma kooperatif ilkeleri ile yararlarını ve kooperatifçiliğin diğer olumlu taraflarını anlatmak için kabul edilen bu ilke sayesinde kooperatif ortaklarının belirli bir bilgiye sahip olmaları ve sahip oldukları bilgiyle de kooperatif ana sözleşmesini, hesap ve işlemlerini anlayabilmeleri amaçlanmaktadır.

Bu ilkenin amaçlarından bir diğeri de ortakla kooperatif, kooperatif ile kooperatif üst örgütü arasındaki bağların kuvvetlenmesi, ortak, yönetici, personel ve geniş bir tabanı oluşturan halkın kooperatif eğitimi alması, kooperatif ile devlet arasındaki ilişkilerin düzenlenmesidir. Bu çerçevede, kooperatif ortaklarının, kooperatif yönetim ve denetim kurulu üyelerinin, kooperatif müdür ve personelinin eğitilmesinde kooperatifçilik eğitiminin geliştirilmesi ilkesi önemli rol oynamaktadır.

1.2.6. Kooperatifler arası İş Birliği İlkesi

Kooperatiflerin amaçlarına ulaşabilmeleri için diğer kooperatiflerle iş birliğine gitmeleri gerekir. Bu sayede kooperatifler, ortaklarına daha fazla ve daha etkili hizmet sağlayacak aynı zamanda da ulusal ve uluslararası düzeyde kooperatifçilik hareketinin güçlenmesine katkıda bulunacaklardır.

Kooperatifler, iş birliği yaparak ulusal düzeyde büyük aracı, tefeci, sanayici ve holdinglerle; uluslararası düzeyde ise çok uluslu şirketlerle rekabet edebilir.

İşbirliğinin kooperatif çatısı dışındaki diğer kooperatifler arasında da gözetilmesini amaçlayan bu ilkeyle kooperatiflerin hem ortaklarına hem de işbirliği sayesinde topluma daha fazla hizmet etmeleri amaçlanmıştır.

Zira, kooperatif aracılığıyla ortakların sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel kalkınmalarında işbirliği önem arz etmektedir.

1.2.7. Toplumsal Sorumluluk İlkesi

Kooperatifler, ortaklarının gereksinimlerini ön planda tutarken diğer yandan da içinde bulundukları toplumun çıkarlarını gözetmelidir. Ayrıca kooperatifler, çevrenin korunması için de gereken önlemleri almakla sorumludur.

Bu ilkenin bir gereği olarak kooperatifler, toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel yönden kalkınmalarını sağlamak ve korumak için de çalışmalıdırlar.

1.3. Kooperatiflerin Sınıflandırılması

Kooperatiflerin kuruluş amaçları birbirinden farklı olduğundan çeşitleri de bir hayli fazladır. Kooperatifleri tabi olduğu mevzuata göre sınıflandırmak mümkün olmakla birlikte en uygun sınıflandırma, faaliyet alanıyla irtibatlı sektör bazında yapılacak sınıflandırmadır. Bu çerçevede kooperatifleri üretim ve pazarlama, tüketim ve kredi sektörü olarak üç grupta ele alacağız.

1.3.1. Üretim ve Pazarlama Sektöründe Faaliyet Gösteren Kooperatifler

Bu kooperatiflerin kuruluşlarındaki izin işlemleri ve denetimleri Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yürütülmektedir.

Tarım Satış Kooperatifleri

Çiftçilerin, özellikle de küçük çiftçilerin en büyük sorunlarından biri ürettikleri ürünleri pazarlama aşamasında ortaya çıkmaktadır. Ürünlerin pazarlanması sırasında çiftçi çoğu kez tüccar ve komisyoncu ile karşılaşmakta ve ürününü pazar değerinin çok altına bu tür aracılara satmaktadır. Böylelikle birden fazla el değiştiren ürünün fiyatı artmakta, fiyatı artan mala olan talep ise düşmektedir. Ayrıca ürününü pazar fiyatının çok altında satan çiftçi de elde ettiği gelir ile çoğu kez üretim giderlerini ancak karşılar.

Tarım satış kooperatiflerinin en önemli amacı, ortakları olan çiftçilerin ürünlerini en iyi biçimde değerlendirmek, iç ve dış pazarlarda piyasa fiyatından satışını gerçekleştirmektir.

Resim 1.7: Tarım satış kooperatifleri ortaklarının ürünlerini pazarlar.

Tarım satış kooperatifleri sadece çiftçilerin ürünlerini satmakla kalmaz aynı zamanda ürünlerin iyileştirilmesi ve standardizasyonu için onlara teknik yardımda da bulunur. Öte yandan ortaklarının tarımsal girdi ihtiyacını karşılar.

Üretim ve Pazarlama Kooperatifleri

Ortağı olan kişilerin mal ve hizmet üretimine yönelik ihtiyaçlarını karşılamak ve ortaklarının ürettiği mal ve hizmetleri pazarlamak amacıyla kurulurlar.

Karayolu Yük ve Yolcu Taşıma Kooperatifleri

Ortaklarının karayoluyla yük ve yolcu taşıma hizmetlerini pazarlamak, bizzat taşımacılık yapmak ve yaptırmak, 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ve Karayolu Taşıma Yönetmeliği kapsamında faaliyetlerde bulunmak ve ortaklarının bu hizmetlerle ilgili ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulurlar.

Taşıma sektöründe faaliyet gösteren kişilerin kurdukları bu kooperatifler; ortaklarına iş bulma, sözleşme yapma, yük bulma sorununu çözme, yükleme istasyonları kurma, yakıt, lastik, yedek parça alma, bakım onarım gibi konularda kolaylık sağlamaktadır. Ülkemizde bu alanda özellikle motorlu taşıyıcılar adı altında çok sayıda kooperatif bulunmaktadır.

Resim 1.8: Taşıma kooperatifleri, üyelerine iş bulma, sözleşme yapma olanağı sağlar.

Tüketim kooperatifleri

Ortaklarının tüketim ihtiyaçlarını, aracılığı ortadan kaldırarak veya onların kâr düzeylerini en düşük seviyeye indirerek daha ucuza karşılamak amacıyla kurulurlar. Örneğin ortaklarının ihtiyacı olan şekeri çuval olarak toptancıdan satın alarak, ortaklarının şeker ihtiyaçlarını market fiyatının altında bir fiyatla karşılar.

Resim 1.9.: Tüketim kooperatifleri, ortaklarının tüketim ihtiyaçlarını en ucuz ve kaliteli şekilde karşılamak için çalışır.

Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifleri

Bu kooperatiflerin ortaklarının tamamı veya büyük çoğunluğu kadındır. Konusu ile ilgili olarak belediyeler gibi tüzel kişiler de bu kooperatiflere ortak olabilmektedir.

Ortaklarının ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçları ile ekonomik faaliyetleri kapsamında yer alan mal ve hizmet üretimi ile bunların pazarlanmasına yönelik ihtiyaçlarını karşılamak, girişimlerini desteklemek, üretim becerilerini geliştirmek, böylece ortaklarının ekonomik menfaatlerini koruyarak sağlıklı ve gelişmiş bir çevrede yaşamalarını sağlamak amacıyla kurulurlar.

Resim 1.10: Kooperatifler, Kadın emeğini ekonomiye kazandırır.

Turizm Geliştirme Kooperatifleri

Doğal, tarihi arkeolojik ve kültürel turizm değerleri ile diğer turizm potansiyelinin gelişmesine yardımcı olmak ve ortaklarının turizm ile ilgili ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulurlar.

Genellikle turizm sektöründe faaliyet gösteren işletme sahiplerinin bir araya gelerek kurdukları bu kooperatifler, turistik yerlerde faaliyet gösteren ortaklarının kendilerini iç ve dış pazarda en iyi şekilde tanıtmaları ve pazarlamalarına yardımcı olur. Türkiye'de 1980 yılından beri turizm alanında kooperatifler kurulmaya başlanmış olup bu tür kooperatifler daha çok Ege, Akdeniz kıyıları ve Nevşehir'de yoğunlaşmıştır.

Yaş Sebze ve Meyve Pazarlama Kooperatifleri

İlgili mevzuat hükümleri çerçevesinde ortaklarının yaş sebze ve meyve ürünlerini iyi şartlarla değerlendirmek, pazarlamak ve ortaklarının ekonomik menfaatlerini korumak amacıyla kurulurlar.

Resim 1.11: Sebze ve meyvenin üreticiden tüketiciye sunulmasında kooperatifler bir yandan ürün güvenliğini sağlarken bir yandan da piyasada fiyatların aşırı artmasını engeller.

Pazarcılar İşletme Kooperatifleri

Pazarcı esnafı olan ortaklarının mesleki faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını karşılayarak ekonomik durumlarını iyileştirmek amacıyla kurulurlar.

Küçük Sanat Kooperatifleri

Ortaklarının sanat ve mesleki faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak amacıyla kurulurlar.

Resim 1.12: Küçük sanat kooperatifleri, ortalarının hammadde ihtiyacını karşılar.

Türkiye'de marangozluk, ayakkabı imalatı, leblebicilik, lüle taşı işletmeciliği, dokumacılık, kilimcilik, halıcılık, deri imalatı, battaniyecilik, av tüfeği imalatı, tabakçılık, fırıncılık vb. alanlarda faaliyet gösteren küçük sanatkârların kurdukları kooperatiflerdir.

Site İşletme Kooperatifleri

Ortaklarının sahibi bulunduğu konutlardan oluşan sitenin ve site sakinlerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak, 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanununa göre yetki verildiğinde site yönetimini üstlenmek, siteyi geliştirmek ve güzelleştirmek amacıyla kurulur.

Temin Tevzi Kooperatifi

Ortakları için gerekli olan mesleki ihtiyaç maddelerini sağlamak amacıyla kurulan bu kooperatifler üretim merkezlerinden, ilk ellerden ve diğer satıcılardan uygun şartlarla ve ucuza satın alacağı ürün ve mesleki ihtiyaç maddelerini peşin veya kredili olarak ortaklarına tevzi ederler.

Eczacılar Üretim Temin ve Dağıtım Kooperatifleri

Eczacılık alanında faaliyet gösteren ortaklarına ilaç temin etmek, ilaçların dağıtılması ve gerektiğinde üretilmesi gibi temel amaçları gerçekleştirmek için kurulur.

1970'li yıllarda ilaç deposu işletmelerinin keyfi bir uygulama sonucu istedikleri eczanelere ilaç verip, istediklerine vermemesi birçok eczanenin kapanma tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına yol açmış ve bu durum eczacıları kooperatif kurmaya yöneltmiştir. Türkiye'de ilk ecza kooperatifi 1978 yılında 22 eczacının katılımı ile Manisa'da kurulmuş olup, daha sonra birçok ilde bu alanda faaliyet gösteren kooperatifler kurulmuştur.

1.3.2.Tarım Sektöründe Faaliyet Gösteren Kooperatifler

Bu kooperatiflerin kuruluşlarındaki izin işlemleri ve denetimleri Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca yürütülmektedir.

Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri

Bu kooperatifler ortaklarının;

- Her türlü bitkisel, hayvancılık, ormancılık konularındaki üretimini geliştirmek,
- İhtiyaçlarını temin ve tedarik etmek; ortaklarının ekonomik ve sosyal yönden gelişmelerine yardımcı olmak,
- İş sahası temin etmek,
- Ortaklarının ekonomik gücünü arttırmak için tabi kaynaklardan faydalanmak,
- El ve ev sanatları ile tarımsal sanayinin gelişmesini sağlayıcı tedbirler almak gibi temel amaçları gerçekleştirmek için faaliyette bulunur.

Tarımsal kalkınma kooperatifleri, ortaklarının ihtiyaç duydukları gübre, tohum, yem, ilaç gibi girdilerin temin edilmesini sağladığı gibi üretimin gerçekleştirilmesi aşamasında bu girdilerin hangi oranda kullanılacağı konularında da ortaklarına yardımcı olur. Böylelikle yanılma tehlikesine karşı ortakları olan çiftçileri korudukları gibi üretimin kalitesinin artmasını da sağlar.

Sulama Kooperatifleri:

Bu kooperatiflerin kuruluşlarındaki izin işlemleri ve denetimleri Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca yürütülmektedir.

Sulama kooperatifleri kurak ve yeterli su kaynağı olmayan yerlerde zirai sulama tesislerini kurarak tarımda verimin artırılması için büyük ihtiyaç olan su problemini çözmeyi amaçlar. Bu amaçla çiftçilerin kullanacağı su miktarını ve sırasını düzenlerler. Bu kooperatifler ayrıca kurulmuş olan sulama tesislerinin bakımını yapma görevini de üstlenir.

Resim 1.13: Sulama Kooperatifleri,

Su Ürünleri Kooperatifleri

Bu kooperatiflerin kuruluşlarındaki izin işlemleri ve denetimleri Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca yürütülmektedir.

Bu kooperatifler her türlü su ürünlerinin üretimi, işlenmesi, depolanması ve pazarlanması konularında ortaklarına hizmet vermek ve ortaklarının ihtiyacı olan av araç gereçlerini ve donatılarını temin etmek amacıyla kurulur ve faaliyet gösterir.

Resim 1.14: Su ürünleri kooperatifleri, ortaklarına üretim, işleme, depolama ve pazarlama hizmetleri sunar.

Pancar Ekicileri Kooperatifleri

Bu kooperatiflerin kuruluşlarındaki izin işlemleri ve denetimleri Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca yürütülmektedir.

Pancar ekicileri kooperatifleri; üretim esnasında ortaya çıkan toprak hazırlığı, ekim işleri, pancar ve diğer tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, korunması, dekar veriminin artırılması konularında gerekli tedbirleri almak ve ortaklarının yararlı bilgiler edinmesine yardımcı olmak amacıyla kurulur.

1.3.3. İnşaat Sektöründe Faaliyet Gösteren Kooperatifler

Bu kooperatiflerin kuruluşlarındaki izin işlemleri ve denetimleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yürütülmektedir.

Konut Yapı Kooperatifleri

İnsanların zorunlu ihtiyaçları arasında yer alan barınma ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulan bu tür kooperatifler, özellikle dar ve orta gelirli ailelerin konut sahibi olmasında aktif rol oynar. Bu tür kooperatifler sayesinde kişilerin küçük birikimleri bir araya getirilip, gerekli durumlarda banka kredilerinden de yararlanılarak, ortakların konut ihtiyaçları karşılanır. Ülkemizde bu tür kooperatiflere yaygın olarak rastlanmaktadır.

Resim 1.15: Yapı kooperatifleri insanları daha kolay ev sahibi yapar.

Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifleri

Küçük sanayicilerin günün icaplarına uygun modern ve teknik şartları haiz birer işyerine sahip olmalarını sağlamak ve topluluğun genel hizmetlerini karşılayacak tesisleri içine alan küçük sanayi sitesi kurarak teknik görgü ve bilgilerini artırmak, modern imalat metotlarından faydalandırmak, işbirliği ve ihtisaslaşmanın gerçekleşmesi gibi çalışmalar yaparak mesleki gelişmelerini sağlamak amacıyla kurulurlar. Sanayi sitesi uygulamalarına; çarpık sanayinin önlenmesi ve sanayi yapılaşmalarının disipline edilmesi amacıyla, planlı kalkınma dönemi olan 1960'lı yıllarda başlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak, sanayi sitesi yapı kooperatifleri Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından büyük oranda altyapı ve üstyapı yapım kredileri ile desteklenmektedir.

Resim 1.16: Küçük sanayi sitesi yapı kooperatifleri küçük sanayicileri iş yeri sahibi yapar.

Toplu İşyeri Yapı Kooperatifleri

Ortaklarının işyeri ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulurlar.

1.3.4. Kredi Sektöründe Faaliyet Gösteren Kooperatifler

Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri

Bu kooperatiflerin amacı, kooperatife ortak olan esnaf ve sanatkârlara mesleki faaliyetleri için gerekli krediyi sağlamak veya kredi ve banka teminat mektubu almak üzere kefil olmaktır.

Türkiye'de ilk esnaf ve kefalet kooperatifi 1951 yılında Ankara'da kurulmuş olup, bugün sayıları bine yaklaşan kooperatifler Merkez Birliği(TESKOMB) çatısı altında toplanarak 650 bini aşkın ortağına hizmet sunmaktadır.

Resim 1.17: Kredi ve kefalet kooperatifleri

Tarım Kredi Kooperatifleri

Bu kooperatiflerin amacı, tarımsal üretimde kullanılmak üzere ortaklarına olabildiğince ucuz ve yeterli kredi sağlamaktır. Türkiye'de 1929 yılına kadar çiftçilerin kredi ihtiyacı T.C Ziraat Bankası tarafından karşılanırken, 1929 yılından sonra tarım kredi kooperatifleri kurulmaya başlanmış ve böylelikle çiftçilerin kredi ihtiyaçları bu kooperatifler aracılığıyla giderilmeye başlanmıştır.

Bu kooperatiflerin ortakları genelde küçük çiftçilerdir. Küçük çiftçilerin bankalardan kredi almaları oldukça zordur; şahıslardan borç almaları durumunda ise yüksek faiz başta olmak üzere birçok sorunla baş başa kalmaktadırlar. Ayrıca bu işletmeler aracılığıyla çiftçi ortağın diğer ihtiyaçları da temin edilebilmektedir.

Resim 1.18: Tarımsal kredi kooperatifleri, ortaklarına ucuz ve yeterli kredi sağlar.

1.4. Kooperatiflerin Kuruluşu

Kooperatiflerin hedeflenen amaca ulaşması ve başarılı olabilmesi için, kooperatif kurma işlemlerine başlanmadan önce bazı araştırmaların yapılarak, elde edilecek bilgilerin iyi bir şekilde değerlendirilmesi yapılarak kooperatif kurma fikri hayata geçirilmelidir.

Resim 1.19: Kooperatif kurulmadan önce, iyice düşünülmeli ve gerekli araştırmalar yapılmalıdır.

Yapılacak bu araştırmada dikkat edilecek başlıca konular şunlardır:

- Kooperatifin kurulacağı yerleşim yerinin kooperatifin amaçlarını gerçekleştirebilecek bir alt yapıya sahip olması (bir konut yapı kooperatifi kurulacaksa, konut yapılacak zeminin inşaatı uygun olup olmadığı ve ihtiyaç duyulacak iş gücünün nerden sağlanacağı, konuları araştırılmalıdır).
- Kooperatifin üretim ve pazarlamasını yapacağı ürünlere ilişkin ham madde ve pazar araştırmasının yapılması.
- İhtiyaç duyulan sermayenin hesaplanması (konut inşa etmek amacıyla bir kooperatif kurulacak ise kooperatifin yapacağı konutların toplam maliyetleri belirlenmeli ve ortakların bu maliyetleri nasıl karşılayacağı ortaya konmalıdır).
- Ortak sayısının belirlenmesi (bir konut yapı kooperatifi kurulacak ise bu kooperatifin yapmayı planladığı konut sayısından fazla ortak alınmamalıdır).
- İhtiyaç duyulması durumunda kredinin hangi kaynaklardan sağlanacağı.
- Kooperatifin çalışma alanıyla ilgili ileride doğabilecek riskler ve bunlara karşı alınacak önlemler.

Yukarıda saydığımız konular dışında, kurulacak kooperatifin türü ve amacına göre araştırılması gereken hususlar varsa ayrıca ortaya konulup, gerekli araştırmalar yapılmalıdır.

Bu araştırmalar yapılırken Tarımsal amaçlı kooperatif anasözleşmeleri Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, yapı kooperatifi anasözleşmeleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, diğer anasözleşmeler ise Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın internet sayfalarından veya ilgili Bakanlıkla iletişime geçilerek temin edilebilir.

Yapılan araştırma sonucu olumlu bilgiler elde edilip kurulacak kooperatifin kuruluş amaçlarını başarıyla yerine getirebileceği fikri ortaya konmuşsa, kooperatifin kurulması için aşağıdaki işlemlere başlanmalıdır.

1.4.1. Kurucu Ortakların Bir Araya Gelmesi

Bir kooperatifin kurulması için en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bir araya gelmesi gerekir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda azami bir sınırlama getirilmediğinden yediden fazla kurucu ortakla kooperatif kurulması mümkündür.

Resim 1.20: Kooperatif kurulması için en 7 ortak gereklidir.

Kooperatifler Kanununun 19'uncu maddesine göre kooperatife giren her ortak en az bir ortaklık payı almayı taahhüt eder. Ortakların alabileceği en fazla ortaklık payı miktarı ise 5000 paydır. Bir ortaklık payının değeri 100-TL'dir.

Kurucuların taahhüt ettikleri pay bedellerinin en az $\frac{1}{4}$ 'ü tescilden önce, gerisi de kooperatifin tescilini izleyen yirmi dört ay içinde kooperatife ödenmesi gerekir.

1.4.2. Anasözleşmenin Hazırlanması, İmzalanması ve Tasdiki

Kooperatif kuruluş başvuruları 2015 yılında uygulamaya konulacak Kooperatif Bilgi Sistemi (KOOP-BİS) <http://koopbis.gtb.gov.tr> üzerinden yapılacaktır. Bu sistem üzerinden kuruluş başvurusu yapıldığında aşağıdaki yöntem izlenecektir:

Vatandaşlık kimlik numarası ve şifre ile e.devlet kapısından giriş yapılacaktır,

Kuruluş işlemleri seçilerek sonraki adımlar takip edilecektir. Yapılacak işlemler için eğitim CD'sinde gösterilen yol izlenmelidir.

KOOP-BİS yürürlüğe girinceye kadar kuruluş işlemleri Merkezi Sicil Sistemi(MERSİS)'ne ait <http://mersis.gumrukticaret.gov.tr> adresinden yapılmaktadır.

Kooperatif kuruluşu için en az yedi gerçek veya tüzel kişi bir araya geldikten sonra, anasözleşme hazırlanması ve her sayfasının kurucu ortaklar tarafından imzalanması ve imzaların da notere tasdik ettirilmesi gerekir.

Uygulamada ilgili Bakanlık tarafından hazırlanan örnek anasözleşmelerden yararlanılmaktadır. Örnek anasözleşmeler kullanılması, kuruluş izni verilmesi sırasında Bakanlığın (ya da İl Müdürlüğünün) denetimi ve incelenmesini kolaylaştırmakta ise de bunlara uyma zorunluluğu yoktur.

Kooperatifler Kanununun 4'üncü maddesinde yer alan ve aşağıda değinilen hükümleri taşımak ve kanunun emredici hükümlerine aykırı olmamak şartıyla, kurucuların istedikleri şekilde anasözleşme hazırlamaları mümkündür.

Resim 1.21: Hazırlanan anasözleşme ortaklar tarafından imzalandıktan sonra noter tarafından imzalar onaylatılmalıdır.

Kooperatifler Kanunu uyarınca anasözleşmede bulunması gereken hükümler şunlardır:

Zorunlu Hükümler (KK md. 4);

- Kooperatifin adı ve merkezi,
- Kooperatifin amacı ve çalışma konuları,
- Ortaklık sıfatını kazandıran ve kaybettiren hâl ve şartlar,
- Ortakların pay tutarı ve kooperatif sermayesinin ödenme şekli, nakdi sermayenin en az 1/4 nün peşin ödenmesi,
- Ortakların aynı sermayeyi koyup koymayacakları,
- Kooperatiflerin yükümlerinden dolayı ortakların sorumluluk durumu ve derecesi,
- Kooperatifin yönetici ve denetleyici organlarının görev ve yetki ve sorumlulukları ve seçim tarzları,
- Kooperatifin temsiline ait hükümler,
- Yıllık gelir gider farklarının, hesaplama ve kullanma şekilleri,
- Kurucuların adı, soyadı iş ve konut adresleri,
- İhtiyari Hükümler (KK md. 5);
- Genel kurulun toplantısı, kararların alınması, oyların kullanılması hakkındaki hükümler,
- Kooperatifin çalışma şekline dair esaslar,
- Kooperatifin birliklerle olan münasebetleri,
- Kooperatifin diğer bir kooperatifle birleşmesine ait hükümler,
- Kooperatifin süresi.

Yorumlayıcı Hükümler (KK md. 6);

Yukarıda zikredilen 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 5'inci maddesinin 1 ve 2'nci bentlerinde yazılı hususlar hakkında anasözleşmede hüküm olmadığı takdirde aşağıdaki hükümler uygulanır.

- Genel kurul, kooperatifi temsile yetkililer tarafından imzalanan taahhütlü mektuplarla veya mahalli gazete ile köylerde ise yazılı olarak imza karşılığı toplantıya çağrılır.
- Kooperatifin faaliyeti; kooperatifin amacı ve çalışma konusuyla sınırlıdır.

1.4.3. Kuruluş izninin Alınması

Bir kooperatifin kurulabilmesi için, öncelikle ilgili Bakanlıktan izin alınması gerekmektedir. Tarımsal amaçlı kooperatifler, tarım kredi kooperatifleri ve bunların üst kuruluşları için Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı; yapı kooperatifleri ve bunların üst kuruluşları için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; tarım satış kooperatifi, kredi ve kefalet kooperatifi ve motorlu taşıyıcılar kooperatifi ile diğer tüm kooperatifler ve bunların üst kuruluşları için Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ilgili bakanlık olarak gerekli izin işlemini gerçekleştirmektedir. Uygulamada ilgili Bakanlıklarca hazırlanan örnek anasözleşmeyle kooperatif kuruluşlarına izin vermede illerde ilgili Bakanlığın İl Müdürlükleri yetkili kılınabilmektedir.

Ana sözleşme hazırlanıp notere onaylatıldıktan sonra kooperatife kuruluş izninin verilmesi hususunda, ilgili izin merciine hitaben iki nüsha dilekçe yazılır (Şekil 1.1).

Hazırlanan dilekçenin aslı kurulacak kooperatifin türüne göre izin alınacak Bakanlığa veya kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki il müdürlüklerine (Ticaret İl Müdürlüğü/İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü/Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) verilir.

Müracaat dilekçesini kurucu ortakların tamamı imzalayabileceği gibi hepsi adına ortaklardan biri de imzalayıp verebilir. Müracaat dilekçesine şu belgeler eklenir:

- 6 adet noter onaylı anasözleşme,
- Kooperatif kurucularının nüfus cüzdanı örnekleri ve ikametgâh belgeleri,
- Yönetim kurulu üyelerinin iyi hal belgeleri,
- Yönetim kurulu üyelerinin aynı türden başka bir kooperatifte yönetim kurulu üyesi olmadıklarına ilişkin beyanları,
- Kuruluş bilgi formu,
- Taahhüt edilen nakdi sermayenin ¼ tutarının 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununa bağlı bir bankada kurulmakta olan kooperatif adına açılacak özel bir hesaba yatırıldığına dair dekont,
- Türüne göre ortaklık şartlarını ispat eder belgeler (oda kayıt belgesi ya da araç ruhsatı, mükellefiyet kaydı, kira sözleşmesi, tapu belgesi) (Şekil 1.2).

07/07/2014

TİCARET İL MÜDÜRLÜĞÜNE
ANKARA

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümleri doğrultusunda Ankara ili, Altındağ ilçesinde Sınırlı Sorumlu Kooperatifi unvanlı kooperatifi kurmak istiyoruz.

Kooperatifin taahhüt edilen nakdi sermayesinin 1/4 tutarı olan TL, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununa bağlı ... Bankada kooperatifimiz adına açılan hesaba yatırılmıştır.

Ekte ilgili belgeleri bulunan kooperatifimizin kuruluşuna izin verilmesini arz ederiz.

İmza
Kurucu ortaklar
adına

.....

ACIK ADRES:

..... ANKARA

EKLER:

- 1- Noter onaylı 6 adet anasözleşme.
- 2- Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin iyi hal belgeleri.
- 3- Yönetim Kurulu üyelerinin aynı türden başka bir kooperatifte yönetim kurulu üyesi olmadıklarına ilişkin beyanları.
- 4-Taahhüt edilen nakdi sermayenin ¼ tutarının 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununa bağlı bir bankada kurulmakta olan kooperatif adına açılacak özel bir hesaba yatırıldığına dair dekont.
- 5- Kooperatif kuruluş bilgi formu.

Şekil 1.1: Kuruluş müracaat dilekçesi

	KOOPERATİF KURULUŞ BİLGİ FORMU
	KOOPERATİFİN
UNVANI	Sınırlı SorumluKooperatifi
ADRESİ	/ANKARA
KURUCU ORTAK SAYISI	13 (on üç)
	YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN
ADI SOYADI	BABA ADI DOĞUM YERİ VE TARİHİ
1.	,
2.	,
3.	,
	DENETİM KURULU ÜYELERİNİN
ADI SOYADI	BABA ADI DOĞUM YERİ VE TARİHİ
1.....	
2.....	
	İmza Kurucu ortaklar adına

Şekil 1.2: Kooperatif kuruluş bilgi formu örneği

Kurucu ortaklar tarafından izin merciine verilen dilekçe ve ekleri izin mercii tarafından şekil ve esas yönünden incelenir. Şekil yönündeki incelemede dilekçeye ilave edilmesi gereken belgelerin mevcut olup olmadığı, esas yönünden ise ekte verilen belgelerin özellikle anasözleşmenin kanunlara ve genel kabul görmüş şekillere uygun hazırlanıp hazırlanmadığına bakılır.

Bu araştırma ve incelemeler sırasında noksan belgeler varsa bunların tamamlanması; anasözleşmede kanunun emredici hükümlerine aykırı hükümler yer alıyorsa, anasözleşme emredici hükümlerin bir veya birkaçını taşımıyorsa bunların düzeltilmesi istenir ve ondan sonra kuruluş izni verir.

1.4.4. Kooperatifin Tescil ve İlanı

Kooperatifin kurulması için gerekli izin alındıktan sonra 15 gün içerisinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret sicil müdürlüğüne başvurularak kooperatifin tescil ettirilmesi gerekir. Kooperatif ticaret siciline tescil edildikten sonra tüzel kişilik kazanır. Kooperatifler Kanunu'nun 7'nci maddesine göre kooperatifin tescilinden önce kooperatif adına işlem yapanlar, yaptıkları işler dolayısıyla şahsen ve zincirleme olarak sorumludurlar. Yani tescilden önce yapılan işlemlerden doğan zararlar kooperatifi değil, işlemleri yapan ortakları bağlar.

Resim 1.22: Kuruluş izni alınan kooperatifler, 15 gün içerisinde ticaret siciline tescil ettirilir.

Müracaat kooperatifi temsil ve ilzamlı yükümlü yönetim kurulu üyelerince ya da vekillerince ticaret sicili müdürlüğüne verilecek bir dilekçe ile yapılır (Şekil 1.3).

.....TİCARET SİCİLİ MÜDÜRLÜĞÜNE

ANKARA

AnkaraMüdürlüğü'nün 20.08.2011 günlü 3975 sayılı onayı ile kuruluşuna izin verilin S.S. Kooperatifine ait evraklar ekte sunulmuştur.

Kooperatifler Kanununun 3 üncü maddesi gereğince, kooperatifimizin tescil ve ilanının yapılmasını arz ederiz.

S.S.
**Koop.
Yönetim kurulu
üyeleri ya da
vekili**

ADRES :

.....
...../ANKARA

EKLER :

1. Anasözleşme (3 adet onaylı)
2. Bakanlık izin yazısı
3. Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 24.maddesine göre düzenlenmiş taahhütname (Yönetim kurulu üyeleri tarafından imzalanmış),
4. Yönetim kurulu imza sirküleri
5. Kurucuların nüfus cüzdanı örnekleri
6. Kuruların ikametgah belgeleri
7. Oda kayıt beyannamesi

Şekil 1.3: Tescil ve ilan için ticaret siciline verilecek dilekçe örneği

Tescil talebi için verilecek bu dilekçeye eklenecek belgeler şunlardır:

- **Anasözleşme:** Kooperatifin tescili için ticaret sicili Müdürlüğüne iki adet anasözleşme verilir. Anasözleşmenin noterden tasdikli olması ve izin merciinin kuruluş izni verdiğiine ilişkin şerhini taşıması gerekir.
- **Bakanlık izin yazısı:** Kooperatifin kuruluşuna ilişkin alınan izin yazısının aslı sicil Müdürlüğüne verilir.
- **Taahhütname**
- **Yönetim kurulu imza sirküleri**
- **Kurucuların nüfus cüzdanı örnekleri**
- **Kurucuların ikametgâh belgeleri**
- **Oda kayıt beyannamesi**
- **Yönetim kurulu üyelerinin imza sirküleri (örnekleri):** Kooperatifin kuruluşu sırasında, ilk genel kurul toplantısına kadar görev yapacak olan yönetim kurulu üyeleri anasözleşmeyle atandıklarından, bunların ad ve soyadları ile ne şekilde imza edeceklerine ilişkin imza sirküleri de dilekçe ekinde ticaret sicili Müdürlüğüne verilir (Şekil 1.5). İmza sirkülerinin noter tasdikli olması gerekmektedir.

İMZA BEYANNAMESİ

18.08.2011 tarihinde kurulmasına izin verilen S. S Kooperatifinin ilk genel kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere, anasözleşmenin 91. maddesiyle kurucu ortaklardan,ve yönetim kurulu üyeliğine atanmışlardır.

Kooperatif anasözleşmesinin 44. maddesi gereğince, bilumum resmi ve özel daireler, müesseseler ile bankalar, şirketler, kurumlar ve her türlü gerçek ve tüzel kişiler nezdinde yapılacak işlemlerde kooperatifin resmi unvanı altına konmuş yukarıda ad ve soyadları yazılı şahıslardan herhangi ikisinin vazedecekleri imzaları, kooperatifi temsil ve ilzam edip, taahhüt altına koyacağından bu şahısların aşağıda bulunan örnek imzalarının tasdikini rica ederiz.

(İMZA-
KAŞE)

İDARE VE TEMSİLCİLERİN:

<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>1. İmzası</u>	<u>2. İmzası</u>	<u>3. İmzası</u>
.....			
.....			
.....			

Şekil 1.4: Yönetim kurulu üyelerinin imza sirküleri (örnekleri)

- **Kurucu ortakların nüfus cüzdanı örnekleri ve ikametgâh belgeleri:** Kuruluş izni sırasında izin merciine verildiği gibi, kurucu ortakların nüfus cüzdanı örnekleri ile ikametgâh belgelerinin, tescil talebi dilekçesi ekinde sicil memurluğuna verilmesi zorunlu bulunmaktadır.

➤ **Tescil ve ilan edilecek hususlara ilişkin beyanname:**

TESCİL VE İLANAN EDİLECEK HUSUSLARA İLİŞKİN BEYANNAME 1. Şirket Sözleşmesindeki imzaların noter onay Tarihi: 20/07/2014 2. Kooperatifin Amacı: Ortaklarının Eğitime yönelik ihtiyaçlarını sağlamak ve eğitim hizmetlerini pazarlamak, 3. Kooperatifin Konusu: Arsa ve arazi satın alır, birleştirir, imar planına uygun olarak alt yapı, plan, proje ve maliyet hesapları hazırlar ve ortaklarına konut yaptırır. 4. Kooperatifin Süresi (varsa): 15 yıl 5. Kooperatifin Unvanı : S.S.,,,,,,,,,,Kooperatifi 6. Kooperatifin Merkezi: Ankara 7. Kooperatifin sermayesi 13.000 TL olup, bunun nakdi kısmına karşılık 3.250 TL'si ödenmiştir. Her ortaklık payı ise 100 TL'dir. 8. Ortaklık payı belgeleri her ortağın adına yazılıdır. 9. Kooperatif ilk genel kurula kadar 10. maddede adı geçen yönetim kurulu üyelerince, ilk genel kuruldan sonra ise seçilecek, yönetim kurulu üyelerince temsil edilecektir. 10. Yönetim kurulu üyeleri ile kooperatifi temsile yetkili olan kimselerin ad ve soyadları:,, 11. Olağan ve olağanüstü toplantılara çağrı; taahhütlü mektupla, ayrıca gerektiğinde gazete ile gazete olmayan yerlerde mahalli örf ve adete göre ilan yolu ile yapılır. Çağrının sadece yazılı olarak imza karşılığı yapılması da mümkündür.
--

Şekil 1.5: Ticaret siciline tescil ve ilan edilecek hususlara ilişkin beyanname örneği

Kooperatifler Kanunu'nun 3'üncü maddesine göre tescil ve ilan olunacak hususlar şunlardır:

- a- Şirket Sözleşmesindeki imzaların noter onay tarihi,
- b- Kooperatifin amacı, konusu ve varsa süresi,
- c- Kooperatifin unvanı ve merkezi,
- ç- Kooperatifin sermayesi ve bunun nakdi kısmına karşılık olarak ödenen en az miktar ve her ortaklık payının değeri,
- d- Ortaklık payı belgelerinin ada yazılı olduğu,
- e- Aynı sermaye ve devralınan akçalı kıymetlerle işletmelerin neden ibaret oldukları ve bunlara biçilen değerler,

- f- Kooperatif ne suretle temsil olunacağı ve denetleneceği,
- g- Denetçiler, Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatifi temsile yetkili kimselerin adı ve soyadı,
- h- Kooperatifin yapacağı ilanların şekli ve anasözleşmede bu hususta bir hüküm varsa yönetim kurulu kararlarının ortaklara ne suretle bildirileceği,
- ı- Merkezi Türkiye’de bulunan kooperatiflerin şubeleri ve unvanları merkeze gönderme yapılarak, bulundukları yerin müdürlüğüne tescil olunur.

Ticaret sicili Müdürü, tescil için aranan kanuni şartların var olup olmadığını incelemekle yükümlüdür (TTK M.32). Özellikle anasözleşmenin, emredici hükümlere aykırı olup olmadığı ve söz konusu anasözleşmenin kanunun bulunmasını zorunluluk olarak öngördüğü hükümleri içerip içermediği incelenir. Tescil edilecek hususların gerçeği tam olarak yansıtmaları, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelik taşımamaları ve kamu düzenine aykırı olmamaları şarttır. Kooperatiflerle ilgili olarak yukarıda yer alan tescile dair hususların dışında yapılabilecek tescil istemlerinde anonim şirketlere ilişkin hükümler kıyasen uygulanır.

Sicil Müdürü kooperatifin tescil talebini inceler. İnceleme sırasında tescil için öngörülen şartlardan bazılarının noksan olduğu tespit olunursa bu hususlar, sicil müdürlüğüne tescil talebinde bulunanlara bildirilir; kanun ve tüzükte aranan şartların yerine getirilmesi, noksanlıkların giderilmesi için süre verilir. Verilen süre içerisinde eksikliklerin tamamlanmaması durumunda tescil talebi reddedilir.

Kanunlarda ve tüzükte aranan şartların ve belgelerin varlığının tespiti halinde, kooperatifin kuruluşu tescil edilir ve bu tescil, sicil defterine kaydedilir. Kooperatifin kuruluşunun ticaret siciline tescilinden sonra, sicil Müdürlüğüne bir sicil tasdiknamesi düzenlenerek kooperatif yetkililerine verilir. Alınan bu belge verildiği tarihten itibaren bir yıl geçerli olup süresinin bitiminde ticaret sicili Müdürlüğüne götürülerek yenilenmesi gerekir. Ticaret siciline tescil edilen kooperatif tüzel kişilik kazanmış olur.

Kooperatif, ticaret sicili Müdürlüğüne tescil edildikten sonra, sicil müdürlüğü sicil tasdiknamesinin yanında yapılan bu tescilin Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlanması için, ilan edilecek hususları belirten bir "ilan müsveddesi " hazırlayarak imza karşılığında kooperatif yetkililerine verir.

Kooperatif yetkililerince, sicil müdürlüğünden alınan ilan müsveddesini yayımlanmak üzere iadeli taahhütlü olarak Ticaret Sicili Gazetesi'ne gönderilir veya Ankara'da bulunan bu gazeteğe elden teslim edilir.

Ticaret sicili müdürlükleri aracılığıyla ilanların gönderilmesi durumunda, sicil müdürlüklerinin ilanın alındığına dair ilgiliye vereceği makbuza ilanın alındığı tarihi yazması ve ilanı en geç 5 işgünü sonunda Müdürlüğe göndermesi zorunludur. Aksi takdirde doğan bütün zararlardan ilgililere rücu hakkı saklı kalmak üzere ilgili oda sorumludur.

İlgililerce elden verilen ilanların, ticaret sicili müdürlüğünden alındığı tarihten itibaren en geç 15 gün içerisinde Müdürlüğe teslim edilmesi zorunludur. Bu süre geçtikten sonra teslim edilen ilanlar yayımlanmaz. Bu ilanların yayımlanmamasından doğacak zararlardan ilgililer sorumludur. Ticaret Sicili Tüzüğü'nün 102'nci maddesi hükmü saklıdır.

Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanacak olan ilanlar için kelime başı belirli bir ücret alınmıyor olup, bu ücretin yatırıldığını gösteren belgenin de Ticaret Sicili Gazetesi'ne gönderilecek ilan müsveddesi ile birlikte gönderilmesi gerekir. Ticaret Sicili Gazetesi'ne gönderilen ilanlar, geliş tarihinden itibaren en geç on gün içinde yayımlanır.

İlan bedelinin yatırıldığına dair belgenin gazeteye ulaşmaması veya ücretin eksik yatırılması durumunda ilan yapılmayacağından, ücretin eksiksiz ödenmesine dikkat edilmelidir. İlan müsveddesinin ticaret sicilinden alındığı tarihten itibaren en geç 25 gün içerisinde ilanın yapılması gerekir.

Ticaret Sicili Gazetesi'nin ilan müsveddelerini geliş tarihinden itibaren on gün içinde yayımlayacağı düşünüldüğünde, ilan müsveddelerinin ticaret sicilinden alındığı günden en geç yirmi gün içerisinde Ticaret Sicili Gazetesi'nde olacak şekilde postaya vermesi veya elden götürmesi gerekir.

Tüzel kişi tacirler, ticaret siciline müracaat ettikten sonra gerekli diğer işlemleri tacir adına ticaret sicili yapar.

1.4.5. Tüzel Kişiliğin Kazanılmasından Sonra Yapılması Gereken İşlemler

Kanuni defterlerin tasdik ettirilmesi: Yevmiye defteri, defteri kebir, envanter ve bilanço defteri, yönetim kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteri ve ortaklar defteri(pay defteri), kullanılmaya başlanılmadan önce kooperatifin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdürlüğüne veya notere ibraz edilerek tasdik ve imza ettirilir. Açılış onaylarının noter tarafından yapıldığı hallerde ticaret sicili tasdiknamesinin noterce aranması zorunludur.

İzleyen faaliyet dönemlerindeki açılış onayları ise defterlerin kullanılacağı faaliyet döneminin ilk ayından önceki ayın sonuna kadar noter tarafından yapılır.

(1) Noterler ile ticaret sicil müdürlüklerinin yapacağı açılış onayları defterin ilk sayfasına yazılır ve aşağıdaki bilgileri içerir:

- a) Kooperatifin unvanı,
- b) Kooperatifin iletişim bilgileri (adres, telefon, e-posta adresi),
- c) Kooperatifin merkezi,
- ç) MERSİS numarası,
- d) Kooperatifin faaliyet konusu,
- f) Defterin türü,
- g) Defterin kaç sayfadan ibaret olduğu,

- ğ) Defterin kullanılacağı hesap dönemi,
- h) Onay tarihi,
- ı) Onayı yapan makamın resmi mühür ve imzası.

(2) Defterler aşağıdaki şekilde onaylanır:

a) Ciltli defterlerin sayfalarının sıra numarasıyla teselsül ettiğine bakılarak, bu sayfalar teker teker onay makamının resmi mührü ile mühürlenir.

b) Müteharrik yapraklı yevmiye defteri kullanan tacirler bir yıl içinde kullanacaklarını tahmin ettikleri sayıda yaprağı yukarıdaki esaslara göre onaylattırırlar. Onaylı yapraklar bittiği takdirde, yeni yapraklar kullanılmaya başlamadan önce onaylatılır. Bunların sayfa numaraları onaylı yaprakların sayfa numaralarını takiben teselsül ettirilir. Tasdik makamı, ilave yaprakların sayısını ilk onayın altına kaydeder ve bu kaydı usulüne göre onaylar.

Sicil Müdürü veya noter, defterlerin kaç sayfadan ibaret olduğunu ilk ve son sayfaya yazarak resmi mühür ve imzasıyla tasdik eder. Eğer tasdik işlemi noter tarafından yapılmış ise noter, tasdik edilen defterlerin mahiyet ve adetlerini ve bunların kime ait olduğunu en geç yedi gün içinde ilgili ticaret sicili müdürlüğüne bildirir.

Yapılacak diğer işlemler: Kooperatifin işlemlerinde kullanılmak üzere mühür, kaşe yaptırılır; gelir gider makbuzları ve fatura gibi belgeler bastırılır. Kooperatif tüzel kişilik kazandığına göre kooperatif kurulurken hazırlanan anasözleşmede belirtilen yöneticilerin, tüm ortaklardan oluşan genel kurulu toplayarak, yönetim ve denetim kurullarını seçmeleri sağlanmalıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
1. Kooperatif türünü belirleyiniz.	➤ Kuracağınız kooperatifin türünü, amacınıza uygun olarak belirleyiniz.
2. Tarafları bir araya getiriniz.	➤ Kooperatif ortaklarını seçerken, ortak olmak isteyenlerin, ortak üye olmak için gerekli koşulları taşıyıp taşımadığını araştırınız.
3. Örnek anasözleşmeyi temin ederek sözleşmeyi kurucu ortaklara imzalatmak ve notere onaylatınız.	➤ Örnek anasözleşmeyi kuracağınız kooperatifin türüne göre Ticaret İl Müdürlüğü/Tarım İl Müdürlüğünden temin ediniz. ➤ Anasözleşmenin boş alanlarını kurulacak olan kooperatife göre doldurunuz. ➤ Doldurduğunuz anasözleşmenin her sayfasını kurucu ortaklara ayrı ayrı imzalatırınız. ➤ Ortaklara imzalattığınız anasözleşmeleri 9 adet çoğaltarak notere onaylatınız.
4. Bloke ettiriniz.	➤ Kurucu ortakların sermaye paylarının 1/4 ünü bankaya bloke ettiriniz.
5. Ticaret İl Müdürlüğü/Tarım İl Müdürlüğünden izin alınız.	➤ Kuracağınız kooperatifin türüne göre, Ticaret İl Müdürlüğü'ne veya Gıda Tarım İl Müdürlüğüne ya da Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'ne kuruluş izni için dilekçeyle başvurunuz. ➤ İzin dilekçesine aşağıdaki belgeleri eklemeyi unutmayınız: • Noter onaylı anasözleşme • Yönetim kurulu üyelerinin iyi hal belgeleri • Yönetim kurulu üyelerinin aynı türden başka bir kooperatifte yönetim kurulu üyesi olmadıklarına ilişkin beyanları • Kooperatifin kuruluş bilgi formu
6. Ticaret Siciline kayıt yaptırınız.	➤ Kooperatifin tescili için, kooperatifin merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret sicil memurluğuna bir dilekçe ile başvurunuz. ➤ Başvurunuzu, bakanlık izninin alındığı günden itibaren 15 günde yapmanız gerektiğini unutmayınız. ➤ Tescil için verilecek dilekçeye aşağıdaki

	belgeleri eklemeyi unutmayınız. ➤ Anasözleşme ➤ Bakanlık izin yazısı ➤ Ticaret durum tasdiknamesi ➤ Yönetim kurulu üyelerinin imza sirküleri ➤ Kurucu ortakların nüfus cüzdanı örnekleri ve ikametgâh belgeleri ➤ Tescil ve ilan edilecek hususlara ilişkin beyanname
7. Ticaret sicil gazetesinde ilan ettiriniz.	➤ Kooperatifin tescili sonucunda, ticaret sicil memurluğunca düzenlenerek, verilen ilan müsveddesini, yayımlanmak üzere iade taahhütlü olarak veya elden Ticaret Sicil Gazetesine gönderiniz. ➤ İlan için gerekli ücreti yatırmayı unutmayınız. ➤ İlan müsveddesini aldığınız tarihten sonra en geç 20 gün içerisinde, Ticaret Sicili Gazetesinde olmasına dikkat ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyette kazanmış olduğunuz bilgileri aşağıda verilen soruları cevaplandırarak değerlendiriniz.

1. Hangisi kooperatifçilik ilkeleri arasında yer almaz?
A) Gönüllü ve serbest giriş
B) Toplumsal sorumluluk
C) Eğitim öğretim ve bilgilendirme
D) Uluslararası işbirliği
2. Kooperatifler en az.....ortak tarafından kurulur.
3. Aşağıdakilerden hangisi kooperatiflerin kuruluş amaçları arasında yer almaz?
A) Kâr elde etmek
B) Toplumsal dayanışmayı ve işbirliğini sağlamak
C) Ortakların ihtiyaçlarını karşılamak
D) Kişilerin tasarruf yapmalarını sağlamak
4. Hangisi kooperatif ortağı olamaz?
A) Mahcur olanlar
B) Anonim şirketler
C) Belediyeler
D) Holdingler
5. Aşağıdakilerden hangisi tarımsal amaçlı kooperatifler arasında yer alır?
A) Taşıma kooperatifleri
B) Sulama kooperatifleri
C) Konut kooperatifleri
D) Tüketim koop.
6. Dar gelirlilerin tüketim maddesi ihtiyaçlarını en iyi biçimde ve alabildiğine ucuza sağlamak üzere kurulan kooperatiflere kooperatifleri denilir.
7. Konut kooperatiflerinin amacı
8. Enerji kooperatifleri kurulurkenBakanlığı'ndan;
Tarım kredi kooperatifleri kurulurken.....Bakanlığı'ndan;;
Tarım satış kooperatifleri kurulurken..... Bakanlığı'ndan;
Konut yapı kooperatifleri kurulurken.....Bakanlığı'ndan;;
Sağlık kooperatifleri kurulurken.....Bakanlığı'ndan;
izin alınır.

9. Kooperatifler,.....kaydedilerek tescil edilir.
10. Tescil edilen hususlar.....gazetesinde ilan edilir.
11. Hangisi ana sözleşmede belirtilmesi gereken zorunlu hükümler arasında yer alır?
- A) Kooperatifin süresi
B) Kooperatifin birliklerle olan ilişkisi
C) Genel kurulu toplantıya çağırma şekli
D) Kooperatifin unvanı
12. Aşağıdakilerden hangisi bir tüketim kooperatifinin kuruluşu için ilgili bakanlığa verilecek dilekçeye eklenecek belgeler arasında yer almaz?
- A) Onaylı anasözleşme
B) Kurucuların nüfus cüzdanı örnekleri
C) Kooperatif muhasebecisinin ikametgahı
D) Kooperatif kuruluş bilgi formu
13. Kooperatife ortak olacak kişiler en az.....en çok.....ortaklık payı almayı taahhüt etmelidirler.
14. Kooperatiflerde ortaklık payı sayısı ne olursa olsun her ortak.....oy hakkına sahiptir.
15. Aşağıdakilerden hangisi kooperatiflerin tutacakları defterler arasında yer almaz?
- A) Yevmiye defteri
B) İşletme defteri
C) Karar defteri
D) Envanter ve bilanço defteri
16. Kooperatif kurmak için en az 2 kurucu ortak olmalıdır.
- A)Doğru B) Yanlış
17. Kooperatif ortakları, kooperatifin borçlarına karşı, sermaye şirketlerinde olduğu gibi sermaye payları ile sorumludurlar.
- A) Doğru B) Yanlış
18. Kooperatiflerde ortaya çıkan gelir farkının en az %10'u yedek akçe olarak ayrılmadıkça ortaklara dağıtım yapılamaz.
- Â) Doğru B) Yanlış

19. Kooperatifler yıllık faaliyetleri sonucu elde ettikleri işletme gelir fazlasını risturn adı altında ortaklarına dağıtabilirler.

A) Doğru B) Yanlış

20. Kooperatif üyeleri 5000" den fazla ortaklık payı alabilir.

A) Doğru B) Yanlış

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu öğrenme faaliyeti ile kooperatif ortaklarının ortaklık işlemlerini yerine getirebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu öğrenme faaliyetine başlamadan önce yapmanız gereken araştırmalar şunlardır:

1. Çevrenizdeki kooperatifleri ziyaret ederek, ortakları ile görüşünüz. Onlara kooperatife nasıl ortak olduklarını; kooperatiften çıkmak istediklerinde ne yapmaları gerektiğini ve kendi istekleri dışında kooperatiften çıkarılmalarının hangi durumlarda söz konusu olduğunu sorunuz.
2. Kooperatifler Kanunu'nun kooperatife ortak olma, ortaklıktan çıkma ve çıkarılma ile ilgili hükümlerini inceleyiniz.
3. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın web sayfalarını ziyaret ederek, kooperatifler için hazırlanmış örnek anasözleşmelerini inceleyerek, kooperatife ortak olma ve ortaklıktan çıkarılma hususlarında hangi hükümlerin yer aldığını öğreniniz.

2. KOOPERATİFE ORTAK OLMA VE ORTAKLIKTAN ÇIKMA

Kooperatiflerin ortak amacının; insanların müşterek ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle ve en az maliyetle karşılamak olduğunu söylemiştik. Bu amaçtan da anlaşılacağı üzere kooperatiflerin varlığı, ona ortak olmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin bulunmasına bağlıdır.

2.1. Kooperatife Ortak Olmak

Kişiler bir kooperatife değişik biçimlerde ortak olabilirler. Bunlar:

- Kooperatifin kuruluş aşamasında, kurucu olarak ortak olmak,
- Kooperatifin tüzel kişilik kazanmasından sonra ortak olmak,
- Kooperatifin tüzel kişilik kazanmasından sonra, kooperatif ortaklarından birinin ortaklık payını devralmak suretiyle ortak olmak,
- Kooperatif ortaklarından birinin ölümü durumunda, miras yolu ile ortak olmak,
- Taşınmaz mal veya işletme karşılığı ortak olmaktır.

Kooperatiflere gerçek kişilerin yanı sıra Kooperatifler Kanununun 9'uncu maddesine göre kamu (İl Özel İdareleri, belediyeler, köyler, TRT, Baro, Kamu İhale Kurumu, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu gibi) ve özel hukuk tüzel kişileri (şirketler, Kızılay, Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Derneği, vakıflar, sendikalar gibi) ortak olabilir. Bu durumda kooperatife ortak olma konusunu gerçek kişilerin ve tüzel kişilerin ortak olması başlıkları altında ayrı ayrı incelemek gerekir.

Resim 2.1.: Kooperatifler güven ve dayanışma esasına dayanan ve insan odaklı işletmelerdir.

2.1.1. Gerçek Kişilerin Ortaklığı

Kooperatifler Kanunu'nun 8'nci maddesinde belirtildiği üzere, gerçek kişilerin kooperatif ortaklığına girebilmesi için öncelikle medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olması gerekir. Bu yeterliliğe sahip olan gerçek kişiler aşağıdaki koşulları gerçekleştirerek kooperatif ortağı olabilirler:

- Yazılı olarak kooperatif yönetim kuruluna başvurmak,
- Gerekli sermaye payını taahhüt etmek ve dörtte birini peşin ödemek,
- Anasözleşmede belirtilen diğer ortaklık şartlarını taşımak,

Kooperatife ortak olmak isteyen gerçek kişiler yukarıdaki şartları yerine getirdikten sonra, yönetim kurulu ortaklık talebini karara bağlar ve ilgili kişiye bildirir.

2.1.1.1. Medeni Hakları Kullanma Yeterliliğine Sahip Olmak

Gerçek kişilerin bir kooperatife ortak olması için medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olması gerektiğine yukarıda değinilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 9'uncu maddesine göre; medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olmak demek, bir kimsenin bizzat kendi eylemleriyle kendi lehine haklara ve kendi aleyhine borçlara sahip olması demektir. Medeni Kanun'un 10'uncu maddesine göre ise bir kişinin medeni haklara sahip olması için; mümeyyiz olması, reşit olması ve mahcur (kısıtlı) olmaması gerekir.

Mümeyyiz olmak: Türk Medeni Kanunu'nun 13'üncü maddesine göre; yaşının küçüklüğü sebebiyle yahut akıl hastalığı veya akıl zayıflığı veya sarhoşluk ve bunlara benzer sebeplerden biriyle makul suretle hareket etmek iktidarından mahrum olmayan her şahıs mümeyyizdir. O halde mümeyyiz olmak için bir kimsenin iyiyi ve kötüyü birbirinden ayırması gerekmektedir. Örneğin; beş yaşındaki bir çocuk yaşının küçüklüğü, aşırı alkol almış biri ise sarhoşluk sebebiyle mümeyyiz değildirler. Çünkü gerek çocuk, gerekse sarhoş kişi, içinde bulundukları durum itibarıyla iyiyi kötünden ayırabilecek vaziyette değildirler.

Reşit olmak: Reşit olmak bir kimsenin 18 yaşını doldurmuş olması demektir. Ayrıca 18 yaşını doldurmamış olsa bile evli olan kişiler ile kendi rızası ve anne babasının muvafakati (izin vermesi) ile mahkemeye başvuran ve bu istekleri mahkemece uygun bulunan kişiler de reşit sayılırlar.

Mahcur (Kısıtlı) olmamak: Medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olabilmek için aranan üçüncü ve son şart, kişinin mahcur yani kısıtlı olmamasıdır. Medeni Kanun'da sayılan hallerden birinin ortaya çıkması durumunda, bir kimsenin medeni hakları kullanma yeterliliği mahkeme kararıyla sınırlandırılabilir veya tamamen kaldırılabilir. Bu sebeplerden biri nedeniyle kısıtlanıp da kendisine "vasi" tayin edilen kişiye "mahcur" denilir. Örneğin; akıl hastası olduğu ilgili mercilerce verilen raporlarla tespit edilen; alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya mal varlığını kötü yönetme sebebiyle kendisini ve ailesini geçim sıkıntısına düşüren kişiler mahkeme kararıyla kısıtlanabilir.

2.1.1.2.Yazılı Olarak Kooperatif Yönetim Kuruluna Başvurmak

Kooperatife ortak olmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler, kooperatif anasözleşmesi hükümlerini bütün hak ve ödevleriyle birlikte kabul ettiklerini belirten bir yazı ile kooperatif yönetim kuruluna başvururlar (Şekil 2.1).

Uygulamada genelde, sadece ortak olmak istediğini belirten fakat anasözleşme hükümlerinin bütün hak ve yükümlülüklerinin kabulünü içermeyen dilekçelerle ortaklık başvurusu yapıldığı; anasözleşme hiç okunmadığı halde okunmuş gibi başvuru dilekçesine, anasözleşmenin okunduğunun, bütün hak ve ödevleriyle birlikte kabul edildiğinin yazıldığı görülmektedir.

Her ne şekilde olursa olsun, yani başvuru dilekçesine “anasözleşme hükümlerinin bütün hak ve ödevleriyle kabul edildiği” yönünde bir ifadeye yer verilmese dahi, ortaklık için başvuran şahsın anasözleşme hükümlerini ve taahhüt ettiği bu hükümleri bilmediğini ileri süremeyeceği kabul edilir. Bu nedenle kooperatife ortak olmak isteyen bir kişinin kooperatif anasözleşmesini baştan aşağı okuyup, daha sonra karar vermesi daha doğru bir adım olacaktır.

..... KOOPERATİFİ
YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞINA
ANKARA

Kooperatifinizin anasözleşmesi hükümlerini tamamen okudum. Hükümlerini bütün hak ve ödevleriyle aynen kabul ediyorum ve kooperatifinize ortak olmak istiyorum.

Anasözleşmeden doğan ve doğacak olan şahsi sorumluluk ve ek ödeme yükümlülüklerini de aynen ve ayrıca kabul ediyorum.

İstenilen belgeler ekte sunulmuş olup, ortaklığa kabulümü arz ederim.
İmza

AÇIK ADRES:

EKLER:

- 1-Nüfus cüzdanı örneği
- 2-İkametgâh belgesi
- 3-Fotoğraf
- 4-Anasözleşme ile istenen diğer belgeler

Şekil 2.1: Ortaklığa giriş için dilekçe örneği

2.1.1.3 Gerekli Sermaye Payımı Taahhüt Etmek ve Dörtte Birini Peşin Ödemek

Kooperatife giren her şahsın en az bir ortaklık payı alması veya almayı taahhüt etmesi zorunludur. Kooperatifler Kanununa göre bir ortağın alabileceği en fazla ortaklık payı 5000 olup, anasözleşme hazırlanırken bir ortağın alabileceği en fazla ortaklık payı Kanunun belirlediği üst sınırı yani 5000'i geçmemek üzere belirlenebilir. Kooperatife ortak olan kişinin taahhüt ettiği nakdi sermayenin en az ¼ ünü peşin olarak ödemesi gerekir.

2.1.1.4. Ana sözleşmede Belirtilen Diğer Koşulları Yerine Getirmek

Kurulacak olan kooperatiflerin faaliyet türlerine göre ana sözleşmede farklı yükümlülükler getirilebilir. Örneğin fındık tarım satış kooperatifine fındık üreticilerinin, üretim kooperatiflerine o ürünü üretenlerin, eczacılar kooperatifine eczacıların ortak olabilmeleri gibi. Bu tür kooperatiflere ortak olmak isteyen kimseler, bu özelliklere sahip olduklarını ilgili oda, dernek, kurum ve kuruluşlardan alacakları belgelerle ispat etmek suretiyle ortaklık başvurusunda bulunabileceklerdir.

Resim 2.2: Kooperatif ortak olmak isteyenler, ana sözleşmede belirtilen koşulları yerine getirmelidir.

2.1.1.5.Yönetim Kurulunun Ortaklık Başvurusunu Kabulü

Yönetim kurulunun, ortaklar ile ortak olmak için müracaat edenlerin ana sözleşmede gösterilen ortaklık koşullarını taşıyıp taşımadıklarını araştırması gerekir.

Yönetim kurulunun başvuruyu ne kadar sürede değerlendireceği ve ilgiliye bildireceği konusunda yasal bir hüküm yoktur (Şekil2.2). Ancak, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan örnek ana sözleşmelerde “Ortaklığa kabul veya ret kararı ilgiliye 15 gün içinde yazı ile bildirilir (Şekil 2.3).” şeklinde hüküm konulmuştur.

Karar No : 12

Karar Tarihi : 08/09/2014

Toplantıda Hazır **Bulunan Üyeler:**

Konusu:

Ortaklık için 28/08/2013 tarihli dilekçe ile kooperatifimize başvuranKooperatifler Kanunu'nun 8'inci maddesi gereği yapılan incelemesinde, ortaklık şartlarını taşıdığı anlaşıldığından 14 numaralı ortak olarak kooperatifimize alınmasına oy birliği ile karar verilmiştir.

İmza

İmza

İmza

Şekil 2.2: Kooperatif ortaklığına kabule ilişkin yönetim kurulu kararı örneği

Uygulamada çoğu zaman ortaklık başvurusu yönetim kurulu tarafından değerlendirilip karar alınmamakta ya da alınan karar ilgiliye bildirilmemektedir .Peki bu durumda ilgili kişi kooperatif ortağı sayılacak mıdır?Yazılı olarak ortaklık talebinde bulunulduğu halde, ortaklığa kabul edildiğine dair herhangi bir yazı kendisine ulaşmayan kişi ile kooperatif arasında diğer ortaklar gibi bir hukuki ilişki başlamışsa, örneğin yapı kooperatiflerinde ilk peşinatı yatırmış ve üye aidatlarını ödüyor ise, kredi kooperatiflerinde kişiye kredi kullanırlanmış ise, pazarlama kooperatiflerinde o kişinin ürünleri alınıp pazarlanıyor ise veya ortaklık talebinde bulunan kişi kooperatif genel kuruluna katılmaya davet ediliyor ise ortaklık işleminin gerçekleştiği kabul edilir.

SAYI: 32	10/09/2014
KONU: Ortaklığa kabulünüz hakkında	
Sayın Açık adres	
Kooperatifimiz ortaklığına girmenizi içeren 28/08/2013 günlü başvurunuz Yönetim Kurulumuzun 08/09/2013 günlü 14 sayılı toplantısında kabul edilerek, 14 ortaklık numarası ile kaydınız yapılmıştır.	
Bilgilerinize rica ederiz.	
Kooperatifin Kaşesi	
İmza	İmza
imza	İ

Şekil 2.3:Kooperatif ortaklığına kabul edilenlere gönderilen yazı örneği

2.1.2. Tüzel Kişilerin Ortaklığı

Tüzel kişi; belli bir amaç için yasaların verdiği yetkiye dayanılarak bir ya da birden fazla kişinin aynı unvan altında oluşturdukları kuruluşlardır. Kooperatifler Kanunu'nun 9. Maddesinde hangi tüzel kişilerin kooperatiflere kurucu ve sonradan ortak olabileceklerini belirlemek mümkündür. Buna göre;

- Kamu tüzel kişileri (belediyeler, özel idareler, köyler gibi),
- Özel Hukuk Tüzel Kişileri (ticaret şirketleri, dernekler, vakıflar gibi) kooperatiflere kurucu veya sonradan ortak olabilirler.

Tüzel kişilerin kooperatiflere ortak olmak istemeleri durumunda, gerçek kişilerde olduğu gibi; yazılı olarak başvurmaları, varsa şahsi sorumluluk ve ek ödemeleri yazılı olarak kabul etmeleri, taahhüt ettikleri sermayenin en az dörtte birini peşin ödemeleri ve yönetim kurulunun ortaklık talebinin kabulüne ilişkin karar alıp ilgiliye bildirmeleri gerekir.

2.2. Kooperatif Ortaklığının Sona Ermesi

Bir kişinin kooperatif ortaklığını sona erdirebilecek başlıca durumlar şunlardır:

- Ortağın kendi isteği ile ortaklıktan ayrılmak istemesi
- Ortaklık payının bir başkasına devredilmesi
- Ana sözleşmede belirtilen ve ortaklıktan çıkarılmayı gerektirecek herhangi bir durumun gerçekleşmesi
- Ortağın ölümü

Resim 2.3: Ana sözleşme uyarınca kooperatif ortakları ortaklıktan çıkarılabilir veya kendi istekleriyle çıkabilirler.

2.2.1. Ortaklıktan Çıkma

Kooperatifçilikteki açık kapı ilkesinin bir gereği olarak her ortağa kooperatiften çıkma hakkı tanınmıştır. Ortağa tanınan bu hak hiçbir şekilde kooperatif yönetim kurulu veya genel kurul kararıyla ve yahut ana sözleşmeye konulacak bir hükümle ortadan kaldırılamaz.

Ana sözleşmesinde ortaklıktan ayrılamama gibi bir hüküm bulunan kooperatifin kuruluşuna izin verilmez. Ortaklıktan kendi isteği ile çıkmak isteyen ortak, bir dilekçe ile kooperatif yönetim kuruluna başvurur (Şekil 2.4).

29.09.2013
..... KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞINA
<u>ANKARA</u>
Kooperatifinizin 6 numarada kayıtlı ortağıyım. Kooperatif ortaklığından ayrılmak istiyorum.
Ortaklıktan çıkış isteğimin kabul edilerek ana sözleşmenin ilgili maddeleri uyarınca sermaye payı ile diğer alacaklarımın tarafıma ödenmesini arz ederim.
Üye
<u>ADRES:</u>

Şekil 2.4: Kooperatif ortaklığından çıkma isteğine ilişkin dilekçe örneği

Her ne kadar ortaklıktan çıkmak isteyen ortağa çıkma hakkı tanınmışsa da, kooperatif ortaklığından çıkma sonucu kooperatifin mali durumu tehlikeye düşecek ise ayrılmak isteyen ortaktan kooperatifin belli miktarda tazminat isteme hakkı vardır.

Kooperatiften ayrılmak isteyen ortaktan tazminat istenebilmesi için, ana sözleşmede ayrılmak isteyen ortağın tazminat ödemesine ilişkin bir hüküm bulunması ve ayrıca ortaklıktan çıkma ile kooperatif varlığının tehlikeye girmesi gerekir.

Ortaklıktan çıkma serbestisi vardır diye, önemli bir sayıda ortağın kooperatiften ayrılmak istemesi kooperatife zarar verebilir. Örneğin her ay toplanacak aidatlara göre malzeme alımında bulunmuş bir kooperatifin ortaklarından önemli bir kısmı çıkma talebinde bulunduğu kooperatifin borçlarını ödemesi tehlikeye girecektir. Bir de çıkan ortağa ödeme yapılacağı düşünülürse bu durumda kooperatif büyük zarar görecektir. İşte bu zararın en aza indirilmesi amacıyla ana sözleşmede belirtilmek üzere çıkan ortaktan tazminat alınabilir.

Ortaklıktan çıkmanın sınırlandırılması: Kooperatifler Kanununun 11inci maddesine göre bir ortağın kooperatiften çıkma hakkını kullanması, ana sözleşmede belirtilerek en çok beş yıla kadar sınırlandırılabilir.

Kooperatifin kuruluşu sırasında ana sözleşme hazırlanırken veya kuruluştan sonra usulüne göre yapılacak ana sözleşme değişikliğiyle ortaklıktan çıkma konusunda bir sınırlandırma düşünülüyorsa, sınırlandırılacak süre ana sözleşmede açıkça gösterilmelidir.

Ana sözleşme ile ortaklıktan çıkmaya herhangi bir sınırlandırma getirilmiş olsa dahi haklı nedenlerle bu süreden önce ortaklıktan çıkmaya izin verilebilir. Ancak hangi durumlarda süre beklenmeksizin ortaklıktan çıkmaya izin verileceği ana sözleşmede açıkça belirtilmelidir.

Çıkma isteğini bildirme süresi ve çıkma zamanı: Kooperatifler Kanununun 12'ci maddesinde "Çıkış, ancak bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılır. Ana sözleşmede daha kısa bir süre belirtilip hesap senesi içinde çıkışa müsaade edilebilir." hükmüne yer verilerek, kooperatiflerden çıkma isteğinin ne zaman yapılacağı belirtilmiştir.

Tarımsal amaçlı kooperatifler hariç, kooperatiflerde hesap dönemi normal olarak bir takvim yılıdır. Bu durumda çıkış isteğinin 30 Haziran'a kadar kooperatife bildirilmesi, başka bir ifadeyle de en geç bu güne kadar çıkış isteğine ilişkin dilekçenin kooperatife ulaşması gerekir. Bu süre içerisinde yapılan çıkış isteği o yılın sonunda hüküm ifade eder. Yani, ortaklıktan çıkma 31 Aralık'ta gerçekleşmiş olur.

Ortaklıktan çıkmanın gerçekleşmiş olması için yönetim kurulunun ortaklıktan çıkış talebini kabul etmesi gerekir. Kooperatifler Kanununa göre ana sözleşmede altı aydan daha kısa bir süre belirtilip hesap dönemi sonu beklenmeden yıl içinde de çıkışa izin verilebilir. İlgili bakanlıkça hazırlanan ana sözleşmelerde bildirim genellikle hesap dönemi sonundan en az bir ay önce yapılacağı yönünde hükümler yer almaktadır.

Ortaklıktan çıkmayı kabul edecek makam: Kooperatifler Kanununda ortaklıktan çıkmak isteyen ortağın bu isteğini hangi makama yapacağı, çıkmanın hangi şekilde yapılacağı yönünde açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak ilgili Kanunun 13'ncü maddesinde; "Yönetim kurulu, ana sözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften çıkma isteğini kabulden kaçınacak olursa ortak bu isteğini noter aracılığı ile kooperatife bildirir.

Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir." hükmü yer almaktadır. Buna göre çıkma isteğinin yönetim kuruluna yapılması ve ortaklıktan çıkma kararının da yine yönetim kurulu tarafından verilmesi gerekir.

Kooperatif ortağı, ortaklıktan çıkma isteğini yönetim kuruluna dilekçe ile bildirir. Yönetim kurulu bu dilekçeyi inceler ve hükme bağlar. Ortaklıktan çıkma isteğinde bulunan kişi ana sözleşmede belirtilen süre geçmesine rağmen yönetim kurulundan çıkma isteğine ilişkin herhangi bir yazı almamışsa çıkma isteğini bu kez noter aracılığıyla kooperatife bildirir ve noter aracılığıyla yapılan bu bildirim tarihi itibarıyla ortağın, ortaklıktan çıkışı gerçekleşir.

2.2.2. Ortağın Ölümü

Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona erer. Ölen ortağın mirasçılarının ortaklığa devam edebilmelerinin söz konusu olabilmesi için bu hususta ana sözleşmede bir hüküm bulunması ayrıca mirasçıların ana sözleşmede yer alan ortak olabilme şartlarını taşımaları gerekir. Örneğin; bir motorlu taşıyıcılar kooperatifi ortağının ölümü halinde, ortaklığının mirasçılara geçebilmesi için, mirasçıların da taşıyıcılığı bilfiil meslek edinmiş esnaf olmaları, taşıma komisyonculuğu yapmamaları gibi, ana sözleşmede yazılı ortaklık şartlarını taşımaları gerekir.

08/10/2013
..... KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞINA <u>ANKARA</u>
Kooperatifinizin 6 numaralı ortağı Xxxx XXXXX 30/09/2013 günü vefat etmiştir. Veraset ilamı ilişikte sunulmuş olup varislerden Xxxx XXXXX 'u temsilci olarak tayin ettik.
Kooperatifler Kanunu'nun 14. maddesinin ikinci fıkrası ile kooperatif anasözleşmesinin maddesi hükmü uyarınca, ortaklığın varislere intikalini arz ederiz.
<u>Temsilcinin Adresi :</u>
EK: Bir adet veraset ilamı.

Şekil 2.5: Ölen ortağın mirasçılarının kooperatife ortak olabilmesi için dilekçe örneği

Ana sözleşmede ölen ortağın mirasçılarının kooperatif ortaklığına devam edebilecekleri hususunda bir hüküm yoksa, mirasçıların ortak olarak alınmaları mümkün değildir.

Ölen ortağın hak ve yükümlülüklerinin mirasçılarına geçebilmesi için mirasçıların veraset ilamı getirmeleri ve ayrıca içlerinden birini temsilci tayin etmeleri gerekir.

Kooperatif genel kuruluna bu temsilci katılır, ortaklık payına ilişkin hak ve ödevler bu temsilci vasıtasıyla kullanılır, yerine getirilir.

2.2.3. Ortaklığın Devri

Kooperatiflere ortak olmanın bir yolu da kooperatif ortaklığını bir ortaktan devralmaktır. Bir kooperatif ortağının ortaklık payını devralarak kooperatife ortak olacak kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde, yönetim kurulu bu kişiyi ortaklığa kabul etmek zorundadır.

Ortaklığın devrinin sonradan çıkabilecek anlaşmazlıklara sebebiyet verilmemesi için noter huzurunda yapılmasında fayda vardır. Ortaklık payını noter huzurunda devreden ile devralanın işleminden sonra, kooperatif yönetim kuruluna başvurmaları zorunludur. Bu başvuru ayrı ayrı olabileceği gibi birlikte de yapılabilir (Şekil 2.6).

14.10.2013	
.....KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞINA <u>ANKARA</u>	
Kooperatifinizin 9 (dokuz) numaralı ortağıyım. Kooperatifler Kanunu'nun 14 üncü, anasözleşmenin... maddeleri gereğince ortaklığımı bütün hak ve yükümlülükleriyle birlikte aşağıda imzası bulunan ve gerekli belgeleri sunan Osman BEŞER'e devretmek istiyorum. Gerekli işlemin yapılmasını arz ederim.	
Devreden İmza	Devralan İmza
<u>ADRES (Devralan Ortağın):</u>	
<u>EKLER:</u>	
1- Nüfus cüzdan örneği	
2- İkametgah kağıdı	
3- İstenilen diğer belgeler	

Şekil 2.6: Ortaklığın devrine ilişkin birlikte dilekçe örneği

Ortaklığın devrinden önce, devir alacak kimsenin kooperatif nezdinde araştırma yaparak, devredecek kimsenin gerçekten kooperatifin ortağı olup olmadığını, ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadığını, kooperatife borcunun bulunup bulunmadığını araştırması yararına olacaktır. Çünkü devir, tüm hak ve yükümlülükleri içerir. Devralan kişi, devreden kişinin tüm hakkına sahip olduğu gibi onun yükümlülüklerini de üstlenir.

Ortaklığı devralan kişinin ortaklık şartlarını taşımasına rağmen, yönetim kurulunca ortaklığın devrinin reddine ilişkin bir karar alınmışsa, bu konuda genel kurula itirazda bulunulmalıdır. Genel kurulca da devir talebi reddedildiği takdirde kooperatif aleyhine dava açılabilir. Davayı, ortaklığını devredecek kişinin açması gerektiği de unutulmamalıdır.

Kooperatif ortağının ortaklık sıfatı, bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise bu görev veya hizmetin sona ermesi ile de ortaklık sıfatı sona erer (KK mad. 15). Bu şekildeki ortaklıklarda, ana sözleşmeye konulacak hükümlerle, görev veya hizmet sona erse dahi ortaklığın devamı sağlanabilir. Örneğin bir taşıma kooperatifine ortak olan bir sürücünün taşıma işini bırakması durumunda kooperatif ortaklığı sona erer.

2.2.4. Ortaklıktan Çıkarılma ve İtiraz

Bir ortağın ortaklıktan çıkarılmasını gerektirecek hususlar kooperatif ana sözleşmesinde açıkça belirtilmelidir. Ana sözleşmede açıkça belirtilmeyen nedenlerden dolayı kişiler ortaklıktan çıkarılamazlar.

Kooperatif türlerine göre ilgili Bakanlıkça hazırlanan örnek ana sözleşmelerde çıkarılma sebepleri açıkça gösterilmektedir. Tüm ana sözleşmelerde yer aldığı gibi çıkarılma sebeplerinin başında, ortaklığa kabul için aranan şartların kaybedilmesi gelmektedir. Yani girişte aranan şartları sonradan kaybedenler veya girişte bu şartları taşımadıkları halde ortak olup da bu şartları taşımadıkları sonradan anlaşılanlar ortaklıktan çıkarabilmektedirler. Hemen hemen tüm ana sözleşmelerde yer alan diğer bir çıkarma nedeni de ortağın parasal yükümlülüklerini yerine getirmemesidir. Diğer çıkarma nedenleri ise, kooperatiflerin türü, amacı ve çalışma konularına göre değişmektedir.

Ortaklıktan çıkarılma teklifini yönetim kurulu genel kurula sunar ve genel kurulca ortaklıktan çıkarılmaya veya ortaklığın devamına karar verilir. Ana sözleşmede belirtilmek şartı ile ortakların çıkarılması konusunda yönetim kurulu yetkili kılınabilir.

Ortaklıktan çıkarılma kararı, ana sözleşmede yer alan çıkarılma gerekçesiyle birlikte, kararı genel kurul vermişse, genel kurul karar defterine, yönetim kurulu vermişse yönetim kurulu karar defterine yazılır (Şekil 2.7). Ayrıca çıkarılma kararı ortaklar defterine de yazılır.

Karar No : 18
Karar Tarihi : 10/11/2013
Toplantıda Hazır
Bulunan Ortaklar:

Kooperatifimizin ortağı2013 yılı Mart-Ağustos aylarına ait toplam 2.400 (ikibindörtüz) TL aidatım toplam 6 ay geciktirmesi nedeniyle kendisine Ankara 15. Noterliği aracılığıyla gönderilen ve 29/09/2013 günü tebliğ edilen 27.09.2013 tarihli ve 2548 sayılı ilk ihtarname ile on beş gün içinde borçlanın ödemesi istenmiştir.

Kendisine tanın bu süre içerisinde borcunu ödemediğinden Ankara 15. Noterliği aracılığıyla 03.10. 2013 tarihli ve 2684 sayılı ikinci ihtarname gönderilerek bir ay içinde borçlanın ödemesi gerektiği bildirilmiştir. Ancak, 05.10.2013 günü tebliğ edilen bu ikinci ihtarname ile tanınan bir aylık süreye rağmen borçların ödemediğinden Kooperatifler Kanunu'nun 27. ve ana sözleşmenin.... maddesi hükümleri uyarıncaortaklıktan çıkarılmasına ve bu durumun kendisine tebliğ edilmesine oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Başkan	2. Başkan	Üye
İmza	İmza	İmza

Şekil 2.7: Ortaklıktan çıkarılmaya ilişkin yönetim kurulu kararı örneği

Çıkarılma kararının bir örneği çıkarılmanın genel kurul veya yönetim kurulu tarafından onaylandığı tarihten itibaren on gün içinde, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere notere verilir (Şekil 2.8).

T.C. 15. Noterliği
ANKARA

KEŞİDECI : ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,,Kooperatifi

MUHATAP :

Talatpaşa Bulvarı 108/45 Cebeci/Ankara

KONU : Kooperatifimize olan 2013 Mart-Ağustos aylarına ait toplan 2.400 (ikibindördüyüz) TL borcunuzu zamanında ödemediğin için Ankara 15. Noterliği ile 29.09. 2013 günü tebliğ edilen ilk ihtarnamemize ve yine Ankara 15. Noterliği ile 05.10. 2013 günü tebliğ edilen ikinci ihtarnamemize rağmen verilen süreler içinde söz konusu borcunuzu ödemiş bulunmaktasınız.

Bu nedenle; Kooperatifler Kanunu'nun 27. ve ana sözleşmenin de ... maddesi hükümlerince yönetim kurulunun 10/11/2013 tarihli 18 sayılı kararı ile kooperatif ortaklığından çıkarılmış bulunuyorsunuz.

Bilgilerinizi rica ederiz.

Sayın Noter,

Bu ihbarnamemizin bir örneğinin ilgiliye tebliğini, bir örneğinin de tebliğ edildiğine delil olarak tarafımıza iadesini rica ederiz.

Başkan
İmza

2. Başkan
İmza

Şekil 2.8: Çıkarılma kararının ortağa tebliğine ilişkin noter yazısı örneği

Tebliğat, ortağın kooperatife bildirdiği en son adrese yapılır. Kendisine tebliğ yapılacak ortak adresinde bulunmazsa tebliğ kendisi ile aynı konutta oturan kişilere veya hizmetçilerinden birine yapılır. Ancak, ortak yerine kendisine tebliğ yapılacak kişinin 18 yaşını doldurmuş olmasına dikkat edilmelidir. Bilinen en son adresinde kendisine tebligat yapılacak kimse yoksa veya bunlar tebligatı almaktan kaçınırlarsa, tebligat o yerin muhtarına veya ihtiyar heyeti üyelerinden birine yapılır. Belgeyi teslim alanın adı ve adresi, ortağın tebliğ edilen adresinin kapısına yapıştırılır. Tebligatın kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır.

Resim 2.4: Çıkarılma kararı ortaklıktan çıkarılan ortağa tebliğ edilir.

Ortaklıktan çıkarılan kişi, çıkarılma kararının kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içinde Ticaret Mahkemesi bulunan yerlerde bu mahkemeye, bulunmayan yerlerde ise Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde itiraz davası açılabilir.

Çıkarılma kararı, yönetim kurulu tarafından verilmişse çıkarılan ortak itiraz davası açmadan önce genel kurula itirazda bulunabilir (Şekil 2.9). Çıkarılma kararına karşı ortağın yapmış olduğu itiraz, genel kurul gündemine alınarak ayrı bir madde olarak görüşülür.

Genel kurulda ortağın söz alıp konuşma ve kendisini savunma hakkı vardır. Bu savunma hakkı engellenemez. Genel kuruldan da ortaklıktan çıkarılma kararı çıkarsa bu defa kararın iptali için itiraz davası açabilir (Şekil 2.10).

Ortak, çıkarılma kararı haksız bile olsa üç aylık süre dolduktan sonra itirazda bulunamaz ve itiraz davası açamaz. Bu nedenle çıkarılan ortağın, haksız alındığını iddia ettiği çıkarılma kararına karşı 3 aylık hak düşürücü süre içerisinde ya genel kurula itirazda bulunması ya da itiraz davası açması gerekir. Ortağın itiraz amacıyla ilgili Bakanlığa veya başka bir kuruma başvurması hiçbir anlam ifade etmez.

T.C 14. Noterliği ANKARA

İTİRAZ EDEN:

Adres

S.S....., Koop.

Adres

Yönetim kurulunun ortaklıktan çıkarılma kararına karşı yapılacak itirazımın, ilk genel kuralda görüşülmesi.

Kooperatif ortaklığından çıkarıldığına ilişkin 10.11. 2013 tarih ve 18 sayılı yönetim kurulu karar 3 sayılı yazı ile 12.11. 2013 günü tarafıma tebliğ edilmiştir. Anılan kararda ortaklıktan çıkarılmama gerekçe olarak Mart- Ağustos 2013 aylarına ait 2.400 (ikibindördüyüz) TL borcun ödenmediği gösterilmektedir. Oysa borcumun 1.400 TL'lik kısım ödenmiştir.

Ortaklıktan çıkarılma kararına karşı bu itirazımın ilk genel kuralda görüşülmesi ve ortaklıktan çıkarılmam yönünde yönetim kurulunca alınan 10.11. 2013 günlü 18 sayılı kararın iptal edilmesini genel kuraldan arz ederim.

Sayın Noter,

Üç nüshadan ibaret olan bu itiraz dilekçemin bir nüshasının muhataba tebliğini, bir nüshasının dairenizde saklanması ve bir nüshasının da tebliğ edildiğine delil olarak tarafıma verilmesini rica ederim.

İmza

Şekil 2.9: Ortaklıktan çıkarılma kararına karşı, genel kurula yapılacak itiraz dilekçesi örneği

**(TİCARET VEYA ASLİYE HUKUK) MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA
ANKARA**

İTİRAZ EDEN:

Adres

MUHATAP : S.S ,,,,,,,,,, Koop.

Adres

DAVANIN KONUSU: Kooperatif ortaklığından çıkarılmam yönünde alınan 10.11.2013 tarihli 18 sayılı yönetim kurulu kararı.

OLAY VE DELİLLER: Kooperatif ortaklığından çıkarıldığına ilişkin 10.11.2013 tarih ve 18 sayılı yönetim kurulu kararı 3 sayılı yazı ile 12.11. 2013 günü tarafıma tebliğ edilmiştir. Anılan kararda ortaklıktan çıkarılmama gerekçe olarak Mart-Ağustos 2013 aylarına ait 2.400 (ikibindördüyüz) TL borcun ödenmediği gösterilmektedir. Oysa borcumun 1.400 TL'lik kısım ödenmiştir. Ödemeye ilişkin makbuzlar ekte sunulmuştur.

HUKUKİ DAYANAK: Kooperatifler Kanunu'nun 16. Maddesi ile kooperatif anasözleşmesinin 11. maddesi.

SONUÇ VE İSTEK: Ortaklıktan çıkarılma kararına karşı bu itirazımın görüşülmesi ve ortaklıktan çıkarılmam yönünde yönetim kurulunca alınan 10.11.2013 günlü 18 sayılı kararın iptal edilmesini arz ederim. 15/01/2015

İmza

EKLER:

1- İptal karar

2- Ödeme Makbuzları

Şekil 2.10: Ortaklıktan çıkarılma kararına karşı açılacak dava dilekçesi örneği

Ortaklıktan çıkarılması kesinleşmeyen ortağın yerine yeni ortak alınamaz. Başka bir ifade ile davası veya itirazı sonuçlanmayan ortakların yerine yeni ortak alınması yasaklanmıştır.

Kooperatif ortaklarının kendi isteği ile ortaklıktan çıkması, ortaklıktan çıkarılması gibi nedenlerin dışında ortaklığı sona erdiren diğer bir durum ise ortaklığın kendisinden düşmesidir.

2.3. Ortaklığın Sona Ermesiyle Hesap Kesme

Kooperatifler Kanunu'nun 17'nci maddesi ortaklıktan çıkan veya çıkarılan ortakların, kooperatiften iadesini isteyebilecekleri hakları belirtmiştir. İlgili maddeye göre; kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin yahut mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde haklarının olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğu ana sözleşmede gösterilir.

İadesi talep edilecek hakların başında sermaye payları ile kooperatifin amacının gerçekleştirilebilmesi için ödenen paralar gelmektedir. Örneğin bir yapı kooperatifinde, konut ya da iş yerlerinin inşası için genel kurulca belirlenen ve ödenen aylık taksit ve ara ödemeler gibi.

Kooperatifler Kanununa göre yedek akçeler üzerinde çıkan ya da çıkarılan ortakların hak talep etmeleri mümkün değildir. Yedek akçelerin ortaklara dağıtılacağına dair bir hüküm ana sözleşmeye konulmuş olsa dahi geçersizdir.

Çıkan veya çıkarılan ortakların talep ettikleri haklar, ortağın ayrıldığı yıl bilançosuna göre, diğer bir ifade ile çıkmanın kesinleştiği yıl bilançosuna göre hesaplanır. Bunun için ayrıca bir bilanço düzenlemeye gerek yoktur.

Bilançoda geçmiş yılda ve cari yılda zarar (olumsuz gelir gider farkı) görülüyorsa bu zararlardan ortağa düşen pay hesap edilerek, kendisine yapılacak iadedden mahsup edilir. Burada bilanço tarihinden kasıt, bilançonun düzenlendiği gün yani 31 Aralık değil, bilançonun genel kurulca kabul edildiği tarihtir. Çünkü bilanço genel kurulca kabul edilmekle kesinlik kazanmış olur ve bir hukuki belge niteliği kazanır. Örneğin; ortağın ortaklıktan çıkması 15/09/2011 günü kesinleşmiş, ana sözleşmeye göre de, ortağın sermaye ve diğer alacaklarının o yılın bilançosuna göre hesaplanarak, bilanço tarihinden itibaren bir ay içerisinde verilmesi gerekiyor ise, 31/12/2011 tarihi itibarıyla düzenlenen bilanço 1/4/2011 günü yapılan genel kurulca kesinleşmişse, ortağın hak ve alacaklarının 1/5/2011 tarihine kadar ödenmesi gereklidir.

Resim 2.5: Çıkan ortakta varsa geçmiş yıl zararları mahsup edilir.

İlgili Bakanlıklarca hazırlanan örnek ana sözleşmelere göre, çıkan ve çıkarılan ortakların sermaye ve diğer alacaklarının, bilanço tarihinden itibaren bir ay içinde geri ödenmesi gerekir. Ancak, ortaklığı sona erenlerin yerine yeni ortak alınması halinde, eski ortağın kooperatif amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlamak üzere yaptığı ödemelerin derhal geri verilmesi zorunlu bulunmaktadır.

Her ne kadar örnek ana sözleşmelerde alacakların iadesi için bilanço tarihinden itibaren bir ay süre tanınmış olsa da bu hükme uymayarak ortaklıktan ayrılanların alacaklarının iadesinin uzatıldığı görülmektedir. Bu durumda ortaklık ilişkisi kesilenlerin alacaklarına yönelik temerrüd faizi isteme hakları bulunmaktadır.

Kooperatifler Kanunu'nun 10'uncu maddesine göre ana sözleşmesinde hüküm bulunmak kaydıyla ayrılmak isteyen ortaktan tazminat istenebilir. Ancak tazminat istenebilmesi için ortağın ortaklıktan çıkışının kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmesi gerekir. Aksi durumda tazminat istenemez.

Kooperatiften çıkan ortaktan tazminat istenmesi veya ortağın ihraç edilmesi, ortağın kooperatif varlığı üzerinde hak talep etmesine engel değildir. Böyle durumlarda istenen haktan tazminat düşülür ve kalan tutar hak sahibine ödenir.

Kooperatifler Kanunu'nun 17'nci maddesinin 2'nci fıkrasına göre; kooperatif mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler, ana sözleşmede daha kısa bir süre (ki örnek ana sözleşmelerde bu süre bir aydır) tespit edilmiş olsa bile, genel kurul kararı ile üç yılı aşmamak üzere ertelenebilir. Bu halde ortak, üç yıl geçmeden alacaklarının iadesi için dava bile açamaz.

Resim 2.6: Kooperatif ortaklığından çıkarılan ortak, alacaklarının tahsili için dava açabilir.

Ancak, kooperatiften çıkan ortağın, alacaklarının iadesinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürüp düşürmediğinin tespitine dair ticaret mahkemesine dava açma hakkı bulunmaktadır. Dava sonucu ortaklık ilişkisi kesilenlere yapılacak iadelerin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmediği yönünde karar verilirse ortaklıktan ayrılanın yasal faiz isteme hakkı bulunmaktadır.

Erteleme kararının genel kurulca verilmiş olması gerekir. Yönetim kurulunca böyle bir kararın alınması veya genel kurulun bu kararı alma yetkisini yönetim kuruluna devretmesi mümkün değildir. Çıkan veya çıkarılan ortaklarla mirasçılarının alacak ve hakları, bunları isteyebilecekleri günden başlayarak beş yılı geçmekle zaman aşımına uğrar.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Kooperatife ortaklık şartlarını belirleyiniz.	➤ Kooperatiflere gerçek kişilerin yanı sıra kooperatifçilik Kanununun 9 uncu maddesine göre kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile cemiyetler ve dernekler, kamu iktisadi teşekküllerinin ortak olabileceğini unutmayınız. ➤ Ortak olmayı düşündüğünüz, kooperatifin ana sözleşmesini inceleyiniz. ➤ Ortaklık için gerekli şartları taşıyıp, taşımadığınızı belirleyiniz. ➤ > Yazılı olarak kooperatif yönetimine ortaklık için başvurunuz. ➤ Gerekli sermaye payını taahhüt ederek, ¼ ünü peşin ödeyiniz. ➤ Varsa ana sözleşmedeki diğer koşulları yerine getiriniz.
➤ Kooperatif ortaklığından çıkma şartlarını belirleyiniz.	➤ Kendi iradenizle ortaklıktan çıkmak istiyorsanız, bir dilekçe ile yönetim kuruluna başvurunuz. ➤ Kooperatif ortağının ölümü nedeniyle, ortaklığın devri için bir dilekçe ile yönetim kuruluna başvurunuz. ➤ Kooperatif ortaklığınızı bir başkasına devrederek ortaklıktan çıkmak istiyorsanız, bir dilekçe ile yönetim kuruluna başvurunuz. ➤ Ortaklıktan çıkma talebinizi, hesap yılı sonundan en az 1 ay önce yapınız.
➤ Kooperatiften çıkarılma ve itiraz şartlarını belirleyiniz.	➤ Çıkarılma kararı yönetim kurulu tarafından verilmiş ise, itiraz davası açmadan önce kooperatif genel kuruluna bir dilekçe ile başvurunuz. ➤ Dilerseniz, genel kurula itiraz etmeden veya itirazdan olumsuz sonuç çıkması durumunda, Ticaret Mahkemesine bir dilekçe ile başvurunuz.
➤ Çıkarılan ortakların hesap kesim işlemlerini belirleyiniz.	➤ Ana sözleşmeyi inceleyerek, çıkan veya çıkarılan ortakların kooperatif varlığı üzerindeki haklarını belirleyiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyette kazanmış olduğunuz bilgileri aşağıda verilen soruları cevaplandırarak değerlendiriniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi kooperatife ortak olma biçimlerinden biri değildir?
A) Kurucu olarak ortak olma
B) Ortaklarından birinin ortaklık payını devralmak
C) Kâr elde etme amacıyla ortak olma
D) Miras yolu ile ortak olma
2. Aşağıdakilerden hangisi gerçek kişilerin kooperatife ortak olmasında izlenecek yol içerisinde yer almaz?
A) Yönetime yazılı başvurmak
B) Başka kooperatife ortak olmadığını belgelemek
C) Anasözleşme şartlarını yerine getirmek
D) Gerekli sermaye payını taahhüt etmek
3. Gerçek kişilerin kooperatiflere ortak olması için medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olması gerekir. Aşağıdakilerden hangisi medeni hakları kullanma yeterlilikleri arasında yer almaz?
A) Sarhoş olmamak
B) Mümeyyiz olmak
C) Reşit olmak
D) Kısıtlı olmamak
4. Bir kooperatife ortak olmak isteyen kişi, ilk olarak aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır?
A) Ortaklık payı almalıdır.
B) Tescil için ticaret siciline başvurmalıdır.
C) Yazılı olarak yönetime başvurmalıdır.
D) Taahhüdünün ¼ ünü peşin ödemelidir.
5. Bakanlık tarafından hazırlanan örnek anasözleşmede, ortaklığa kabul veya ret kararı ilgiliye.....içinde yazı ile bildirilir. Hükmü yer alır.

6. Aşağıdakilerden hangisi kooperatif ortağı olamaz?
- A) Kamu iktisadi teşebbüsleri
B) Belediyeler
C) Özel İdareler
D) Adi ortaklıklar
7. Hangisi, kendi isteği ile ortaklıktan çıkmak isteyen bir kooperatif ortağının yapması gerekenler arasında yer almaz?
- A) Yönetim kuruluna başvurmak
B) Genel kurula başvurmak
C) Hesap yılı sonundan en az 6 ay önce bildirmek
D) Çıkma kararını iyi düşünmek
8. Bir ortağın kooperatiften çıkma hakkını kullanması, anasözleşmede belirtilmek şartı ile en çok.....yıla kadar sınırlandırılabilir.
9. Yönetim kurulu, ana sözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften çıkma isteğini kabulden kaçınacak olursa ortak, bu isteğiniaracılığıyla kooperatife bildirir.
10. Ölen bir ortak ile ilgili açıklamalardan hangisi doğrudur?
- A) Yerine kimse ortak olarak alınmaz.
B) Ölen ortağın payı kooperatife kalır.
C) Mirasçılar isterlerse ortak olabilirler.
D) Şartlarını taşıyan mirasçı ortak alınır.
11. Ölen ortağın hak ve yükümlülüklerinin mirasçılara geçebilmesi için, mirasçılarınıngetirmeleri ve ayrıca içlerinden birini tayin etmeleri gerekir.
12. Bir başkasının ortaklık payını devralan kişi, devraldığı kişinin kooperatifteki tüm haklarına sahip olduğu gibi onun.....de üstlenir.
13. Aşağıdakilerden hangisi ortaklık payı devralarak, kooperatif ortağı olmak isteyen bir kişi için söylenemez?
- A) Devralacağı kişinin kooperatifle olan ilişkilerini iyice araştırmalıdır.
B) Kooperatif ortağı olmak için, ortak olma şartlarını taşımalıdır.
C) 50 yaşını doldurmamış olmalıdır.
D) Ortaklık devir sözleşmesini noter huzurunda yaparak, kendini garantiye almalıdır.

14. Ortaklıktan çıkarılmaya ilişkin söylenenlerden hangisi yanlıştır?
- A) Ortaklıktan çıkarılmayı gerektirecek hususlar anasözleşmede açıkça belirtilmelidir.
B) Kooperatif ortağı olduktan sonra kısıtlanan ortak, kooperatif ortaklığından çıkarılamaz.
C) Çıkarılma teklifi yönetim kurulu tarafından genel kurula sunulur.
D) Çıkarılma kararının bir örneği 10 gün içinde noter aracılığıyla, çıkarılan ortağa gönderilir.
15. Ortaklıktan çıkarılma kararı, anasözleşmede yer alan çıkarılma gerekçesiyle birlikte,.....yazılır.
16. Ortaklıktan çıkarılan kişi, çıkarılma kararının kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren içinde bulunan yerlerde bu mahkemeye, bulunmayan yerlerde ise nezdinde itiraz davası açılabilir.
17. Kooperatif ortaklığından çıkarılan ortak ile hesaplaşma konusunda hangisi yanlıştır?
- A) Çıkmanın kesinleştiği gün, çıkan ortağın alacakları kendisine ödenir.
B) Çıkan ortağın alacağı, çıkmanın kesinleştiği yıl bilançosuna göre hesaplanır.
C) Bilançoda görülen zararlar, çıkan ortağın alacağından mahsup edilir.
D) Çıkan ortağın kooperatiften alacağı hakların başında sermaye payları gelir.
18. Konut ihtiyacı olmasa bile, kurulan bir yapı kooperatifine ortak olmak isteyen bir kişinin bu isteği kesinlikle geri çevrilemez.
- A) Doğru B) Yanlış
19. 18 yaşını doldurmamış hiç kimse kooperatif ortağı olamaz.
- A) Doğru B) Yanlış
20. Kooperatif ortaklığından çıkan bir ortaktan, tazminat talebinde bulunulabilir.
- A) Doğru B) Yanlış

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Cevaplarınız doğru ise diğer öğrenme faaliyetine geçiniz

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Bu öğrenme faaliyeti ile kooperatif ortaklarının hakları ve ödevleri ile ilgili işlemleri yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Çevrenizdeki kooperatifleri ziyaret ederek, ortakları ve yöneticileri ile görüşünüz. Onlardan kooperatif ortağı olmanın kendilerine verdiği hakların ve kooperatife karşı sorumluluklarının neler olduğunu sorarak öğreniniz.
- Kooperatifler Kanununun ortakların hakları ve sorumlulukları ile ilgili hükümlerini okuyarak bilgi edininiz.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlıklarının web sayfalarını ziyaret ederek, örnek ana sözleşmelerde, ortakların hak ve sorumluluklarının nasıl belirlendiğini inceleyip, bilgi edininiz.

3. ORTAKLARIN HAKLARI VE ÖDEVLERİ

3.1. Ortakların Hakları

Kooperatife ortak olan, başka bir ifade ile ortaklık sıfatına sahip olan kişiler kooperatif üzerindeki ortaklık haklarını kullanma hakkına da sahip olmuş olurlar. Kooperatiflerde eşitlik ilkesi gereği tüm ortaklar hak bakımından eşit olup ortakların kooperatiflerdeki haklarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Ortaklık senedi
- Ortakların bireysel hakları
- Ortakların birlikte kullanabilecekleri (grupsal) hakları
- Hak ve yükümlülüklerde eşitlik

3.1.1. Ortaklık Senedi

Ortağın, kanun ve ana sözleşmeyle kendisine tanınan haklarını kullanması sırasında kooperatif ile arasında çıkan birtakım anlaşmazlıkların giderilmesinde bir delil olarak kullanılması ve ilgili mercilere sunulması amacıyla düzenlenen ve ada yazılı olan belgeye ortaklık senedi denir (Şekil 3.1).

ORTAKLIK SENEDİ

Kooperatifin Unvanı :
Ortağın Adı ve Soyadı :
Konut Adresi :
İş Adresi :
Telefonu : İş Konut
Kooperatife Girdiği Tarihi :
Kooperatiften Çık.Tar:
Ortaklık Numarası :
Sermaye Payı Adedi :

Ortağın İmzası

Kooperatif Yetkililerinin İmzası ve Kaşe

ORTAK TARAFINDAN KOOPERATİFE YAPILAN ÖDEMELER

Kümülatif Toplam

Yetkilinin İmzası

Makbuz Tarih-Nu.

ORTAĞIN KOOPERATİFTEN ÇEKTİĞİ PARALAR

Yetkilinin İmzası

Ödenen (TL)

Ödenen (TL)

Makbuz Tarih-Nu.

Kümülatif Toplam

Şekil 3.1: Ortaklık senedi örneği

Ortaklık senedinde hangi hususların yer alacağı kanun maddesinde tek tek sayılmıştır. Maddeye göre ortaklık senedinde yer alacak hususlar şunlardır:

- Kooperatifin unvanı
- Ortaklık senedinin yani ortağın adı soyadı
- Ortağın iş ve konut adresi
- Ortağın kooperatife girdiği ve çıktığı tarihler
- Tarih sırasıyla ortağın kooperatife ödediği paralar ili kooperatiften aldığı paralar
- Ortağın ve kooperatifi temsile yetkili olan kimselerin imzası
- Yönetim kurulu karar numarası

Yukarıdaki hususları içermek kaydıyla ortaklık senedinde daha fazla bilgiye yer verilmesinde herhangi bir mahsur bulunmamaktadır. Örneğin; ortağın sermaye payı, adedi ve değeri, ortaklık numarası gibi hususların yazılmasında fayda vardır.

3.1.2. Ortakların Bireysel Hakları

Kooperatif ortaklarının kooperatife karşı çeşitli bireysel hakları vardır. Şimdi bunları ayrı ayrı ele alalım:

3.1.2.1. Ortaklıktan Çıkma Hakkı

Kooperatifler Kanununun 10 uncu maddesi her ortağın kooperatiften çıkma hakkının bulunduğunu ve ortağa tanınan bu hakkın hiçbir şekilde kooperatif yönetim kurulu veya genel kurul kararıyla ya da ana sözleşmeye konulacak bir hüküm ile engellenemeyeceğini hükme bağlamıştır. Ancak, çıkma sonucu kooperatifin mevcudiyeti (mali durumu) tehlikeye düşecekse ayrılmak isteyen ortaktan kooperatifin belli bir tutarda tazminat isteneceği konusunda kooperatif ana sözleşmesine hüküm konulabilir. Buna göre ortaklıktan çıkmak isteyen ortak gerekli prosedürleri yerine getirmek şartı ile ortaklıktan çıkabilir. Kooperatifler Kanunu'nun 11 inci maddesinde ortakların kooperatiften çıkma haklarının ana sözleşmede belirtilmek suretiyle en çok beş yıl için sınırlandırılabilirliği belirtilmiştir. Buna göre ana sözleşmede ortağın ortaklıktan çıkma isteğine bir sınırlama getirilmişse ortak o süre dolmadan ortaklıktan çıkamaz. Kanunda da belirtildiği üzere bu süre en fazla 5 yıl olarak belirlenebilir.

3.1.2.2. Ortaklık Payını Devir Hakkı

Kooperatif ortakları, kooperatif ortaklık paylarını ortaklık şartlarını taşıyan bir kişiye devredebilir. Bu durum yönetim kuruluna bir dilekçe ile bildirilir. Yönetim kurulu ortaklık sıfatını taşıyan bir kişiyi ortaklığa kabul etmekten kaçınamaz.

3.1.2.3. Ortaklıktan Çıkarılma Kararına Karşı İtiraz ve Dava Açma Hakkı

Bir ortağın kooperatif ortaklığından çıkarılmasına yönetim kurulunun teklifi üzerine genel kurulca karar verilir. Genel kurul bu yetkisini yönetim kuruluna devredebilir. Çıkarılma kararı, ana sözleşmenin hangi maddesine göre alınmışsa gerekçeli olarak karar defterine ve ortaklar defterine yazılır.

Resim 3.1: Çıkarılma kararına karşı mahkemeye itiraz davası açılabilir.

Çıkarılma kararı alındığı günü takip eden 10 gün içerisinde, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere notere verilir. Çıkarılma kararını alan ortak, tebliğ tarihinden itibaren 3 ay içerisinde ister genel kurula itiraz eder, isterse de hiç genel kurula itiraz etmeden Ticaret Mahkemesi bulunan yerlerde bu mahkemeye, olmayan yerlerde Asliye Hukuk Mahkemesine itiraz davası açabilir.

3.1.2.4. Bilgi Edinme ve Örnek İsteme Hakkı

Kooperatifler Kanununun 24 üncü maddesine göre, kooperatif ortaklarının bilgi edinme ve bazı belgelerden örnek isteme hakkı vardır. Buna göre aşağıdaki belgeler her yıl ortakların incelemesi için hazır bulundurulur.

- Yönetim kurulunun gelir gider farkının dağıtımıyla ilgili önerilerini içeren yıllık çalışma raporu
- Bilanço
- Gelir gider farkı hesabı
- Denetçilerin Kooperatifler Kanunu'nun 66. maddesine uygun olarak düzenleyecekleri rapor

Yukarıda sayılan belgeler, yıllık olağan genel kurul toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile ortaklarca incelenebilir. Bu belgeler kooperatif merkezine ve varsa şubelerinde ortakların incelemesi için hazır tutulur. Genel kuruldan 15 gün önce incelemenin başlaması, ortakların genel kurulda oy kullanırken bu konularda bilgi sahibi olmasının ve sağlıklı oy kullanmasının sağlanması içindir. Ayrıca isteyen ortaklara yönetim kurulu tarafından bilanço ve gelir gider hesaplarının birer örneğinin verilmesi zorunludur.

3.1.2.5. Ticari Defterleri ve Belgeleri İnceleme Hakkı

Kooperatifler Kanunu'nun 25'nci maddesine göre ortaklar, kooperatifin ticari defterlerini ve belgelerini ancak genel kurulun izni ve yönetim kurulunun kararı ile inceleyebilir.

Resim 3.2: Kooperatif ortaklarının ticari defter ve belgeleri incelemesi

Kooperatif ortakları sadece incelemelerine izin verilen ticari defterleri ve bunlara ilişkin kayıtların dayandığı belgeleri inceleyebilir. Ayrıca ortaklar her ne amaçla olursa olsun, öğrenmiş oldukları kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş de olsa gizli tutmak zorundadır. Bu duruma uymayan ortaklar, doğacak zararlardan kooperatife karşı sorumludur.

3.1.2.6. Genel Kurula Katılma, Seçme ve Seçilme Hakkı

Genel kurul tarihi itibarıyla, en az üç ay önceden kooperatife ortak olmuş kişilerin genel kurula katılma, oy kullanma, seçme ve seçilme hakları bulunmaktadır. Yalnız yapı kooperatiflerinde bu koşul geçerli değildir. Ortaklıktan çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortaklarda genel kurula katılabilir. Ancak çıkan ya da çıkarılan ortaklar, çıkma ve çıkarılma kararlarının kesinleştiği tarihten itibaren genel kurula katılamaz.

4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunun 4.'üncü maddesinde; “Genel kurullara katılma hakkına sahip ortaklarda aranacak şartlar örnek ana sözleşmelerde belirlenir” hükmüne yer verildiğinden kooperatiflerde hangi ortakların genel kurula katılma hakkının bulunduğunu anlamak için kooperatifin ana sözleşmesine bakılmalıdır.

Resim 3.3: Kooperatif genel kurulu

Genel kurul katılan ortakların seçimlere katılarak yönetim kuruluna, denetim kuruluna ya da tasfiye kuruluna seçilebilmesi için 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu madde 56, 65, 81 ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu madde 28 ile kooperatif ana sözleşmelerinde belirtilen seçme ve seçilme koşullarını taşıması gerekir.

3.1.2.7. Olumlu Gelir Gider Farkından Pay Alma Hakkı

Kooperatif anas sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde ortaklar, gelir gider farkından pay alma hakkına sahiptir. Ana sözleşmeyle gelir gider farkının ortaklara dağıtılması öngörülmüşse bu dağıtım, ortakların kooperatifle yapmış oldukları muamelelerine göre hesaplanır. Böylelikle, kooperatifle fazla alışveriş yapan ortak, yıl sonunda daha fazla pay alırken, hiç alışveriş yapmayan ortak ise gelir gider farkından pay alamayacaktır. Unutulmamalıdır ki gelir gider farkının dağıtılması için öncelikle yasa ve ana sözleşmede ayrılması öngörülen yedek akçeler ve fonlar ayrılmış ve önceki yıllarda oluşmuş, olumsuz gelir gider farkı varsa bu farkın ortadan kaldırılmış olması gerekir.

3.1.2.8. Oy Hakkı

Kooperatifler Kanunu'nun 48'inci maddesine göre ortaklık payı adedi ne olursa olsun, genel kurulda yapılacak oylamada her ortak bir oy hakkına sahiptir. Bu hak ana sözleşmeye konulacak bir madde ile de olsa artırılmaz. Örneğin, bir ortak kooperatif ortaklık paylarının %80'ine diğer 10 ortak da kalan %20'sine sahip olsa, genel kurulda yapılacak oylamada %80 ortaklık payına sahip olan ortak da, diğerleri de birer oy kullanacaklardır.

Resim 3.4: Kooperatiflerde oy hakkı en temel haktır.

Öte yandan, ortak sayısı fazla olan kooperatiflerde toplantı ve karar nisaplarını sağlamanın güçlüğü dikkate alınarak, mektupla oy verme ya da temsilciler aracılığıyla oy kullanma hakkı da ortaklara tanınmıştır (KK.m.54). Ortak sayısı 1000 den fazla olan kooperatiflerde ana sözleşmede hüküm bulunması halinde ortakların mektupla oy verme imkânı vardır. Gelen mektuplar yönetim kurulu ve bakanlık temsilcisi önünde açılarak incelenir ve içeriğinin neden ibaret olduğu tespit edilerek bir tutanak düzenlenir. Hazır bulunanlar tarafından imzalanan tutanağa göre verildiği anlaşılan kararlar yürürlüğe girer.

Oy hakkında ilişkin bir düzenleme de, esnaf ve sanatkarlar kredi ve kefalet kooperatifleri hariç olmak üzere ortak sayısı 500'den fazla olan kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının genel kurul toplantılarındaki yönetim ve denetim kurulu belirleme seçimlerinin gizli oy açık tasnif usulü yapılması, bu organ seçimlerinde her ortağın en fazla 1 ortağı temsilen oy kullanması hususunda getirilmiştir(KK.m.48).

Her ortağın bir oy hakkı olmasına rağmen, bazı durumlarda, kooperatif ortaklarından bazıları oy kullanma hakkını kullanamaz. Kooperatif ortaklarından biri kooperatif işlerinin görülmesinde herhangi bir suretle katılmışsa, bu ortak yönetim kurulunun ibrası için yapılacak oylamada oy kullanamaz. Örneğin, kooperatif ortaklarından biri inşaat malzemeleri satım işiyle uğraşıyor ise ve kooperatif inşaat malzemesi alımlarını bu ortaktan yapmış ise, bu ortak genel kurulda yönetim kurulunun ibrası (aklanması, temize çıkarılması) için yapılacak oylamada oy kullanamayacaktır. Yine ortaklardan hiç biri kendisi, eşi veya kendisine kan bağı ile bağlı olan akrabaları ile kooperatif arasında kişisel bir iş veya davaya ilişkin görüşmelerde oy kullanamayacaktır.

3.1.2.9. Genel Kurulda Temsil Hakkı

Ana sözleşmede açıklama bulunduğu takdirde, bir ortak yazı ile izin vermek suretiyle genel kurul toplantısında oyunu ancak başka bir ortağa kullandırabilir. Bir ortak genel kurulda birden fazla ortağı temsil edemez (KK.m.49/1). Kanun, genel kurul toplantısında bir ortağın oyunun başka bir ortak tarafından kullanılmasını kabul etmiştir. Böylece, temsil müessesesi kooperatif genel kurul toplantılarında da söz konusu olmaktadır. Ancak, bir ortağın genel kurulda başka bir ortak tarafından temsil edilebilmesi için bazı şartların varlığı gerekir.

Ortağın oyunu bir başka ortağa kullandırabilmesi için, temsil konusunun ana sözleşmede düzenlenmiş olması, temsil için ortak tarafından yazı ile izin verilmiş olması, başka bir ortak tarafından ya da eşi veya birinci derece akrabası tarafından temsil edilmiş olması, aynı ortağın birden fazla ortağı temsil etmemesi temsil edenin vekâleten genel kurula katılmayı kabul etmesi ve temsilci tayin yazısının yetkililere verilmesi gerekir.

Yukarıdaki şartların bir arada gerçekleşmesi halinde, bir ortak başka bir ortak ya da eşi veya birinci derece akrabası tarafından genel kurulda temsil edilebilme hakkına sahip olur.

Ayrıca üye sayısı 1000'i aşan kooperatiflerde yine ana sözleşmede belirtilmek şartı ile her ortak en fazla 9 olmak üzere birden fazla ortağı temsil edebilir, onların adına oy kullanabilir. Ancak temsil edilecek ortağın yönetim kuruluna bir dilekçe ile bu durumu yani genel kurulda kendisini kimin temsil edeceğini bildirmesi gerekir.

3.1.2.10. Genel Kurul Kararları Aleyhine Dava Açma Hakkı

Genel kurul kararları aleyhine dava açma hakkı Kanunun 53'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Kanun, iptal davası açma hakkını genel kurul toplantısında hazır bulunan ortaklar ile toplantıda hazır bulunsun ya da bulunmasın tüm ortaklar olmak üzere iki farklı gruba tanımıştır. Buna göre kanuna, ana sözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiası ile genel kurul kararları aleyhine mahkemede iptal davası açılabilir.

Genel kurul toplantısında hazır bulunan ortaklardan; kararlara aykırı kalarak keyfiyeti tutanağa geçirten veya oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmeyen ortakların dava açma hakları bulunmaktadır. Buna göre; genel kurul toplantısında hazır bulunan bir ortağın kararın altına gerekçeli olarak muhalefeti yazdırıp imzalamak ya da gerekçeli olarak ayrı bir kağıda yazarak imzaladığı muhalefeti divana sunup gerekirse bakanlık temsilcisine de duyurarak bunun tutanağa geçmesini sağlamak suretiyle yapabilir.

Yine muhalefeti genel kurul tutanağına yazılmadığını kanıtlayan ortağın da iptal davası açma hakkı bulunmaktadır. Benzer biçimde, genel kurul toplantısına katılmak isteyip de toplantıya alınmadığını ve dolayısıyla da oyunun kullanılmasına müsaade edilmediğini veya toplantıya katılmakla birlikte oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmediğini kanıtlayan bir ortağın da dava açma hakkı bulunmaktadır.

Genel kurul toplantısında hazır bulunsun ya da bulunmasın; toplantıya çağrının usulü dairesinde yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmediğini, genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimselerin karara katılmış bulunduklarını iddia eden ortakların da iptal davası açma hakları bulunmaktadır.

Genel kurul kararı aleyhine toplantıyı kovalayan günden itibaren 1 ay içinde dava açılması gerekir. Bir aylık süre; toplantının yapıldığı gün, toplantı birkaç gün devam etmişse son günü takip eden ertesi gün başlar. Buradaki 1 aylık süre, hak düşürücü süredir ve bu süre geçtikten sonra iptal davası açma hakkı olan ortakların bu hakları düşecektir. Öte yandan, bir aylık hak düşürücü sürenin sona erip ermediği mahkemece resen dikkate alınmaktadır.

Diğer taraftan, ortaklıktan ihraca ilişkin genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma süresi 1 ay olmayıp, 3 aylık süreye tabidir. Bu halde, ihraç edilen ortak genelde katılmışsa da kararın onaylı bir örneğinin ortağa tebliğ edilmesi gerekir ve 3 aylık hak düşürücü süre de bu tebliğ tarihinden itibaren işlemeye başlar.

Batıl olan (ölü doğmuş) genel kurul kararları kooperatif ortakları ve üçüncü şahıslar için hiç bir hak ve borç doğurmaz bu gibi kararların iptali 1 aylık hak düşürücü süreye tabi olmayıp her zaman istenebilir. Genel kurul kararlarının mutlak butlanla sakat olduğunu iddia eden ortakların genel kurul toplantılarında hazır bulunması ve itirazını tutanağa yazdırması da şart olmayıp, genel kurul kararlarına katılmayan ortakların da böyle bir iddiayla dava açmaları mümkündür.

İptal davasının açılacağı mahkeme, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemedir. Buna göre, genel kurul kararları aleyhine açılması istenen iptal davası, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki Ticaret Mahkemesi, bu mahkemenin bulunmadığı yerlerde ise Asliye Hukuk Mahkemesinde açılmalıdır.

İptal davasının açıldığı hususu ile duruşmanın yapılacağı gün yönetim kurulu tarafından usulen ilan olunur.

Genel kurul kararları aleyhine birden fazla iptal davası açılması halinde, davalar birleştirilerek görülür ve bir aylık hak düşürücü süre sona ermeden duruşmaya başlanılamaz.

Kooperatifin karşı karşıya kalabileceği muhtemel zararlarına karşı davacıların teminat göstermesi mahkeme tarafından istenebilir. Bu durumda, teminatın ne olacağı ve miktarını belirleme yetkisi yine mahkemeye aittir.

Kooperatif aleyhine açılan dava sonucunda iptali istenen kararların iptali yönünde bir karar çıkması halinde, bu karar bütün ortaklar için hüküm ifade eder.

Bir kararın bozulması bütün ortaklar için hüküm ifade eder. Bu bağlamda, iptali kesinleşen genel kurul kararları artık hiçbir ortak için ileri sürülemez.

(TİCARET VEYA ASLİYE HUKUK) MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA <u>ANKARA</u>	
DAVACI	:
	Adres
AVUKATI	: Av.
MUHATAP	: S.S.
DAVANIN KONUSU: 19/04/2013 'de yapılan genel kurulda alınan kararların iptali isteği.	
OLAY VE DELİLLER: 19/04/2013 tarihinde yapılan genel kurul toplantısında aylık aidat tutan maaşının büyük bir kısmını oluşturmakta olup, çoğu dar gelirli üyelerden oluşan kooperatifimizde yeni belirlenen 750 TL aidat fazla olup, bu durum ekte sunduğum belgelerde de mevcuttur.	
HUKUKİ DAYANAK: Kooperatifler Kanunu'nun 53. Maddesi	
SONUÇ VE İSTEK : Yukarıda açıklanan nedenlerle, SS Kooperatifi'nin 19/04/2013 günü yapılan genel kurulunda alınan aylık aidat kararının iptalini arz ederim (10/05/2013).	
İmza	
<u>EKLER:</u>	
Ek 1-Maaş Bordrosu	
Ek 2- Genel kurul karar tutanağı	

Şekil 3.2: Genel kurul kararlarına karşı açılacak dava dilekçesi örneği

Genel kurul kararları aleyhine açılacak davalar; kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki Ticaret Mahkemesine, bu mahkemenin bulunmadığı yerlerde ise Asliye Hukuk Mahkemesine açılır. Davanın genel kurul toplantısının bittiği günü takip eden günden itibaren bir ay içinde açılması gerekir. Kooperatif yönetim kurulu, genel kurul kararlarına karşı açılan iptal davalarını usulen ilan eder. Bu ilanda, davanın kim tarafından açıldığı, duruşma günü, dosya numarası, davanın açıldığı mahkeme gibi konular belirtilir (Şekil 3.3).

İLAN			
SS KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULUNDAN			
Kooperatifimizin 19.04. 2013 günü yapılan genel kurul toplantısında alınan kararlar aleyhine, 1163 sayılı Kanun'un 53. maddesine istinaden ortaklarımız tarafından toplam 2 adet dava açılmıştır.			
Açılan davaların mahkemesi, davacılar, dosya numaraları ve duruşma günleri aşağıda gösterilmiştir.			
1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 53. maddesi hükmü, uyarınca ilan olunur.			
<u>Mahkeme</u>	<u>Davacı</u>	<u>Dosya Nu</u>	<u>Duruşma Günü</u>

Şekil 3.3: Genel kurul kararları aleyhine açılan iptal davalarının ilanı

3.1.2.11. Denetçilerin Dikkatini Çekme ve Açıklama Yapılmasını İsteme Hakkı

Kooperatifler Kanunu'nun 66'ncı maddesi uyarınca, kooperatif ortakları, gerekli gördükleri konularda denetçilerin dikkatini çekme ve açıklama yapılmasını isteme hakkına sahiptir.

Kooperatif ortakları, yazılı olarak veya noter aracılığıyla, denetçilerden Kooperatifler Kanunu'nun 25'inci maddesindeki sınırlar içinde açıklama yapmalarını isteyebilir. Ortaklar, isteklerinin denetçiler tarafından dikkate alınmaması durumunda, denetçiler hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunabilir.

3.1.2.12. Tasfiye Sonucunda Kalan Mal Varlığından Pay Alma Hakkı

Tasfiye; kooperatif mevcudunun paraya çevrilmesi ve kooperatif borçları ödendikten sonra artan kısmın ortaklar arasında bölüştürülmesidir. Tasfiye olan kooperatiflerin tüm borçları ve ortakların ödedikleri paylar ödendikten sonra, kalan malları ortaklara dağıtılır.

Tasfiye sonucunda kalan mal varlığının ortaklara dağıtılabilmesi için, ana sözleşmede böyle bir hükmün olması gerekir. Ana sözleşmede kalan mal varlığının dağıtılmasına ilişkin hüküm konulmuş fakat herhangi bir yöntem belirlenmemiş ise, kalan tutar ortaklar arasında eşit olarak dağıtılır. Tasfiye artığının dağıtılacağı tasfiye memurlarınca ortaklara duyurulur (Şekil 3.4).

Ana sözleşmede tasfiye sonucu kalan mal varlığının ortaklara dağıtılması yönünde bir hüküm yoksa, kalan tutar, kooperatifleşme çalışmalarında kullanılmak üzere Türkiye Millî Kooperatifler Birliği'ne bırakılır.

TASFİYE HALİNDE SSKOOPERATİFİ TASFİYE MEMURLUĞUNDAN DUYURULUR Kooperatifimizin tasfiyesi sonunda, son ve kesin bilanço düzenlenerek 19/04/2013 günü yapılan son genel kurul toplantısında kabul edilmiş ve ayrıca ortaklarımızın sermaye paylarının iade edilmesinden sonra, orta kalan tasfiye artığının ana sözleşmede öngörülen şekilde, ödenmiş sermaye payları ile orantılı olarak dağıtılmasına karar verilmiştir. Buna göre tasfiye memurluğumuzca; ortaklarımıza iade edilecek sermaye payları ile bu paylarla orantılı olarak alacakları tasfiye artığını gösteren bir cetvel düzenlenmiştir. Ortaklarımızın 25/06/2013 günü saat 17.00'ye kadar adresindeki tasfiye memurluğumuza başvurarak, sermaye payları ile tasfiye artığından hisselerine düşen miktarı almaları, vekil eliyle almak isteyen ortaklarımızın bu payları almaya ve tasfiye memurluğuna ibraname vermeye yetkili kılındıklarını içeren noter kanalıyla özel vekaletname düzenleyip vekillerine vermeleri, anılan tarihe kadar başvurmayan ortaklarımızın alacaklarının notere veya yetki merci kararıyla tespit edilecek bir mercie tevdi edileceği, bu suretle ortaklarımızın kooperatifimizle ilişkilerinin kesileceği ve kooperatifimizin tasfiye işlemlerinin sonuçlandırılarak sicil kaydının silineceği ilan olunur. Tasfiye Halindeki SSYapı Kooperatifi Tasfiye Kurulu
--

Şekil 3.4:Tasfiye artığının dağıtımı ile ilgili ilan örneği

3.1.2.13. Hak Arama ve Dilekçe Hakkı

Anayasamızın 36'ncı maddesine göre; kooperatif ortağı olan kişiler de yasal yollardan yararlanmak suretiyle yargı önünde iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Kooperatif ortakları, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisine ve yetkili makamlara yazı ile başvurma hakkına da sahiptir.

3.1.3. Ortakların Birlikte Kullanabilecekleri Hakları

3.1.3.1 Genel Kurulu Toplantıya Çağırma Hakkı

Kooperatifler Kanunu'nun 44'ncü maddesi uyarınca; dört ortakdan az olmamak kaydıyla ortak sayısının en az onda birinin talebi üzerine genel kurul toplantıya çağrılabilir. Örneğin 195 üyesi olan bir kooperatifte 20 ortak, 73 üyesi olan bir kooperatifte 8, 120 üyesi olan bir kooperatifte 12, 25 ortağı olan bir kooperatifte 4 otağın talebi üzerine genel kurul toplantıya çağrılabilir.

Genel kurulu toplantıya çağırarak isteyen ortakların, toplantı gündemini oluşturmaları ve bu isteklerini de yazılı olarak yönetim kuruluna bildirmeleri gerekir (Şekil 3.5). Yönetim kurulu bu genel kurul toplanmasına ilişkin talebe on gün içinde cevap vermek zorundadır. Bu on günün başlangıcını belirlemek için bu yazının yönetim kuruluna imza karşılığı verilmesinde fayda vardır. Yönetim kuruluna tebligat taahhütlü mektupla olabileceği gibi noter kanalıyla da yapılabilir.

İHBARNAME	
T.C	
9. Noterliği	
ANKARA	
SAYI	: 3975
İHBAR EDENLER :	1.
	2.
	3.
	4.
	5.
	6.
MUHATAP	: S.S. Kooperatifi Yönetim Kurulu

KONU : Kooperatifimizin kayıtlı ortaklarının 1/10'undan daha büyük çoğunluğunu temsil eden bizler; aylık aidat bedelinin yeniden belirlenmesini görüşmek üzere Kooperatifler Kanunu'nun 44. maddesi gereğince, genel kurulun olağanüstü toplantıya çağrılmasını istemekteyiz.

İsteğimizin gereğini yerine getirmenizi, aksi takdirde anılan maddenin verdiği yetkiye dayanarak talebimizi Bakanlığı'na ileteceğimizi bildiririz.

Sayın Noter,

İşbu ihbarnamenin bir örneğinin muhataba tebliğini, bir örneğinin dairenizde saklanmasını ve bir örneğinin de tebliğ edildiğine delil olarak tarafımıza iadesini arz ederiz. 15/05/2014.

İHBAR EDENLER

Ortaklık Numarası	Adı Soyadı	İmzası
6		
8		
10		
11		
14		

Şekil 3.5: Genel kurulun toplantıya çağırılması için yönetim kuruluna noter aracılığıyla gönderilen ihbarname örneği.

KONU: Genel kurulun toplantıya çağırılması.		06/06/2014
..... BAKANLIĞINA (..... GENEL MÜDÜRLÜĞÜ) <u>ANKARA</u>		
Ankara 9. Noterliğince 15/05/2014 günü tebliğ edilen 3975 sayılı ihbarımızla; aylık aidat bedelinin yeniden belirlenmesini görüşmek üzere, genel kurulun olağanüstü toplantıya çağrılmasını, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 44. maddesine göre kooperatif yönetim kurulundan istedik. Talebimize rağmen, aradan 20 gün geçtiği halde yönetim kurulunca bu çağrı yapılmamıştır. Bu nedenle, belirtilen konuyu görüşmek üzere, kooperatif genel kurulunun Bakanlığınızca toplantıya çağrılmasını arz ederiz.		
Ortaklık Numarası	Adı Soyadı	İmzası
6		
8		
10		
11		
14		

Şekil 3.6: Genel kurulun toplantıya çağırılması için ilgili bakanlığa verilecek dilekçe örneği.

ASLİYE TİCARET MAHKEMESİNE	
ANKARA	
DAVACI	: S.S..... Kooperatifi Ortakları 1. 2. 3. 4. 5. 6.
VEKİLLERİ	: : Avukat
DAVALI	: : SS Kooperatifi
YASAL DAYANAK:	1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 44. maddesi
AÇIKLAMA	: Yukarıda adı ve soyadı bulunan ortaklar olarak bizler; Ankara 9. Noterliğince 15/05/2013 günü tebliğ edilen 3975 sayılı yazımızla, aylık aidat bedelinin yeniden belirlenmesini görüşmek üzere kooperatifin genel kurulunun toplantıya çağrılmasını yönetim kurulundan istedik. İsteğimizi Kooperatifler Kanunu'nun 44 maddesi hükmü uyarınca yaptık. Aradan 20 gün geçtiği halde yönetim kurulunca genel kurulun toplanması için bir çağrı yapılmamıştır. Bu nedenle Bakanlığı'na başvuruda bulunduk. Ancak, bu başvurudan da sonuç alamadık. Bu nedenle, mahkemenize başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırma izninin alınmasına gereksinim duyulmuştur.
SONUÇ VE İSTEK:	Kooperatif genel kurulunun toplantıya çağrılması yönünde yönetim kuruluna ve ilgili bakanlığa başvurular sonuçsuz kalmıştır. Bu nedenle yukarıda belirtilen konulan görüşmek üzere, genel kurulun toplantıya çağrılması sonucunda tarafımıza yetki ve izin verilmesini Kooperatifler Kanunu'nun 44. maddesi gereğince arz ederiz 10/08/2013.
Davacılar Adına	
AVUKAT	

Şekil 3.7: Genel kurulun toplantıya çağrılması için mahkemeye verilecek dilekçe örneği.

Yönetim kurulu on gün içinde genel kurulun toplantıya çağrılması isteğini yerine getirmez ise, ana sözleşmede belirtilmişse, genel kurulun toplanması isteğiyle, denetim kuruluna ve üst birliğe başvurulur. Bu başvurulardan da bir cevap alınamaz ise genel kurulun toplantıya çağrılması için ilgili Bakanlığa Gümrük ve Ticaret Bakanlığı/Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı/Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) başvurulur (Şekil 3.6). İlgili Bakanlıkta makul bir süre içinde toplantıya çağırılmaz veya ret cevabı verir ise, son olarak istek sahipleri kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki Ticaret Mahkemesine, bu mahkeme yoksa ticari davalara bakmakla görevli Asliye Hukuk Mahkemesine başvurarak, genel kurulun bizzat toplantıya çağrılması için izin ve yetki alırlar (Şekil 3.7).

3.1.3.2. Gündeme Madde Eklenmesini İsteme Hakkı

Kooperatifler Kanunu'nun 46'ncı maddesine göre, kooperatif ortakları iki şekilde genel kurul gündemine madde eklenmesini isteyebilir:

Genel kurul toplantısından en az 20 gün önce gündeme madde eklenmesini isteme hakkı:

Dörtten az olmamak üzere ortakların en az 1/10'u tarafından genel kurul toplantısından en az 20 gün önce yazılı olarak bildirilecek hususların genel kurul gündemine konulması zorunludur (Şekil 3.8). Örneğin 63 ortağı olan bir kooperatifin en az 7; 110 ortağı bulunan bir kooperatifin en az 11; 22 ortağı bulunan bir kooperatifin ise en az dört ortağı istekte bulunmalıdır. Unutulmaması gereken diğer iki husus ise; bu tür başvuruların genel kurul toplantısından en az yirmi gün önce ve istekte bulunan ortakların imzasını taşıyan bir dilekçe ile yapılmalıdır.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan örnek ana sözleşmelerin “Gündem” başlıklı maddesine göre yapılacak başvurunun müştereken ve noter tebligatı ile yapılması gerekmektedir.

Genel kurul toplantısında gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce gündeme madde eklenmesini isteme hakkı:

Kooperatife kayıtlı ortak sayısının en az 1/10'unun gündemin görüşülmesine geçilmeden önce yazılı teklifte bulunmaları halinde aşağıda sıralayacağımız hususların gündeme eklenmesi istenilebilir (Şekil 3.9). Bu hususlar şunlardır:

- Hesap tetkik komisyonunun seçilmesi
- Bilanço incelemesinin ve ibranın geriye bırakılması
- Çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması
- Genel kurulun yeni bir toplantıya çağırılması
- Kanun, anasözleşme ve iyi niyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptali
- Yönetim kurulu ile denetçilerin azli ve yerlerine yenilerinin seçilmesi

Yukarıda saydığımız altı husustan genel kurul gündemine eklenilmesini istenenler genel kurulda ayrı ayrı oylanır. Genel kurula katılanların yarıdan bir fazlasının kabul oyunu alan madde genel kurul gündemine eklenir. Genel kurul oylamasında yeterli oyu alamayan maddeler gündeme alınmaz.

TEBLİGAT

T.C 13. Noterliği ANKARA

GÖNDERENLER : Xxxx XXXXX, Xxxx XXXXX, Xxxx XXXXX, Xxxx XXXXX, Xxxx XXXXX

MUHATAP : S.S. Kooperatifi Yönetim Kurulu
Adres

KONU : Kooperatifler Kanunu'nun 46. maddesinin ikinci fıkrasının tarafımıza vermiş olduğu yetkiye dayanarak kooperatifimizin 21/03/2013 günü yapılacak olan olağan genel kurul toplantısı gündemine aşağıdaki maddenin eklenmesi isteği.
GÜNDEME EKLENMESİ İSTENİLEN MADDE: Kooperatif aidatlarının 500 TL'ye çıkartılması.

Sayın Noter,

İşbu ihbarnamenin bir örneğinin muhataba tebliğini, bir örneğinin dairenizde saklanması ve bir örneğinin de tebliğ edildiğine delil olarak tarafımıza iadesini arz ederiz.
05/03/2013

<u>Ortaklık Numarası</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>İmzası</u>
5		
9		
13		
15		
17	C	

Şekil 3.8:Ortakların genel kurul toplantısından en az 20 gün önce genel kurul gündemine madde eklenmesi talebine ilişkin tebligat örneği.

DİVAN BAŞKANLIĞINA

- 1.Bilançonun incelenmesi ve denetim kurulunun ibrasının geriye bırakılmasını,
 - 2.Ortaklıktan çıkarılan Xxxx XXXXX' nın ortaklığa tekrar alınması için karar alınmasını istiyoruz.
- Gereğinin yapılmasını 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 46. maddesinin 3. fıkrasına göre arz ederiz.
25/03/2013

<u>Ortaklık Numarası</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>İmzası</u>
1		
5		
19		
20		

Şekil 3.9 : Gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce, ortakların 1/10'unun isteği üzerine gündeme eklenmesi istenilen konulara ilişkin yazılı teklif örneği.

3.1.4. Hak ve Yükümlülüklerde Eşitlik

Kooperatifler ortaklardan oluşan teşekküllerdir. Bu ortakların kaynağını kanun ve ana sözleşmeden alan hakları bulunmaktadır.

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 23'üncü maddesinde; "Ortaklar bu kanunun kabul ettiği esaslar dahilinde hak ve vecibelerde eşittir." hükmü bulunmaktadır.

Bu madde, ortaklarla ilgili her konuda kooperatif ortak ilişkisi açısından göz önünde bulundurulması gereken temel ilkedir. Kanunun kabul ettiği bu temel ilkeyi mutlak ve nisbi eşitlik şeklinde anlamak gerekir.

Mutlak Eşitlik: Ortağın kooperatifle ilişkilerinin mahiyet ve derecesi ne olursa olsun, her ortağın haklarından eşit şekilde yararlanmasıdır. Örneğin: Her ortağın bir oyu olması, her ortağın iptal davası açabilmesi, bilgi alma ve denetleme hakkı gibi.

Nisbi Eşitlik: Ortakların kooperatifle olan ilişkilerine göre farklı davranılmasıdır. Her ortağın kooperatifle yaptığı işleme göre gelirden pay alması buna örnek gösterilebilir.

3.2. Ortakların Ödevleri ve Sorumlulukları

3.2.1. Sermaye koyma borcu ve aidat ödeme yükümlülüğü

Ticaret şirketlerinden farklı olarak kooperatiflerde, kârın yerini ekonomik menfaat, sermayenin yerini de karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet aldığından sermaye unsuruna önem verilmemiş, ticaret şirketlerine göre kooperatiflerde sermaye çok düşük tutulmuştur.

Kooperatifler Kanunu'nun 19'uncu maddesine göre kooperatifi giren her ortağın en az bir ortaklık payı alması zorunlu bulunmaktadır. Aynı Kanun maddesinde bir ortağın en fazla 5000 pay alabileceği de ifade edilerek, üst sınır da belirlenmiştir. Mevcut duruma göre bir ortaklık payının değeri 100 TL'dir. Ana sözleşmede belirtilmek üzere kooperatife giren ortakların alması gereken ortaklık payları artırılabilir. Örneğin ana sözleşmede kooperatif ortaklığına giren her ortağın en az yüz ortaklık payı alması gerektiği hükmü yer alıyor ise kooperatife ortak olmak isteyen kişiler en az yüz ortaklık payı almayı taahhüt edeceklerdir. Bu ortakların, bir ortaklık payının 100-TL olduğu düşünüldüğünde 10.000-TL'lik ortaklık payı almayı taahhüt etmeleri gerekecektir.

3.2.2. Ortağın Kişisel Alacaklıları

Bir kooperatif ortağından alacaklı durumda olan kişilerin, ortağın kooperatifteki hangi haklarını haczettirebileceklerine Kooperatifler Kanunu'nun 19. maddesi açıklık getirmiştir. Buna göre bir ortağın şahsi alacaklıları;

- Ortağa ait faizi,
- Gelir gider farkından ortağın hissesine düşecek miktarı,
- Kooperatifin dağılması halinde ortağa ödenecek payı, haczettirebileceklerdir.

3.2.3. Aynı Sermaye

Bir kooperatife ortak olan kişi, taahhüt ettiği ortaklık payını para olarak ödeyebileceği gibi, ana sözleşmede belirtilmek kaydıyla mal cinsinden (ayni) değerleri kooperatife sermaye olarak vermek suretiyle de yerine getirebilir. Ancak para dışındaki değerlerin sermaye olarak konulabileceği muhakkak suretle ana sözleşmede belirtilmiş olmalıdır. Aksi takdirde ayni sermaye kabul edilemez.

Ana sözleşmede malların değeri belirlenmemişse, kurucular tarafından toplantıya çağrılacak ilk genel kurul toplantısında ortak adedinin 2/3 ünü temsil eden ortakların çoğunluğu ile seçilecek bilirkişi tarafından belirlenir. Kuruluktan sonra kooperatife girecek ortakların ayni sermaye koymaları durumunda, malların değerini belirlemek amacıyla yönetim kurulunca genel kurul toplantıya çağrılır. Ortakların 2/3 ünün birleşmesi mümkün olmazsa bilirkişi seçimi sulh hukuk mahkemesinden istenir. Seçilen bilirkişi ya da bilirkişiler tarafından verilen rapora karşı tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde mahalli sulh hukuk mahkemesine itiraz edebilirler. Mahkemenin vereceği karar kesindir.

Bilirkişi ya da bilirkişiler tarafından belirlenen değer, bir raporla yapılacak genel kurul toplantısına sunulur. Çağrı mektuplarına bilirkişi raporunun bir örneği eklenir. Ortak sayısının en az yarısının asaleten ve temsilen katılacağı genel kurul toplantısında rapor görüşülür. Görüşme sonunda belirlenen değer, kabul veya reddedilir. Karar, oy çokluğu ile alınır.

3.2.4. Ek Ödemeler

Kooperatifler Kanunu'nun 31'inci maddesine göre, sadece bilanço açıklarının kapatılması için ve ana sözleşmede belirtilmek şartı ile kooperatif ortaklarından ek ödeme istenebilir. Ek ödeme yükleme sınırsız olabileceği gibi belirli miktarlarla veya iş hacmi ile veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir.

Kooperatifin iflası halinde ek ödemeleri isteme hakkı iflas idaresinindir. Kooperatif bilançosunun açık vermemesi durumunda, ana sözleşmede hüküm bulunsa da ortaklardan ek ödeme istenilmesi olanaksızdır.

Aşağıdaki koşulların gerçekleşmesi durumunda kooperatif ortaklarından ek ödeme istenebilecektir:

- Ek ödeme istenebileceğinin ana sözleşmede belirtilmiş olması gerekir.
- Kooperatif bilançosu açık vermeli ve ek ödemeler sadece bu açıkların kapatılması için istenilmelidir.
- Ortadaki olumsuz fark öncelikle, kooperatifin yedek akçelerinden karşılanması gerekmektedir.

3.2.5. Ortakların Sorumlulukları

3.2.5.1. Ortakların Kooperatif Borçlarından Dolayı Sorumlulukları

Ana sözleşmede aksine bir hüküm yoksa veya anas sözleşmede "Kooperatif alacaklılarına karşı yalnız mamelekiyle (malvarlığı ile) sorumludur." hükmü varsa, kooperatif borçlarından dolayı sadece malvarlığı ile sorumlu olacak ve alacaklılar, alacaklarının tahsili için ortaklarının şahsi varlığına başvuramayacaklardır.

Ana kural bu olmakla beraber, ana sözleşmeyle ortakların sınırsız sorumluluk veya sınırlı sorumluluk hallerinden birinin ve ek ödeme yükümlülüğünün kabul edilmesi de mümkündür.

Sınırsız sorumluluk: Ana sözleşmede belirtilerek, kooperatifin mal varlığının, borçlarını karşılamaya yetmediği durumlarda, ortaklar da şahsen ve sınırsız olarak sorumlu tutulabilir. Buna “sınırsız sorumluluk” denir. Uygulamada pek rastlanan bir durum değildir.

Bir kooperatif ortağının sınırsız sorumlu tutulabilmesi için şu hususların mevcut olması gerekir:

- Ortakların sınırsız sorumlu olduklarına dair ana sözleşmede hüküm bulunmalıdır.
- Kooperatif iflas etmiş ya da diğer nedenlerle dağılmış olmalıdır.
- Kooperatifin tasfiyesi sonucunda alacaklılar, alacaklarını kısmen veya tamamen tahsil edememiş olmalıdır. Kooperatifin iflası halinde, tasfiye iflas idaresi tarafından; kooperatifin diğer bir kooperatifle birleşmesi veya devralınması halleri hariç olmak üzere, dağılan kooperatif tasfiye haline gireceğinden bu halde de tasfiye, tasfiye kurulunca yapılır. O nedenle de, alacaklılar alacaklarını iflas masası veya tasfiye kurulu vasıtasıyla isteme hakkına sahiptir. Direkt olarak ortak hakkında takibata geçmeleri mümkün değildir.
- Ortağın sınırsız sorumluluk halini yazılı olarak kabul etmesi gerekir. Aksi takdirde ortağın sınırsız sorumluluğu söz konusu olmaz. Ancak, kurucu ortaklar için anasözleşmede böyle bir hükmün olması yeterlidir.

Sınırlı sorumluluk: Kanunun kabul ettiği diğer bir sorumluluk hali ise “sınırlı sorumluluk”tur. Uygulamada çok yaygın olan da sınırlı sorumluluk halidir. Bu sorumluluğa göre; ana sözleşmeye, kooperatif borçları için her ortağın kendi payından fazla olarak şahsen ve belirli bir miktara kadar kooperatiften sonra sorumlu olacakları hususunda bir hüküm konabilir. Ortakların tek başına sorumlu olacakları miktar kooperatifteki paylarının tutarı ile orantılı olarak da gösterilebilir. İflasın sonuna kadar bu sorumluluk iflas idaresi tarafından ileri sürülür.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan örnek ana sözleşmelerde kooperatif borçlarından dolayı her ortağın taahhüt ettiği pay tutarı kadar sorumlu olduğu yönünde düzenlemeler mevcut olup ortaklık payı dışında belirli bir miktara kadar kooperatiften sonra sorumlu olacaklarına dair bir hüküm bulunmamaktadır.

3.2.5.2. Sır Saklama Sorumluluğu

Kooperatif ortakları; gerek yönetim kurulu veya genel kurul kararıyla incelediği ticari defterler, bunlara ilişkin belgeler ve haberleşmeyle ilgili hususlardan öğrendiği sırları, gerekse üçüncü kişiler aracılığıyla kanuna aykırı olarak öğrendiği sırları daima gizli tutmak zorundadır. Ortak, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa bile, bu sırları daima gizli tutmakla yükümlüdür. Bu zorunluluğa uymayan ortaklar, olabilecek zararlardan kooperatife karşı sorumludur. Ayrıca, kooperatifin şikâyeti üzerine bir yıla kadar hapis ya da ağır para cezasıyla veya her ikisiyle birlikte cezalandırılır.

Kooperatifi ve bağılı işletme ve fabrikalarını ilgilendiren bütün muamele, fiil ve işlere ilişkin olup da açıklanması kooperatif aleyhine zarar doğuran veya zarar doğurması ihtimali bulunan ve kooperatifin konusuyla ilgili olan sırlar kooperatifin iş sırları olarak kabul edilmelidir.

Resim 3.5: Kooperatif ortakları, kooperatifle ilgili öğrendikleri bilgileri gizli tutmalıdır.

3.2.5.3. Aidat Ödeme Sorumluluğu

Ticari şirketlere göre sermaye payı çok düşük olan kooperatiflerde bu düşük sermaye payı ile hedeflenen amacın gerçekleştirilmesi neredeyse imkânsızdır. Bu nedenle, ortaklar taahhüt ettikleri ve ödedikleri ortaklık payı bedelleri dışında, aidat öder. Bu aidatlar, genel kurulca belirlenen tutarda makine ve ekipman, arsa, alt yapı, inşaat ve benzeri giderleri karşılamak üzere alınır.

3.2.5.4. Kooperatiflerin İflası Durumunda Ortakların Sorumluluğu

Kooperatifler de ticari işletmeler gibi iflas edebilir. Bir kooperatifin iflasına, ya alacaklıları ya da kooperatifin isteği üzerine iflas idaresince karar verilir. Sırası ile şu işlemler yapılır:

- İflas idaresi, bir yandan iflas eden kooperatiftan alacaklı olanları düzenleyeceği sıra cetveli ile sıraya koyarken, bir yandan da ortaklardan paylarına düşen borcun ödenmesini ister.
- Ortaktan istenilecek tutar, ortağın sorumlu olduğu tutar ile sınırlıdır.
- İflas idaresi borç ve masrafları öder.
- Ödemelerden sonra kasada kalan tutarı ortaklara geri verir.
- Dağıtılacak para kalmadığı halde borç tamamen ödenmemiş ise, ödenmeyen kısım için alacaklılara, borcun ödenmediğini gösteren bir belge verir.

3.2.5.5. Kooperatife Yeni Giren Ortağın Sorumluluğu

Kooperatif tüzel kişilik kazandıktan sonra; ya ortaklığın devri ya miras yoluyla ya da yeni ortak kaydı suretiyle ortak olunması mümkündür. Bunlardan gerek ortaklığın devri gerekse miras yoluyla ortaklığın başkasına geçmesi durumunda, ortaklık bütün hak ve yükümlülükleri ile birlikte kanuni mirasçılara veya yeni ortağa geçer. O halde devir yoluyla bir kooperatife ortak olacak kişinin, ortaklığı devralacak kişinin, kooperatife karşı sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini ve kooperatif ana sözleşmesinin ortaklara hangi sorumlulukları yüklediğini araştırması ve bilgi edinmesi kendi lehine olacaktır.

Resim 3.6: Kooperatife yeni giren ortak, ana sözleşmeyi iyice okumalı, hak ve yükümlülüklerinin farkında olmalıdır.

3.2.5.6. Bir Ortağın Ölümü veya Ayrılmasından ya da Kooperatifin Dağılmasından Sonraki Sorumluluğu

Kooperatiflerde bir ortağın ölümü veya herhangi bir nedenle kooperatiften ayrılması durumunda, ölüm veya ayrılışının kesinleştiği tarihten başlayarak bir yıl veya ana sözleşmeyle belirlenen süre içinde sorumluluğu devam eder. Ölen veya ayrılan bir ortağın kooperatif borçlarından sorumlu tutulabilmesi için;

- Ölen veya ayrılan ortağın sınırlı ya da sınırsız sorumluluğunun olması veya ek ödeme yükümlülüğünün bulunması,
- Ortağın ölüm veya diğer bir nedenle kooperatiften ayrılmış olması, ölen ortağın mirasçılarının mirası reddetmemiş ve ortaklığı da devam ettirmemiş olmaları,
- Ölüm veya ayrılışın kesinleştiği tarihten itibaren, ana sözleşme ile belirlenen bir süre içinde, ana sözleşmede süre verilmemişse bir yıl içinde kooperatifin iflasına karar verilmiş olması,
- Sorumlu tutulacak kooperatif borçlarının ölüm veya ayrılma tarihinden önce olmuş olması gereklidir.

Resim 3.7: Kooperatif ortaklığı sona eren ortakların, sorumlulukları belli bir süre daha devam eder.

Dağılan veya tasfiye durumuna giren bir kooperatifin bu durumu ticaret siciline tescil ettirilir. Dağılmanın tescil edildiği tarihteki kooperatif ortaklarının sorumlu tutulabilmesi için;

- Kooperatifin dağılmış ve dağılmanın ticaret siciline tescil edilmiş olması,
- Kooperatifin tasfiyesi sırasında borçlarının alacaklarından fazla olduğunun tasfiye memurları tarafından beyan edilmesi ve kanıtlanması,
- Tasfiye memurlarınca yapılacak beyan ve ispatın, dağılmanın tescilinden itibaren bir yıl veya ana sözleşme ile belirlenen süre içinde yapılması, bu süre içinde kooperatifin iflasına karar verilmesi gerekir.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Ortaklık senedi düzenleyiniz.	➤ Ortaklık senedine, kooperatifin unvanını yazınız. ➤ Ortağın kişisel bilgilerini, ortaklık numarasını ve sermaye pay adedini yazınız. ➤ Ortağın kooperatife girdiği tarihi, çıktıysa çıkış tarihini yazınız. ➤ Ortaklık senedini ortağa imzalatınız. ➤ Ortağın, kooperatife yaptığı ödemeleri ve çektiği paraları ortaklık senedine yazınız.
➤ Kararlara itiraz ve dava açma koşullarını belirleyiniz.	➤ Çıkarılma kararını yönetim kurulu vermişse, genel kurula 3 ay içerisinde bir dilekçe ile başvurunuz. ➤ Kararı genel kurul vermiş ise veya genel kurula yaptığınız itiraz aleyhinize sonuçlandıysa, çıkarılma tarihinin size tebliğ edildiği tarihten sonra 3 ay içerisinde Asliye Ticaret Mahkemesine bir dilekçe ile başvurunuz.
➤ Ortağın bilgi edinme ve örnek isteme haklarını belirleyiniz.	➤ Yıllık olağan genel kuruldan en az 15 gün önce; yönetim kurulu çalışma raporunu, bilançoyu, gelir gider farkı hesabını ve denetçi raporunu kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde incelenmek için hazır bulundurunuz. ➤ Bu belgeleri 1 yıl süre ile incelenmek üzere hazır bulundurunuz. ➤ Belgeleri incelemek istiyorsanız, yukarıda belirttiğimiz tarihler arasında belirtilen yerlere başvurunuz.
➤ Ticari defterleri ve belgeleri inceleyiniz.	➤ > Ticari defterleri ve belgeleri incelemek için genel kuruldan izin alınız.
➤ Genel kurula katılma şartlarını belirleyiniz.	➤ > Genel kurul tarihinden en az 3 ay önce kooperatif ortağı olduysanız, genel kurula katılabilirsiniz. Ortaklıktan çıkmış veya çıkarılmışsanız, genel kurula katılamazsınız.
➤ Seçme ve seçilme kurallarını belirleyiniz.	➤ Yönetim, denetim ve tasfiye kuruluna seçilmek için, kanunda belirtilen seçme ve seçilme koşullarını taşımalsınız. ➤ Bu kurullara seçilmek istiyorsanız ve gerekli koşulları taşıyorsanız, genel kurulda bu isteğinizi divan başkanlığına gerekli şekilde

	bildiriniz
➤ Oy kullanma kurallarını belirleyiniz.	➤ Ortaklık payı adediniz ne olursa olsun bir oy hakkınız olduğunu unutmayınız.
➤ Uygun olmayan kararlar ve uygulamalara denetçilerin dikkatini çekiniz.	➤ Denetçilerden açıklama yapma isteğinizi, yazılı olarak veya noter aracılığıyla bildiriniz. ➤ > İsteğiniz dikkate alınmazsa, savcılığa suç duyurusunda bulunabileceğinizi unutmayınız.
➤ Tasfiye artığından pay alma koşullarını belirleyiniz.	➤ Tasfiye artığının ortaklara dağıtılması için ana sözleşmede böyle bir hükmün olması gerektiğini unutmayınız. ➤ Tasfiye artığının dağıtılacağı, tasfiye memurlarınca ortaklara duyurulur.
➤ Hak arama, dilekçe verme kurallarını belirleyiniz.	➤ Anayasamızın 36. maddesine göre, kişilerin yargı önünde iddia ve savunma hakkı olduğunu unutmayınız.
➤ Genel kurulu toplantıya çağırma kurallarını belirleyiniz.	➤ Dört ortaktan az olmamak kaydıyla ortak sayısının en az onda birinin talebi üzerine genel kurul toplantıya çağırılabilir. ➤ Genel kurulu toplantıya çağırın ortakların, gündemi hazırlaması gerektiğini unutmayınız. ➤ Başvuru ilk önce yönetim kuruluna yapılmalıdır. ➤ Yönetim kurulu bu isteği yerine getirmezse, denetim kuruluna veya üst birliğe başvurunuz. ➤ Bu başvurulardan cevap alamazsanız, ilgili bakanlığa başvurunuz. ➤ Halâ cevap alamadıysanız, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki Ticaret Mahkemesine, bu mahkeme yoksa Asliye Hukuk Mahkemesine başvurunuz.
➤ Gündeme madde ekletme şartlarını belirleyiniz.	➤ Dörtten az olmamak üzere ortakların en az 1/10'u tarafından genel kurul toplantısından en az 20 gün önce yazılı olarak bildirilecek hususların genel kurul gündemine konulmasının zorunlu olduğunu hatırlayınız. ➤ Kooperatife kayıtlı ortak sayısının en az 1/10'unun gündemin görüşülmesine geçilmeden önce yazılı teklifte bulunmaları halinde, kanunda belirtilen maddeleri ekletmek için başvurabileceğini, bu durumda gündeme madde eklenmesi genel kurulda oylanır. Katılanların yansından bir fazlasının kabul oyunu alan madde gündeme

	ekleneceğini unutmayınız.
➤ Ek ödeme yapma şartlarını belirleyiniz.	➤ Sadece bilanço açıklarının kapatılması için ve ana sözleşmede belirtilmek şartı ile kooperatif ortaklarından ek ödeme istenebileceğini hatırlayınız.
➤ Sır saklama şartlarını belirleyiniz	➤ Kooperatif ortağı, kooperatifle ilgili bilgileri ve incelediği belgeler ile ilgili ayrıntıları sır olarak saklamak zorunda olduğunu unutmayınız.
➤ Aidat ödeme şartlarını belirleyiniz.	➤ Kooperatif aidatlarını, belirlenen zamanlarda yatırmalısınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Ortağın, kanun ve ana sözleşmeyle kendisine tanınan haklarını kullanması sırasında kooperatif ile arasında çıkan bir takım anlaşmazlıkların giderilmesinde bir delil olarak kullanılması ve ilgili mercilere sunulması amacıyla düzenlenen ve ada yazılı olan belgeye denir.
2. Aşağıdakilerden hangisi ortaklık senedinde yer almaz?
A) Ortağın iş ve konut adresi
B) Ortağın kooperatife ödediği paralar
C) Ortağın kooperatife giriş ve çıkış tarihleri
D) Ortağın referansları
3. Aşağıdakilerden hangisi ortakların incelemesi için, kooperatif merkezinde bulundurulması gereken belgeler arasında yer alır?
A) Bilanço
B) Yevmiye Defteri
C) İşletme Defteri
D) Kesin Mizan
4. Ortaklar, kooperatifin ticari defterlerini ve belgelerini ancak izniyle ve.....kararı ile inceleyebilir.
5. Aşağıdakilerden hangisi kooperatif genel kuruluna katılıp oy kullanabilir?
A) Kooperatif ortağının arkadaşı
B) Ortaklıktan çıkarılma kararı kesinleşen ortak
C) Genel kuruldan 10 gün önce çıkarılmış ortak
D) 15 gün önce ortak olan kişi
6. Olumlu gelir gider farkının.....ortaklara dağıtılması için de bu konuya ilişkin bir hüküm olması gerekir.
7. Hangisi olumlu gelir gider farkının dağıtılmasıyla ilgili doğru bir bilgidir?
A) Olumlu gelir gider farkları her halükarda ortaklara dağıtılır.
B) Dağıtım ortakların, kooperatifle olan alışverişlerine göre yapılır.
C) Olumlu farkın belli bir oranı dağıtıldıktan sonra, kalandan yedek akçe ayrılır.
D) Olumlu gelir farkları ortaklık payları ile orantılı olarak, ortaklara dağıtılır.

8. Ortakların oy kullanma hakkı ile ilgili söylenenlerden hangisi yanlıştır?
- A) Ortaklık payı ne olursa olsun her ortağın bir oy hakkı bulunur.
B) Ortaklardan biri kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir suretle katılmışsa, bu ortak yönetim kurulunun ibrası için yapılacak oylamada oy kullanamaz.
C) Ortak, sayısı 50 den fazla olan kooperatiflerde oylar mektupla kullanabilir.
D) Ortakların genel kurulda oy kullanmaları için en az 3 ay önce kooperatife üye olmuş olmaları gerekir.
9. Aşağıdakilerden hangisi ortakların, dava açabileceği konular arasında yer almaz?
- A) Genel kurul toplantısının usulüne uygun yapılmaması
B) Genel kurul gündeminin gereği gibi ilan edilmemesi
C) Genel kurula katılmaya yetkili olmayanların karara katılmış olması
D) Kooperatif işlerinin kooperatif ortaklarından birine gördürülmesi
10. Aşağıdakilerden hangisi kooperatif ortaklarının hakları arasında yer almaz?
- A) Aidat ödeme
B) Denetçilerin açıklama yapmasını isteme
C) Genel kurula katılma ve oy kullanma
D) Gelir farkından pay alma
11. Kooperatif mevcudunun paraya çevrilmesi ve kooperatif borçları ödendikten sonra artan kısmın ortaklar arasında bölüştürülmesine.....denir.
12. Kooperatiflerin tasfiyesi ile ilgili söylenenlerden hangisi doğrudur?
- A) Ana sözleşmede tasfiye artığı dağıtımı yoksa, Türkiye Millî Koop. Bir. bırakılır.
B) Tasfiye durumunda, borçlar ödenmeden önce ortakların ortaklık payları ödenir.
C) Tasfiye durumunda, artığın dağıtılacağı hiçbir şekilde ilan edilmez.
D) Tasfiye sonucu kooperatif varlığı borçları ödemeye yetmezse, kalanı ortaklar öder.
13. Kooperatiflerdeortaktan az olmamak kaydıyla ortak sayısının en az talebi üzerine genel kurul toplantıya çağrılabilir.
14. Aşağıdakilerden hangisi genel kurulu toplantıya çağıracaklar arasında yer almaz?
- A) Yönetim kurulu
B) Denetim kurulu
C) TBMM
D) İlgili bakanlık

15. Hangisi genel kurul toplantısında gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce gündeme eklenmesi istenebilecek hususlar arasında yer almaz?
- A) Hesap tetkik komisyonunun seçilmesi
B) Bilanço incelemesinin ve ibranın geriye bırakılması
C) Çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması
D) Aidatların artırılması
16. Ortak sayısıden fazla olan kooperatiflerde ana sözleşmede belirtilmek şartı ile ortaklar oy hakkını mektupla kullanabilirler.
17. Hangisi ortakların ödev ve sorumlulukları arasında yer almaz?
- A) Aidat ödeme
B) Risturn alma
C) Ek ödemeleri yapma
D) Ortaklık payı alma
18. Kooperatif ortaklarından ek ödeme istenebilmesine ilişkin söylenenlerden hangisi doğrudur?
- A) Ana sözleşmede belirtilmesi gerekir
B) Toplanan paraların yetersiz kalması
C) Yeni yatırımlar düşünülmesi
D) Ortaklık paylarının arttırılması isteği
19. Ana sözleşmede belirtilerek, kooperatifin mal varlığının, borçlarını karşılamaya yetmediği durumlarda, ortakların da şahsen ve sınırsız olarak sorumlu tutulabilirler. Buna.....denir.
20. Ortakların, kooperatif borçlarına karşı yalnız sermaye payları ile veya buna ek olarak ana sözleşmede belirtilen bir bedel ile sorumlu olmalarına.....denir.

ÖĞRENME FAALİYETİ-4

AMAÇ

Bu öğretim faaliyeti ile kooperatif organlarını tanıyarak ilgili işlemleri yürütebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:
- Çevrenizdeki kooperatifleri ziyaret ederek, kooperatiflerin hangi organlarının olduğunu ve bu organların görev ve yetkilerinin neler olduğunu sorarak öğreniniz.
 - Kooperatifler Kanunundan kooperatifin organları ile ilgili hükümleri okuyarak bilgi edininiz.

4. KOOPERATİFİN ORGANLARI

4.1. Genel Kurul

Kooperatif ortaklarının tamamının, bir başka ifadeyle oy kullanma hakkına sahip ortakların oluşturduğu topluluğa genel kurul denir. Genel kurul kooperatifin bütün ortaklarını temsil eden en yetkili organ olmakla aynı zamanda bir karar organı niteliğindedir. Genel kurulda alınan tüm kararlar toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın tüm ortaklar için hüküm ifade eder.

Resim 4.1: Kooperatifin sahibi olan ortaklar genel kurullara bizzat katılmalı, işletme politikalarının belirlenmesinde etkin rol görev almalıdırlar.

Genel kurul; ortaklara, kooperatifin yönetimi ile ilgili bilgiler vermek, kooperatif yönetim ve denetim kurullarını seçmek, bir önceki yıl görev yapan yönetim ve denetim kurullarının çalışmalarını incelemek gibi amaçlarla toplanır. Gerektiğinde ana sözleşmede yapılması düşünülen değişiklikleri de yine bu kurul yapar.

Kooperatif genel kurulu olağan ve olağanüstü olmak üzere iki şekilde toplanır:

- **Olağan genel kurul:** Kooperatif genel kurulları hesap dönemi sonundan itibaren (çoğunlukla 31 Aralık), 6 ay içinde ve yılda en az bir kere toplanmak zorundadır.
- **Olağanüstü genel kurul:** Kooperatiflerin faaliyetleri ile ilgili önemli ve acele kararların alınmasının gerektiği durumlarda genel kurul, olağanüstü olarak toplanır.

4.1.1. Genel Kurulun Yetkileri ve Yetkilerin Devri

Genel kurulun yetkileri şunlardır:

- Genel kurul toplantısına başkanlık edecek divanı seçmek,
- Ana sözleşmede değişiklik yapmak,
- Yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek,
- Yönetim ve denetim kurullarını ibra etmek (aklamak),
- Yönetim ve denetim kurulları ile tasfiye kurulu üyelerinin görevine son vermek,
- Bilanço, gelir gider farkı hesaplarını ve yıllık çalışma raporlarını incelemek,
- Kooperatife gayrimenkul alımında ve satımında izlenecek usul ile alınacak gayrimenkulün özelliği, yerini, fiyatını, satılacak gayrimenkulün asgari fiyatını belirlemek,
- Üretim ve inşaat işlerinin yaptırılma yöntemini belirlemek,
- Yapı kooperatiflerinde, kooperatif üye sayısı ile yapılacak konut veya iş yeri sayısını belirlemek,
- Yönetim kurulunun hazırlamış olduğu iş programını ve bütçe önerisini onaylamak,
- Yönetim ve denetim kuruluna verilecek ücreti belirlemek,
- Kooperatifin ihtiyaç duyduğu personel kadrolarını ve ücretlerini onaylamak,
- Kooperatifin başka bir kooperatifle birleşmesine karar vermek,
- Kooperatifin dağılmasına karar vermek,
- Kooperatifin üst birliğe katılmasına karar vermek,
- Ortaklıktan çıkarılan üyelerin itirazlarını inceleyip onaylamak veya itirazı kabul etmek,
- Ortaklara ek ödeme yükümlülüğü getirmek,
- Kooperatifin sermayesini artırmak,
- Ortakların taksit tutarlarını ve ödeme esaslarını belirlemek,
- Yönetim kurulu kararlarından, kanun, ana sözleşme ve iyi niyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu iddia edilenleri incelemek, gerektiğinde iptal etmek.

Genel Kurul, Kooperatifler Kanunu'nun 42'inci maddesinde belirtilen ve aşağıda sıralayacağımız yetkilerini başka bir kurula devredemez ve terk edemez:

- Ana sözleşmeyi değiştirme,
- Yönetim, denetim ve gerektiğinde tasfiye kurulunu seçme,
- İşletme hesabıyla bilanço ve gerektiğinde gelir gider farkının bölüşülmesi hakkında karar almak,
- Yönetim ve denetim kurullarını ibra etme (aklama, temize çıkarma),
- Yasa veya ana sözleşme ile genel kurula tanınmış olan konular hakkında karar verme,
- Gayrimenkul alımında ve satımında takip edilecek usul ile alınacak gayrimenkulün niteliğini, yerine ve azami fiyatını, satılacak gayrimenkulün asgari fiyatını belirlemek,
- Üretim ve inşaat işlerinin yaptırılma yöntemini belirlemek,
- İmalat ve inşaat işlerinin yaptırılma yöntemini belirlemek,
- Yapı kooperatiflerinde; kooperatifin ortak sayısı ile yapılacak konut veya işyeri sayısını tespit etmek.

4.1.2. Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması

- Kooperatif genel kurulu;
- Yönetim kurulu (Şekil 4.1),
 - Denetim kurulu,
 - Kooperatifin bağlı bulunduğu üst birlik,
 - Tasfiye memurları,
 - İlgili bakanlık,
 - Ortakların 4'ten az olmamak kaydıyla 1/10'unun isteği ile toplanabilir.

Genel kurulu toplantıya çağırarak isteyen ortakların, toplantı gündemini oluşturmaları ve bu isteklerini de yazılı olarak yönetim kuruluna bildirmeleri gerekir. Yönetim kurulu bu genel kurul toplanmasına ilişkin talebe on gün içinde cevap vermek zorundadır. Bu on günün başlangıcını belirlemek için bu yazının yönetim kuruluna imza karşılığı verilmesinde fayda vardır. Yönetim kuruluna tebligat taahhütlü mektupla olabileceği gibi noter kanalıyla da yapılabilir.

Yönetim kurulu on gün içinde genel kurulun toplantıya çağırılması isteğini yerine getirmeyen ise, anasözleşmede belirtilmişse, genel kurulun toplanması isteğiyle, denetim kuruluna ve üst birliğe başvurulur. Bu başvurulardan da bir cevap alınamaz ise genel kurulun toplantıya çağırılması için ilgili Bakanlığa (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı/Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı/Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) başvurulur. İlgili Bakanlıkta makul bir süre içinde toplantıya çağırılmaz veya ret cevabı verir ise, son olarak istek sahipleri kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki Ticaret Mahkemesine, bu mahkeme yoksa ticari davalara bakmakla görevli Asliye Hukuk Mahkemesine başvurarak, genel kurulun bizzat toplantıya çağırılması için izin ve yetki alır.

Genel kurulun yapılacağı tarih, yer ve genel kurul gündemi, toplantıdan en az 15 gün önce ilgili bakanlığa (Ticaret İl Müdürlüğü/İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü/Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü), yazılı olarak bildirilmelidir. Genel kurul toplantısının yapılacağı kooperatif ortaklarına ana sözleşmede belirtilen biçimde duyurulur.

Bu bildirimde, Bakanlıkça tespit edilen temsilci ücretinin ilgili maliye veznesine yatırıldığını gösteren belge eklenerek toplantıda temsilci bulundurulması talep edilir.

Ana sözleşmede duyurunun nasıl yapılacağı yönünde bir hüküm yoksa, genel kurul aşağıdaki usullerden biriyle toplantıya çağrılır:

- Ortaklara, kooperatif temsilcilerine imzalanmış taahhütlü mektuplar yollanır.
- Yerel gazetelere ilan verilir.
- Yazılı olarak imza karşılığı duyuru yapılır.

Kooperatifin bütün ortaklarının veya temsilcilerinin hazır bulunması ve itirazın olmaması halinde genel kurul toplantılarına ilişkin diğer hükümler saklı kalmak şartı ile toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa dahi kararlar alınabilir. Ancak, kararların muteber olabilmesi için toplantıda Bakanlık temsilcisi bulundurulması hususunda gerekli işlemlerin yapılmış olması şarttır.

Yukarıdaki fıkraya göre alınan kararlar, tüm ortaklar ve ortakların toplantıda oy birliği ile seçecekleri temsilciler tarafından imzalanacak bir tutanağa bağlanır.

KARAR DEFTERİ

Karar No : 21

Karar Tarihi : 15.01.2013 Toplantıda Hazır

Bulunan Ortaklar :

Yönetim kurulumuz 15/1/2013 tarihinde toplanarak 2012 yılı olağan genel kurul toplantısının, aşağıda belirtilen gündem maddelerini görüşmek üzere 16.03.2013 tarihinde saat 13.30' da kooperatifimiz merkezinde yapılmasına, birinci toplantıda gerekli çoğunluğun sağlanamaması durumunda, ikinci toplantının aynı gündem maddelerini görüşülmek üzere 25/3/2013 tarihinde aynı yer ve saatte yapılmasına, toplantının yerel gazetelere verilecek ilan ile duyurulmasına karar verildi.

Başkan
İmza

2. Başkan
İmza

Üye
İmza

GÜNDEM:

1. Açılış, saygı duruşu, İstiklal Marşının okunması ve başkanlık divanının seçimi.
2. Yönetim ve denetim kurulu raporlarının görüşülmesi, kabulü veya reddi.
3. Bilanço ve gelir gider farkı hesaplarının okunması, görüşülmesi, kabulü veya reddi
4. Yönetim kurulu ile denetim kurulu üyelerinin ibrası
5. Yeni yönetim kurulu üyelerinin seçilmesi.
6. Yeni denetim kurulu üyelerinin seçilmesi
7. Gelecek yılın bütçe ve çalışma programının görüşülmesi ve karara bağlanması
8. Gerekli görülen diğer hususlar
9. Kapanış

Şekil 4.1: Genel kurulun toplantıya çağrılması için alınan yönetim kurulu kararı ve gündem örneği

S.S.....KOOPERATİFİ
YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞINDAN

Kooperatifimizin 2012 yılı olağan genel kurulu toplantısı, aşağıdaki gündem maddelerini görüşmek üzere 16.03. 2012 tarihinde saat 13.30'da kooperatif merkez adresinde yapılacaktır.

İlk toplantıda gerekli çoğunluğun (ortakların ¼ ünün) sağlanamaması durumunda, ikinci toplantı 25.03. 2013 tarihinde aynı yer ve saatte yapılacaktır.

2012 yılına ait bilanço ve gelir gider cetveli ile yönetim ve denetim kurulu çalışma raporları, toplantı tarihinin 15 gün öncesinden itibaren kooperatif merkezinde ortakların incelemesine sunulacaktır.

Sayın ortaklarımızın toplantıya katılmaları, katılmayacak olanların yazılı izin vermek suretiyle temsilci tayin etmeleri rica olunur.

GÜNDEM:

1. Açılış, saygı duruşu, İstiklal Marşının okunması ve başkanlık divanının seçimi.
2. Yönetim ve denetim kurulu raporlarının görüşülmesi, kabulü veya reddi.
3. Bilanço ve gelir gider farkı hesaplarının okunması, görüşülmesi, kabulü veya reddi
4. Yönetim kurulu ile denetim kurulu üyelerinin ibrası
5. Yeni yönetim kurulu üyelerinin seçilmesi.
6. Yeni denetim kurulu üyelerinin seçilmesi
7. Gelecek yılın bütçe ve çalışma programının görüşülmesi ve karara bağlanması
8. Gerekli görülen diğer hususlar
9. Kapanış

Şekil 4.2: Genel kurulun toplantıya çağırılmasına ilişkin ilan örneği

4.1.3. Genel Kurul Gündeminin Hazırlanması ve Gündeme Madde Eklenmesi

Genel kurul gündem maddeleri; genel kurul ilanı yapılmadan önce, genel kurul toplantı çağrısı yapanlar tarafından hazırlanarak genel kurul ilanında belirtilir. Genel kurul maddelerinin önceden hazırlanarak ortaklara duyurulması, kooperatif ortaklarının yapılacak genel kurul toplantısına katılıp katılmayacaklarına karar vermelerine yardımcı olur.

Ortakların haklarını savunabilmesi, ona göre kendisini hazırlaması ve bilgi toplayabilmesi için gündemdeki konuları önceden bilmeleri gerekir. Bu yüzden genel kurul ilanı ile birlikte gündem de kooperatif ortaklarına duyurulur ve ortakların toplantıya hazır olarak katılmaları sağlanır.

Olağan genel kurul toplantısının gündeminde sırasıyla şu hususlar bulunur:

- Açılış ve toplantı başkanlığının oluşturulması,
- Yönetim ve denetim kurulunca hazırlanan raporların okunması ve müzakeresi,
- Finansal tabloların okunması, müzakeresi ve tasdiki,
- Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ibrası,

- Faaliyet yılı içinde yönetim kurulu üyeliğinde eksilme meydana gelmiş ve yönetim kurulunca atama yapılmış ise atamanın genel kurulca onaylanması,
- Görev süreleri sona ermiş olan yönetim ve denetim kurulu üyelerinin seçilmesi ve bunların görev sürelerinin tespiti,
- Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ücret, huzur hakkı gibi parasal haklarının belirlenmesi,
- Gelecek yılın bütçe ve çalışma programının görüşülmesi ve karara bağlanması,
- Gerekli görülecek diğer hususlar.

Gerekli görülecek diğer hususlar gündeme açıkça yazılmalıdır. Görüşülecek konu önceden tespit edilip gündeme yazılmadan, “Gerekli görülecek diğer hususlar” şeklinde bir gündem maddesi belirlenemez.

Kanun ve ana sözleşme gereği genel kurulun yetkisinde olan ve olağanüstü genel kurul toplantı gündemini oluşturan her türlü konu, olağan genel kurul toplantı gündemine yazılabilir.

Yapılan denetim sonucunda veya herhangi bir sebeple Bakanlıkça, kooperatif genel kurulunda görüşülmesi istenen konuların gündeme konulması zorunludur.

4.1.4. Ortaklar Cetvelinin Hazırlanması

Her genel kurul toplantısından önce, çıkarılma kararı kesinleşmemiş olanlar dahil tüm ortakların, ortak numaraları, isim, unvan ve adresleri ile asaleten ve vekâleten (temsilen) imzalanacak yerleri gösterir, yönetim kurulu başkanınca imzalı bir ortaklar cetveli hazırlanır ve toplantıdan önce genel kurulun yapılacağı yerde bulundurulur.

Bu cetvel toplantıya katılanlar ile genel kurul başkanı ve Bakanlık Temsilcisi tarafından isim yazılarak ayrıca imzalanır.

4.1.5. Toplantının Açılması ve Toplantı Başkanlığı

Genel kurul toplantısı; bakanlık temsilcisi bulundurulması hususunda usulüne uygun başvurunun ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 87’nci maddesine göre işlem yapıldığının tespiti ile toplantı nisabının sağlanması üzerine ve çağrısı yapan organca yetkili kılınan kimseler tarafından açılır. Müteakiben bir genel kurul toplantı başkanı ile kararlaştırılacak sayıda sekreter üye ve gerektiğinde oy toplayıcı üye seçilir.

Bu seçimde en çok oy alan adaylar seçilmiş sayılır. Genel kurul toplantı başkanı ve üyelerinin, ortaklardan veya kooperatifin üst kuruluşlarının temsilcileri arasından seçilmesi şarttır.

4.1.6. Oy Kullanmanın Şekli

Oylamalar genel olarak el kaldırmak suretiyle yapılır. Genel kurula katılanların yarısından fazlasının talebi halinde gizli oya başvurulur. Ancak, kooperatifin ortak sayısı 500'ü geçtiği takdirde yönetim ve denetim kurulu seçimlerinde oylamalar gizli oy açık tasnif esasına göre yapılır.

Gizli oylamada, kooperatif mührü ile mühürlenmiş boş oy pusulalarının kullanılması esastır. Ancak, genel kurulca karar alınmak kaydıyla ayrıca basılı oy pusulası da kullanılabilir. Genel kurulun yalnızca basılı oy pusulası kullanılması yolunda alacağı karar geçersizdir. Genel kurulda kooperatif mührü ile mühürlenmiş boş oy pusulaları ve basılı oy pusulalarından başkaca bir pusula seçim için kullanılamaz. Matbaada basılmış veya yazı makinesi ile yazılmış ya da çoğaltılmış oy pusulaları basılı oy pusulası sayılır.

4.1.7. Bilançonun Tasdiki ve İbra

Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla birlikte, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço kooperatifin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz.

Denetim raporunun okunmasından önce bilanço ile hesapların kabulü hakkında verilen kararlar geçerli değildir. İbra edilmeyen yönetim ve denetim kurulu üyeleri, bu organlara aynı genel kurulda tekrar seçilemezler.

4.1.8. Genel Kurul Tutanağı

Genel kurul toplantılarının muteber olması için, ortaklar ve temsilcilerin sayısı, genel kurulda sorulan soruları, verilen cevapları, alınan kararları, her karar için kullanılan olumlu ve olumsuz oyların sayılarını içeren bir tutanak düzenlenir.

Genel kurul tutanağı, genel kurul başkanlığı ve Bakanlık Temsilcisi tarafından imzalanır; aksi halde geçersizdir.

4.1.9. Genel Kurul Kararlarının Tescil ve İlanı

Yönetim kurulu, genel kurul toplantı tutanağının noterce onaylanmış bir suretini derhal Ticaret Sicili Müdürlüğüne vermek ve bu tutanakta yer alan tescil ve ilana tabi hususları tescil ve ilan ettirmekle yükümlüdür.

4.1.10. Bakanlığa Gönderilecek Belgeler

Toplantı gününden itibaren en geç bir ay içinde, yönetim ve denetim kurulları raporları ile bilânço ve gelir-gider cetvelleri genel kurul toplantı tutanağı ile ortaklar cetvelinin ve istenebilecek diğer belgelerin onaylı birer örneği, kooperatifin ticaret siciline tescil edildiği yerdeki Valiliğe (Bakanlık Taşra Teşkilatı) tevdi edilir.

4.2. Yönetim Kurulu

Yönetim kurulu, kanun ve ana sözleşme hükümlerine göre kooperatifin faaliyetlerini yöneten ve kooperatifi temsil eden yürütme organıdır.

Resim 4.2: Yönetim kurulu, bu görevi yerine getirebilecek kişilerden seçilmelidir

4.2.1. Kooperatif Yönetiminin Önemi ve Kooperatiflerde Temsil

Yönetim kurulu; kooperatif işlerinin yürütülmesi görevini yerine getirirken, kooperatifi borç altına sokabileceğinden ve kooperatifin gidişatını etkileyecek işlemleri yapabileceğinden kooperatiflerde önemli bir yere sahiptir.

Kooperatif çalışmalarının verimli olması ve taahhütlerini zamanında yerine getirmesi yönetim kurulunun çalışmalarıyla olur. Başka bir ifadeyle kooperatifin başarısı, yönetim kurulunun başarısına bağlıdır. Bu yüzden yönetim kurulunun bu görevi en iyi şekilde yerine getirecek kişilerden oluşturulması gerekir.

Yönetim kurulu üyeleri, kendi aralarında görev bölümü yapmalı ve alınacak kararları düzenli bir şekilde karar defterine yazmalı ve bu kararları uygulamalıdır.

Kooperatifi temsile yetkili olan kişiler, kooperatifin faaliyetleri ile ilgili bütün hukuki işlemleri yapabilir. Bu doğrultuda yönetim kurulu, kooperatif faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında resmi dairelere, mahkemelere ve üçüncü kişilere karşı kooperatifi temsil eder.

Yönetim kurulu faaliyetleri kooperatif unvanı ile yapılır. Yapılan tüm işlemlerde kooperatif kaşesi kullanılır ve bu durumda kooperatif sorumlu olur. Unvan kullanılmadan yapılan işlemler kooperatifi bağlamaz.

Resim 4.3: Yönetim kurulu tarafından yapılan tüm işlemlerde kooperatif kaşesi kullanılır.

Yönetim kurulunun görevlerini yerine getirmesi esnasında hiçbir şekilde kanun, ana sözleşme, diğer mevzuat hükümleri, genel kurul ve yönetim kurulu kararlarına aykırı davranmamaları gerekir. Aksi takdirde kooperatif değil bu faaliyetleri yapanlar sorumlu olur.

Kooperatifler Kanununun 58'inci maddesi uyarınca, ana sözleşmede belirtilerek, kooperatifi temsil yetkisinin devredilmesi genel kurula veya yönetim kuruluna verilebilir. Bu durumda temsil yetkisini devretmeye yetkili genel kurul veya yönetim kurulu, kooperatifin yönetim ve temsilini, birkaç yönetim kurulu üyesine devredebileceği gibi, kooperatif üyesi olmayan bir veya birkaç müdüre de devredebilir.

4.2.2. Yönetim Kurulunun Seçimi

Yönetim kurulu en az 3 asil, 3 yedek üyeden oluşur. Bir kişinin kooperatif yönetim kurulunda asil veya yedek üye olarak yer alması için kooperatif ortağı olması zorunludur. Yönetim kurulu üyeleri, en fazla 4 yıl için seçilebilir. Ana sözleşmede yönetim kurulu üyeleri ikinci defa seçilemez gibi bir hüküm yoksa tekrar seçilebilir.

Resim 4.4: Yönetim kurulu, genel kurulda yapılacak oylama ile seçilir.

Kooperatiflerin kuruluşu esnasında kuruluş sözleşmesine ilk yönetim kurulu üyelerinin adlarının yazılması gerekir. Bu nedenle kuruluş esnasında, kurucu ortaklar kendi aralarında yönetim kurulunun kimlerden oluşacağını belirler ve bu isimler kuruluş sözleşmesinde belirtilir. Bu ilk yönetim kurulu, ilk genel kurul toplantısına kadar kooperatifin yönetim kurulunu oluşturur ve kooperatifin faaliyetlerinin yürütülmesi görevini üstlenir. Yapılacak ilk genel kurulda kooperatifin yönetim kurulu seçilir.

Kooperatifler Kanunu'nun 56'ncı maddesine göre yönetim kuruluna üye olabilmek için gerekli koşullar şunlardır:

- T.C vatandaşı olmak
- Aynı türden başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak
- Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (...) (1) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da bu Kanun hükümlerine göre mahkum olmamak.
- Aynı Kooperatifte denetçi olmamak,
- Aynı zamanda diğer yönetim kurulu üyelerinden birinin eşi olmamak ve birbirleri ile ikinci derece dahil kan ve kayın hısımlığı bulunmamak.

Yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, yukarıdaki şartları taşıyan gerçek kişiler vasıtasıyla temsil edilirler.

Seçilme şartları denetim kurulu tarafından araştırılır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir.

Haklarında yukarıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olanların görevleri ilk genel kurul toplantısına kadar devam etmekle beraber, yönetim kurulunca bu durumdaki üyelerin genel kurulca azli veya göreve devamı hakkında karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konulur.

Yönetim kurulu üyeleri, kooperatifin ve kooperatifin bağlı olduğu üst kuruluşların hissedarı oldukları şirketlerde, katıldıkları vakıflarda ve diğer teşekküllerde yönetim kurulu üyesi veya denetçi olamazlar, personel olarak yahut başka bir şekilde ücretli görev alamazlar.

Yönetim kurulu üyelerinin fiilen bu görevleri yürüttükleri dönemde; bunların eş ve ikinci derece dahil kan ve kayın hısımları, kooperatif ve kooperatifin bağlı bulunduğu üst kuruluşlar ile bunların % 50'den fazla hissedarı oldukları şirketlerde, katıldıkları vakıflarda ve diğer teşekküllerde yönetim kurulu üyesi veya denetçi olamazlar, personel olarak veya başka bir şekilde ücretli olarak işe alınamazlar(KK. Ek madde 3).

Kooperatif denetim kurulu, yönetim kuruluna seçilen üyelerin gerekli koşulları taşıyıp taşımadıklarını araştırır. Bu araştırma sonucunda üyelik şartlarını taşımadığı halde yönetim kuruluna seçilen veya seçildikten sonra bu koşulları kaybeden üyelerin görevine yönetim kurulu tarafından son verilir.

Boşalan yönetim kurulu üyeliklerine, zaman geçirilmeden denetim kurulunca yedek üyelerden üye seçilir.

Resim 4.5: Yönetim kuruluna seçilen ortakların yeterlilikleri, denetim kurulunca araştırılır.

4.2.3. Yönetim Kurulunun Görevleri

Kooperatif yönetim kurulu; ana sözleşmeye, yasalara ve genel kurulun almış olduğu kararlara uygun davranmak suretiyle kooperatifi yönetir. Yönetim kurulunun başlıca görevleri şunlardır: Kooperatif yönetim kurulu; ana sözleşmeye, yasalara ve genel kurulun almış olduğu kararlara uygun davranmak suretiyle kooperatifi yönetir. Yönetim kurulunun başlıca görevleri şunlardır:

- Kooperatifin çalışma politikalarını belirlemek
- Üyeleri arasında görev dağılımı yapmak
- Kooperatifin hukuki birliğini korumak
- Yönetim kurulu defterleri ve tutanakları ile genel kurul tutanaklarını özenle saklamak
- Yıllık faaliyet raporunu ve bilanço ve gelir gider tablosunu hazırlamak ve denetim kuruluna incelenmek üzere vermek
- Yapılan çalışmalarla ilgili genel kurulu bilgilendirmek
- Ortakları temsil ederken tarafsızlık ilkesini benimsemek
- Kooperatife ortak olmak isteyenlerin, kooperatif ortağı olmak için gerekli şartları taşıyıp taşımadığını araştırmak ve karar vermek
- Ortaklıktan çıkmak isteyenlerin bu isteklerini karara bağlamak
- Kooperatif ortaklığını devralmak isteyen, kişilerin durumlarını inceleyip, uygunsa ortaklığa kabul etmek
- Ana sözleşme ile kendisine yetki verilmişse, ortaklıktan çıkartılmaya karar vermek
- Kooperatif işlerinin yürütülmesi için müdür ve personel ile temsilci veya vekil atamak, bunların görevlerin son vermek
- Ortaklarla devamlı haberleşmeyi sağlamak ve onları eğitmek
- Gelir-gider farkının dağıtılmasını genel kurula teklif etmek
- Genel kurul olağan veya gerekli durumlarda olağanüstü toplantıya çağırarak ve genel kurul gündemini hazırlamak
- Genel kurul toplantılarına başkanlık temsilcisi istemek
- Genel kurul kararlarının iptali için dava açmak
- Yönetim kurulu ortaklarının eksilmesi durumunda varsa yedek üye çağırarak
- Genel kurulda mektupla kullanılan oyları başkanlık temsilcisi ile birlikte incelemek, tutanak düzenlemek ve imzalamak

- Mahkemece veya genel kurulca tasfiye memuru seçilmemişse tasfiye işlerini yürütmek
- Ortaklardan yükümlülüklerini yerine getirmelerini istemek.

4.2.4. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumlulukları

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarını üç başlık altında inceleyebiliriz:

4.2.4.1. Kooperatif Defterlerinin Tutulması Sorumluluğu

Bu konuya bir sonraki öğrenim faaliyetinde (Kooperatif İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi) değinileceğinden, burada açıklama yapılmayacaktır.

4.2.4.2. Gelir- Gider Farkından Doğan Sorumluluklar

Kooperatif ana sözleşmesinde aksi bir hüküm yoksa, hesap dönemi içinde elde edilen olumlu farkın tamamı kooperatifin yedek akçelerine aktarılır. Eğer ana sözleşme ile bu farkın ortaklara dağıtılması öngörülümüşse, bu dağıtımın ortakların yıl içerisinde kooperatiftan yapmış olduğu alışverişle orantılı olarak yapılmasını sağlamak, yönetim kurulunun sorumluluğundadır.

4.2.4.3. Yedek Akçe ve Fon Ayırma ile İlgili Sorumluluklar

Kooperatifler Kanununun 39'uncu maddesine göre kooperatif yönetim kurulu, olumlu gelir gider farkının en az %10'unu yedek akçe olarak ayırmak zorundadır. Kooperatif üst kurulları, buna ilaveten %5 olağanüstü yedek akçe ayırmak zorundadır. Olumlu gelir gider farkından yedek akçe ayrılmadan hiçbir şekilde ortaklara dağıtım yapılamaz.

4.2.4.4. Diğer Sorumlulukları

Üyeler, yönetim kurulundaki faaliyetleri sırasında öğrendikleri ticaret veya işletme sırlarını saklamakla yükümlüdürler.

Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz.

Yönetim kurulu üyeleri kanundan veya anasözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi devrettiğinde, devralan kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hâlinde, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumludurlar.

Yönetim kurulunca kooperatifi tanıtmak ve ortak kaydetmek amacıyla yapılacak ilan, reklam ve açıklamalar, eksik ve gerçeğe aykırı olamayacağı gibi, yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşıyamaz.

Yönetim kurulu üyeleri ve temsile yetkili şahıslar, genel kurulun devredemeyeceği yetkilerini kullanamaz.

Yönetim kurulu üyeleri, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan müteselsilen sorumlu olup, kooperatife tazmin etmekle yükümlüdürler.

Kusurlu olmadığı ispat eden üyeler ile karara muhalif kalıp durumu hemen denetim kuruluna yazılı olarak bildiren veya özrü nedeniyle toplantıda hazır bulunmayan üyeler sorumluluktan kurtulurlar.

4.3. Denetim Kurulu

- Kooperatif denetimi;
- Kooperatif yapısının,
 - Faaliyetlerinin,
 - İşlem ve hesaplarının,
- yanlışlık, çelişki veya tutarsızlık içerip içermediğinin; kanun, ana sözleşme, yönetmelik hükümleri, genel kurul kararları ve iyi niyet esasları çerçevesinde izlenmesi ve gözlenmesi için yapılan tüm çalışmaları ifade eder. Kooperatifin denetimi için görevlendirilen kurula **denetim kurulu** denir.

Resim 4.6: Denetim kurulu, kooperatiflerin yapısını ve faaliyetlerini denetler.

4.3.1. Kooperatiflerde Denetimin Amacı ve Önemi

- Kooperatif denetimlerinin amacı;
- Yöneticileri aydınlatmak ve çalışmalarına yardımcı olmak, yol göstermek,
 - Ticari ve mali bilgi ve tecrübeden yoksun olan ortakların menfaatlerini korumak,
 - Ortaklık paylarının ve kullanılan kredilerin yerli yerinde kullanılıp kullanılmadığını belirlemek,
 - Taahhütlerin yerine getirilip getirilmediğini saptamak, getirilmemişse nedenlerini belirlemek,
- olarak sıralanabilir.

Özetle, denetimin amacı, yanlışlardan ve yolsuzluklardan temizlenmiş bir kooperatif ortaya koymak için hangi yolla olursa olsun tüm olumsuzlukların ortadan kaldırılmasıdır.

Yukarıda saydığımız amaçların gerçekleştirilebilmesinin yolu, iyi bir denetimden geçmektedir. Denetimin gereği gibi yapılabilmesi için; denetim kurulu üyelerinin belirli bir bilgi birikimine; özellikle de kooperatifçilik mevzuatı, hukuk, denetim teknikleri, muhasebe, raporlama gibi hususlarda bilgi ve birikime sahip olmaları gerekmektedir. Bu hususlarda bilgi sahibi olunmadan yapılan denetim, formalitenin yerine getirilmesinden öteye gidemez. Bu da ortakların yanlış bilgilendirilmelerine ve yönlendirmelerine yol açacaktır.

Kooperatif üyeleri arasında, yukarıda saydığımız, denetim kurulu üyelerinde bulunması gereken vasıfları taşıyan üyeler bulunmayabilir. Bu durumda, bu özellikleri taşıyan ve kooperatif üyesi olmayan kişiler de denetçi seçilebilir.

4.3.2. Denetim Kuruluna Üye Seçimi

Denetim kurulu üyeleri, genel kurulca seçilir. Denetim kuruluna en az bir kişi seçilebilir. Denetim kurulunun görev süresi en az bir yıldır. Genel kurul yedek denetçiler de seçebilir. Denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortaklarından olması şart değildir. Kooperatif kuruluşu sırasında ilk denetim kurulu üyeleri ana sözleşme ile atanır.

Denetim kurulu üyelerinin istifa ederek görevden çekilmeleri durumunda, yerlerine en çok oy alan yedekleri geçer. Yedeklerle beraber üye sayısı genel kurulca belirlenen sayının altına düştüğü takdirde, mevcut üye veya üyeler ilk genel kurula kadar görev yapmak üzere yerine birisini seçerler. Yedeklerde dahil toptan boşalma olursa, yönetim kurulunca, denetçilerin seçilmesi amacıyla genel kurul derhal toplantıya çağırılır.

Kanun ile Bakanlıklarca hazırlanan ve uygulanan Örnek Ana sözleşmelerde denetim kuruluna seçilebilmenin şartları şunlardır:

- Medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olması,
- T.C vatandaşı olmak
- Yönetim Kurulu üyesi olmamak
- Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre mahkum olmamak,
- Aynı zamanda kooperatifte yönetim kurulu üyesi, bu üyelerden birinin eşi, kooperatif personeli veya yönetim kurulu üyeleriyle üçüncü derece dahil kan ve sıhrî hısımlık olmamak, yönetim kurulu üyeleriyle aralarında iş ortaklığı bulunmamak.

Denetim kurulu üyeleri, kooperatifin ve kooperatifin bağlı olduğu üst kuruluşların hissedarı oldukları şirketlerde, katıldıkları vakıflarda ve diğer teşekküllerde yönetim kurulu üyesi veya denetçi olamazlar, personel olarak yahut başka bir şekilde ücretli görev alamazlar.

Denetim kurulu üyelerinin fiilen bu görevleri yürüttükleri dönemde; bunların eş ve ikinci derece dahil kan ve kayın hısımları, kooperatif ve kooperatifin bağlı bulunduğu üst kuruluşlar ile bunların % 50'den fazla hissedarı oldukları şirketlerde, katıldıkları vakıflarda ve diğer teşekküllerde yönetim kurulu üyesi veya denetçi olamazlar, personel olarak veya başka bir şekilde ücretli olarak işe alınamazlar.

4.3.3. Denetim Kurulunun Görevleri

Genel kurul adına denetim görevini yapan denetim kurulunun görevlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kooperatif defterlerinin düzenli olarak tutulup tutulmadığını saptamak
- Yıllık bilanço ve sonuç hesaplarını inceleyerek bu husustaki görüşlerini birlikte veya tek başına genel kurula bir raporla bildirmek,
- Her yıl yazılı bir rapor hazırlayarak tekliflerini genel kurula sunmak
- Yönetim kurulu üyelerinin gerekli şartları taşıyıp taşımadıklarını araştırmak, toplantı nisabının kaybedilmesi halinde boşalan bu üyeliklere geciktirilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağırarak,
- Uygun gördükleri teklifleri yönetim kurulu ve genel kurul toplantıları gündemine koydurmak,
- Kooperatif sırlarını ve ortaklar hakkındaki sırları saklamak
- Ayda en az bir kere kooperatif defter ve belgelerini incelemek, kasasını saymak
- Kooperatif işlemlerinden bilgi edinmek ve gerekli kayıtların düzenli olarak tutulmasını sağlamak amacıyla en az üç ayda bir defa kooperatifin defterlerini incelemek,
- En az üç ayda bir defa kooperatifin nakit mevcudu ile menkul değerlerini kontrol etmek,
- Bütçe, bilanço ve gelir-gider cetvelini denetlemek,
- Yönetim kurulunun ihmali halinde genel kurulu olağan veya olağanüstü toplantıya davet etmek,
- Denetim kurulu üyeleri, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun ve ana sözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı bulundukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekte yükümlüdürler.
- Yönetim kurulu üyelerinin kanun ve ana sözleşme hükümleri ile iyi niyet esaslarına uygun davranmalarına nezaret etmek,
- Kooperatif ortaklarının, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli hakkındaki şikâyetlerini incelemek ve inceleme sonucu yıllık raporunda açıklamak,
- Denetim kurulu üyeleri, kooperatifi genel kurul toplantısına çağırma yetkisi hariç olmak üzere kendilerine kanun ve ana sözleşme ile verilen görev ve yetkileri, gerektiğinde tek başlarına da kullanabilirler.
- Denetim kurulu üyeleri, yönetim kurulu ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulu toplantılarında oy kullanamazlar.

Resim 4.7: Kooperatif defterlerinin düzenli tutulup tutulmadığını saptamak, ortakların denetim kurulunun görevleri arasındadır.

4.3.4. Denetim Kurulunun Sorumlulukları

Denetim kurulu üyeleri, kanun ve ana sözleşme ile kendilerine verilen görevleri yerine getirmedikleri takdirde ortaya çıkacak sonuçlardan bizzat sorumlu olur.

Resim 4. 8: Denetim kurulu üyeleri, ihmallerinden doğan zararları ödemek zorundadır.

Denetim kurulu üyelerinin görevi olduğu halde yapmadığı bir durumdan ortaya çıkan zararlar için tazminat davası açılabilir. Dava açma süresi zarara neden olan denetim kurulu üyesinin öğrenilmesinden itibaren 2 yıldır. Dava kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki Ticaret Mahkemesine, bu mahkemenin o yerde bulunmaması durumunda ise Asliye Hukuk Mahkemesine açılır.

4.4. Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinde Denetim

4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunda yapılan değişiklikle denetim kurulları kaldırılarak, bu kooperatifler için yeni bir denetim modeli getirilmiştir.

Kanun değişikliği kapsamında Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca ortak sayısı ve ciro gibi kıstaslar dikkate alınarak belirlenen tarım satış kooperatifleri birlikleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre bağımsız denetime tabi tutulmuştur. Bu sınıflamanın dışında kalan tarım satış kooperatifleri ve tarım satış kooperatifleri birlikleri ise kriterleri yine aynı Bakanlıkça belirlenecek olan dış denetim mekanizmasına tabi tutulmuştur.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Genel kurul gündemini hazırlayınız.	➤ Genel kurulu toplantıya çağırılar tarafından, hazırlanmalıdır. ➤ Genel kurul ilanı ile birlikte gündem de kooperatif ortaklarına duyurulmalıdır.
➤ Yönetim kurulunu seçiniz.	➤ Yönetim kurulu, kooperatif genel kurulunda seçilmelidir. ➤ Yönetim kuruluna, en az 3 asil ve 3 yedek üye seçilmelidir. ➤ Yönetim kurulu üyeleri en fazla 4 yıl için seçilmelidir.
➤ Karar defterlerini tutunuz.	➤ Genel kurul kararları genel kurul karar defterine, yönetim kurulu kararları ise yönetim kurulu karar defterine yazılmalıdır.
➤ Denetim kuruluna üye seçiniz.	➤ Denetim kurulu üyeleri, genel kurul tarafından seçilmelidir. ➤ Denetim kuruluna en az 1 üye seçilmelidir. ➤ Denetim kurulu üyelerinin, kooperatif ortaklarından seçilebileceği gibi dışarıdan da atanabileceği unutulmamalıdır.
➤ Yönetim kurulunu seçiniz.	➤ Yönetim kurulu, kooperatif genel kurulunda seçilmelidir. ➤ Yönetim kuruluna, en az 3 asil ve 3 yedek üye seçilmelidir. ➤ Yönetim kurulu üyeleri en fazla 4 yıl için seçilmelidir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyette kazanmış olduğunuz bilgileri aşağıda verilen soruları cevaplandırarak değerlendiriniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi kooperatif organlarından biri değildir?
A) Yönetim kurulu
B) Tasfiye kurulu
C) Denetim kurulu
D) Genel kurul
2. Kooperatif ortaklarının tamamının oluşturduğu topluluğa..... denir.
3. Aşağıdakilerden hangisi kooperatif genel kurulunun toplanma amaçlarından değildir?
A) Yönetimi ile ilgili bilgi vermek
B) Yönetim ve denetim kurulunu seçmek
C) Yönetim ve denetim kurulu çalışmalarını incelemek
D) Kooperatifi temsil etmek
4. Aşağıdakilerden hangisi genel kurulun yetkileri arasında yer alır?
A) Yönetim ve denetim kurulu üyelerini seçmek
B) Yıllık faaliyet raporunu hazırlamak
C) Yönetim kurulu üyeleri arasında görev dağılımı yapmak
D) Bakanlık temsilcisi istemek
5. Aşağıdakilerden hangisi genel kurulun devredemeyeceği görevlerden değildir?
A) Anasözleşmeyi değiştirmek
B) Yönetim ve denetim kurullarını ibra etmek
C) Gelir gider farkı bölüşümü ile ilgili karar almak
D) Ödeme şekillerini belirleme
6. Aşağıdakilerden hangisi genel kurulu toplantıya çağıracaklar arasında ver almaz?
A) Denetim Kurulu
B) TBMM
C) İlgili bakanlık
D) Yönetim Kurulu

7. Genel kurulun yapılacağı tarih, yer ve genel kurul gündemi, toplantıdan en az gün önce ilgili bakanlığa yazılı olarak bildirilmelidir.
- A) 10
B) 20
C) 15
D) Bir ay
8. Aşağıdakilerden hangisi genel kurul maddelerinin önceden hazırlanarak, ortaklara duyurulmasındaki amaçlar arasında ver almaz?
- A) Ortakların toplantıya katılıp katılmayacaklarını belirlemelerine yardımcı olmak
B) Toplantı öncesi ortakları bilgilendirmek
C) Toplantıya basının ilgisini arttırmak
D) Ortakların gündem maddelerine hazırlıklı olarak gelmelerini sağlamak
9. Kanun ve ana sözleşme hükümlerine göre kooperatifin faaliyetlerini yöneten ve kooperatifi temsil eden yürütme organına.....denir.
10. Yönetim kurulu en az.....asil,.....yedek üyeden oluşur.
11. Aşağıdakilerden hangisi yönetim kuruluna üye olmak için gerekli şartlar arasında ver almaz?
- A) T.C vatandaşı olmak
B) Üniversite mezunu olmak
C) Aynı türden başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak
D) Türk Ceza Kanunu'nda belirtilen suçlardan mahkum olmamış olmak
12. Yönetim kuruluna seçilen üyelerin, gerekli koşulları taşıyıp taşımadığı.....tarafından araştırılır.
13. Aşağıdakilerden hangisi yönetim kurulunun görevleri arasında yer alır?
- A) Kooperatifin çalışma politikasını belirlemek
B) Ortaklık paylarının yerli yerinde kullanılıp, kullanılmadığını belirlemek
C) Taahhütlerin yerine getirilip getirilmediğini saptamak
D) Gelir gider farkının dağıtımına karar vermek
14. Aşağıdakilerden hangisi yönetim kurulunun sorumlulukları arasında ver almaz?
- A) Kooperatif defterlerinin tutulması
B) Risturn dağıtımının alışverişle orantılı yapılmasını sağlamak
C) Yedek akçe ve fonların ayrılması
D) Kooperatif hesaplarının denetlenmesi

15. Aşağıdakilerden hangisi denetiminin amaçları arasında ver almaz?
- A) Kooperatif yöneticilerine duyulan güvensizlik
 - B) Yöneticileri aydınlatmak ve çalışmalarında yardımcı olmak, yol göstermek
 - C) Ticari ve mali bilgi ve tecrübeden yoksun olan ortakların menfaatlerini korumak
 - D) Taahhütlerin yerine getirilip, getirilmediğini saptamak
16. ... Kooperatiflerde denetim kurulu,.....tarafından seçilir. Denetim kuruluna en az.....veya.....üye seçilebilir.
17. Hangisi denetim kurulunun görevleri arasında ver almaz?
- A) Defterlerin düzenli tutulup, tutulmadığını saptamak
 - B) Yönetim kurulunun, mevzuata aykırı çalışmalar yapıp, yapmadığını saptamak
 - C) Yönetim kurulu üyelerini seçmek
 - D) Kooperatif sırlarını ve ortaklar hakkındaki sırları saklamak
18. Kooperatiflerde de aynen limited şirketlerde olduğu gibi genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu bulunur.
- A) Doğru B) Yanlış
19. Denetim kuruluna, dışarıdan üye görevlendirilebilir.
- A) Doğru B) Yanlış
20. Kooperatif ortaklarının, 4'ten az olmamak kaydıyla 1/10' unun isteği ile genel kurul toplantıya çağrılabilir.
- A) Doğru B) Yanlış

ÖĞRENME FAALİYETİ-5

AMAÇ

Kooperatiflerin tasfiye işlemlerini gerçekleştirebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Kooperatiflerin dağılma sebeplerini öğretmeninizin tavsiye edeceği yazılı kaynak ya da kişilerden öğrenerek edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Kooperatiflerin tasfiyesinin tamamlanabilmesi için gerçekleştirmesi gereken aşamaları araştırınız.

5. DAĞILMA VE TASFİYE

5.1. Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme:

Genel kurul, kooperatifin konu ve amaçları ile ilgili diğer bir kooperatifle birleşmesine veya bir kamu tüzel kişisine ya da herhangi bir derneğe devredilmesine karar verebilir. Bu hallerde 1163 sayılı Kanunun 84 ve 85'inci maddelerine göre işlem yapılır.

Ayrıca, kooperatif bir ticaret şirketi ile de birleşebilir, bölünebilir ve tür değiştirebilir. Bu hallerde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 134 ilâ 194'üncü maddeleri arasındaki hükümler uygulanır.

5.2. Kooperatiflerde Dağılma Sebepleri

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu 81'inci maddesinde dağılma sebepleri belirtilmiştir. Buna göre kooperatif:

- Ana sözleşme gereğince (Örnek ana sözleşmelerde ortak sayısının 7'den aşağı düşmesi veya amacını gerçekleştirmesi üzerine kooperatiflerin dağılabileceğine ilişkin hüküm konulmuştur),
- Genel kurul kararıyla,
- İflasın açılmasıyla,
- Kanunlarda öngörülen diğer hallerde, ilgili Bakanlığın mahkemeden alacağı karar üzerine,
- Diğer bir kooperatifle birleşmesi veya devralınması suretiyle,
- Üç yıl olağan genel kurul toplantısını yapmaması halinde,
- Amacına ulaşma imkânı kalmadığının ilgili Bakanlıkça tespiti halinde mahkemeden alınacak kararla dağılır.

5.3. Tasfiye Kurulunun Oluşumu

Tasfiye kurulu genel kurul tarafından seçilecek en az iki kişiden oluşur. Genel kurul bu hususta yönetim kurulunu da görevlendirebilir. Genel kurulca tasfiye kurulu için bir görevlendirme veya seçim yapılmadığı takdirde, tasfiye işlerini yönetim kurulu yürütür. Bunlar genel kurulca her zaman azil ve yerlerine yenileri tayin olunabilir.

Tasfiye kurulunun bu şekilde oluşturulmasına imkân bulunmaması halinde ortaklardan birinin başvurusu üzerine mahkemece tasfiye memurları atanabileceği gibi, ortağın talebine istinaden, tasfiyeye memur kimselerin haklı sebepler dolayısıyla azli ile yerlerine yenilerinin atanmasına da karar verilebilir. Kooperatifin feshine mahkemenin karar verdiği hâllerde de tasfiye memuru mahkemece atanır.

Tasfiye kurulu üyelerine atamayı yapan merci tarafından tespit edilecek miktarda ücret ödenir.

Yönetim kurulu üyeliğine engel teşkil eden mahkûmiyet kararları ve yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları tasfiye kurulu üyeleri için de geçerlidir(1163 sayılı Kanunun 56'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının 3 numaralı bendi ile 62'nci maddesi hükümleri tasfiye kurulu üyeleri hakkında da uygulanır.).Buna göre tasfiye kurulu üyelerinin de devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre mahkum olmaması gerekmektedir.

5.4. Tasfiye Kurulunun Görevleri ve Tasfiyenin Yürütülmesi

Tasfiye memurları, tasfiye işlerinin bir an önce bitirilmesi için çalışmakla yükümlüdür. Bu amaçla, görevlerine başlar başlamaz, kooperatifin tasfiyenin başlangıcındaki durumunu incelerler; gerekirse kooperatif mallarına değer biçmek için uzmanlara başvurarak, kooperatifin malvarlığına ilişkin durumu ile finansal durumunu gösteren bir envanter ile bilanço düzenler ve genel kurulun onayına sunarlar.

Envanter ve bilançonun onaylanmasından sonra, tasfiye memurları kooperatifin envanterde yazılı bütün malları ile belgelerine ve defterlerine el koyarlar.

Aktiflerin toptan satışının görüşüleceği gündem maddesi hariç olmak üzere, tasfiye süresince yapılacak genel kurul toplantılarında nisap aranmaz.

Tasfiye, iflastan ve mahkeme kararından başka bir sebepten ileri gelmişse, tasfiye memurları yönetim kurulunca ticaret siciline tescil ve ilan ettirilir. Tasfiye işlerinin yönetim kurulunca yapılması hâlinde de bu hüküm uygulanır. Tasfiye süresince kooperatif unvanı "Tasfiye Halinde" ibaresi ilave edilerek kullanılır.

Kooperatif genel kurulu aksine karar vermedikçe tasfiye memurları kooperatifin aktiflerini pazarlık yoluyla da satabilirler.

Alacaklı oldukları kooperatif defterlerinden veya diğer belgelerden anlaşılan ve yerleşim yerleri bilinen kişiler taahhütlü mektupla, diğer alacaklılar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde birer hafta arayla yapılacak üç ilanla kooperatifin sona ermiş bulunduğu konusunda bilgilendirilirler ve alacaklarını tasfiye memurlarına bildirmeye çağırılırlar.

Alacaklı oldukları bilinenler, bildirimde bulunmazlarsa alacaklarının tutarı ilgili Bakanlıkça belirlenecek bir bankaya depo edilir.

Kooperatifin, henüz muaccel olmayan veya hakkında uyuşmazlık bulunan borçlarını karşılayacak tutarda para notere depo edilir; meğerki bu gibi borçlar yeterli bir şekilde teminat altına alınmış veya kooperatif varlığının ortaklar arasında paylaşımı bu borçların ödenmesi şartına bağlanmış olsun.

Kooperatifin süregelen işlemleri tamamlanır, gereğinde pay bedellerinin henüz ödenmemiş olan kısımları tahsil edilir, aktifleri paraya çevrilir ve kooperatif borçlarının, ilk tasfiye bilançosundan ve alacaklılara yapılan çağrı sonucunda anlaşılan duruma göre, kooperatif varlığından fazla olmadığı saptanmışsa, bu borçlar ödenir.

Kooperatif borçları kooperatif varlığından fazla olduğu takdirde durumu derhâl kooperatifin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine bildirilir, mahkeme iflasın açılmasına karar verir.

Tasfiye işlemlerinin düzenli yürütülmesi ve güvenliği için gereken defterler tutulur. Tasfiyenin uzun sürmesi hâlinde, her yılsonu için tasfiyeye ilişkin finansal tabloları ve tasfiye sonunda da kesin bilançoyu düzenlenerek genel kurula sunulur.

Vadesi gelmemiş kooperatif borçları, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca kısa vadeli kredilere uygulanan oran üzerinden iskonto edilerek derhâl ödenir. Alacaklılar bu ödemeyi kabul etmek zorundadır. Kanun gereği iskonto edilmesi mümkün olmayan alacaklar bu hükümden müstesnadır.

Kooperatifin borçlarının ve pay bedellerinin ödenmesinden sonra kalan miktar, dağılma anında kayıtlı ortaklar veya hukuki halefleri arasında sermaye payları ile orantılı olarak dağıtılır.

Tasfiyenin sona ermesi üzerine kooperatif unvanının sicilden silinmesini sicil müdürlüğünden talep edilir.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Genel kurul birleşme, bölünme, tür değiştirme ve tasfiyeye ilişkin karar alacak.	➤ Genel kurulda karar almadan önce birleşme bölünme ve tür değiştirme ile ilgili olarak, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunun 84 ve 85 inci maddeleri ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunun 134 ila 194 üncü maddeleri arasında yer alan hükümleri mutlaka okuyunuz.
➤ Genel kurulda tasfiye kurulunu seçiniz.	➤ Genel kurul tarafından tasfiye kurulu olarak en az iki kişi seçilmelidir. ➤ Tasfiye kurulu seçilmediği takdirde tasfiye işlerini yönetim kurulu yürütür. ➤ Tasfiye memurları yönetim kurulunca ticaret siciline tescil ve ilan ettirilir ➤ Tasfiye kurulu oluşturulamıyorsa ortaklardan birinin istemi üzerine mahkemece tasfiye memuru atanabilir. ➤ Kooperatifin feshine mahkemenin karar verdiği hâllerde de tasfiye memuru mahkemece atanır. ➤ Tasfiye süresince kooperatif unvanı "Tasfiye Halinde" ibaresi ilave edilerek kullanılır.
➤ Tasfiye memurları, tasfiye işlerinin bir an önce bitirilmesi için çalışmakla yükümlüdür.	➤ Tasfiye memurları kooperatifin tasfiyenin başlangıcındaki durumunu incelerler; ➤ Gerekirse kooperatif mallarına değer biçmek için uzmanlara başvurarak, kooperatifin malvarlığına ilişkin durumu ile finansal durumunu gösteren bir envanter ile bilanço düzenler ve genel kurulun onayına sunarlar. ➤ Alacaklıları kooperatifin sona ermiş bulunduğu konusunda bilgilendirilirler ve alacaklarını tasfiye memurlarına bildirmeye çağırılırlar. ➤ Kooperatif varlığından fazla olmadığı saptanmışsa, borçlar ödenir. ➤ Kooperatif borçları kooperatif varlığından fazla olduğu takdirde mahkemeden iflasın açılması istenir. ➤ Kooperatifin borçlarının ve pay bedellerinin ödenmesinden sonra kalan miktar, dağılma anında kayıtlı ortaklar veya hukuki halefleri arasında sermaye payları ile orantılı olarak dağıtılır. ➤ Tasfiyenin sona ermesi üzerine kooperatif unvanının sicilden silinmesini sicil müdürlüğünden talep edilir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyette kazanmış olduğunuz bilgileri aşağıda verilen soruları cevaplandırarak değerlendiriniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi kooperatiflerin dağılma sebeplerinden birisi değildir?
A) İflasın açılması
B) Genel kurul kararı
C) Ana sözleşme gereği ortak sayısının 7'nin altına düşmesi
D) Yönetim Kurulu kararı
2. Dağılma sürecine giren bir kooperatif aşağıdaki faaliyetlerden hangisini **yapamaz**?
A) Olağan zorunlu genel kurul toplantısı
B) Yönetim Kurulu toplantısı
C) Tasfiye sürecine ilişkin işlemler
D) Kooperatifin kuruluş amacına yönelik faaliyetler
3. Kooperatifin tasfiye işlemlerini kimler yürütür?
A) Yönetim Kurulu
B) Tasfiye Kurulu
C) Kayyım
D) Denetim Kurulu
4. Tasfiye kurulu en az kaç kişiden oluşur?
A) 1
B) 2
C) 3
D) 4
5. Genel kurulca tasfiye kurulu için bir görevlendirme veya seçim yapılmadığı takdirde, tasfiye işlerini kimler yürütür?
A) Yönetim Kurulu
B) Denetim Kurulu
C) Müdür
D) Kayyım

6. Kimler tasfiye kurulu üyeliğine seçilemez?
- A) Kooperatif ortağı olmayanlar,
B) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre mahkûm olanlar,
C) Yönetim Kurulu üyeleri
D) Müdür
7. Tasfiye kurulu üyelerine ödenecek ücreti tespit etmeye kimler yetkilidir?
- A) Atamayı yapan mercii
B) Yönetim Kurulu
C) Genel Kurul
D) Mahkeme
8. Aşağıdakilerden hangisi tasfiye kurulunun görevlerinden değildir?
- A) Kooperatifi zorunlu olağan genel kurul toplantısına çağırarak,
B) Kooperatifin dağılma kararının verildiği tarihteki durumunu inceleyerek varlıkları, alacakları, borçları gösterir bir envanter defteri ile açılış bilançosu hazırlamak,
C) Kooperatifin mevcut ortakları ile bunların alacak ve borç durumlarını gösterir bir cetvel tanzim etmek,
D) Kooperatifin eskiden başlamış olup da henüz bitirilmemiş işlerinden tamamlanması mümkün olanları tamamlamak, taahhütleri yerine getirmek, alacaklar ve gerektiğinde ödenmemiş sermayeleri tahsil etmek,
9. Aşağıdakilerden hangisi tasfiye kurulunun görevlerindendir
- A) Tasfiyenin uzun sürmesi halinde her yılsonu için ara bilançolar ile tasfiye sonunda kesin bilanço hazırlamak ve genel kurula sunmak
B) Kooperatifin taraf olduğu davalarda kooperatifi temsil etmek,
C) Genel kurulu toplantıya çağırarak,
D) Yönetim Kurulu toplantılarını düzenlemek,
10. Ana sözleşmesinde özel bir nisap belirlemeyen tasfiye halindeki bir kooperatifin genel kurul toplantı nisabı aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Tüm ortakların 2/4'ü
B) Tüm ortakların 1/4'ü
C) Tüm ortakların 2/3
D) Toplantı nisabı aranmaz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-6

AMAÇ

Bu öğrenme faaliyeti ile kooperatiflerin muhasebe kayıtlarını yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Hesapların işleyiş kurallarını gözden geçiriniz.
- Bir muhasebe bürosunu ziyaret ederek, kooperatiflerin hangi işlemlerinin kaydedilmesi gerektiğini öğreniniz.

6. KOOPERATİF İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

6.1. Kooperatiflerin Tutacakları Defterler

Kooperatifler, Vergi Usul Kanunu ve 6012 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre aşağıdaki defterleri tutmak zorundadır:

- Yevmiye defteri
- Defteri Kebir
- Envanter defteri
- Genel kurul toplantı ve müzakere defteri
- Yönetim kurulu karar defteri
- Pay (Ortaklar) defteri

Yukarıda sayılan defterlerin kooperatif tarafından kullanılmadan önce noter tarafından açılış tasdiklerinin, bunlardan yevmiye defteri ve yönetim kurulu karar defterinin yine noter tarafından kapanış tasdiklerinin yaptırılması gerekmektedir. Bu işlemlerin uygulanma şekli ve zamanı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Defter Türü	Açılış Onayı Zamanı	Onay Zamanı	Kapanış Onayı	Onay Zamanı
Yevmiye Defteri	Var	Kuruluş sırasında kullanılmaya başlamadan önce. Faaliyet döneminin ilk ayından önceki ayın sonuna kadar(1/1-31/12 hesap döneminde 31 Aralık'a kadar.)	Var	İzleyen faaliyet döneminin 6. ayının sonuna kadar (1/1-31/12 hesap döneminde 30 Haziran kadar)
Defteri Kebir	Var	Kuruluş sırasında kullanılmaya başlamadan önce. Faaliyet döneminin ilk ayından önceki ayın sonuna kadar(1/1-31/12 hesap döneminde 31 Aralık'a kadar.)	Yok	-
Envanter Defteri	Var	Kuruluş sırasında kullanılmaya başlamadan önce. Faaliyet döneminin ilk ayından önceki ayın sonuna kadar(1/1-31/12 hesap döneminde 31 Aralık'a kadar.)	Yok	-
Pay(Ortaklar) Defteri	Var	Kuruluş sırasında kullanılmaya başlamadan önce. Yeterli yaprakları bulunmak kaydıyla izleyen faaliyet dönemlerinde de açılış onayı yaptırılmaksızın kullanılmaya devam edilebilir.	Yok	-
Yönetim Kurulu Karar Defteri	Var	Kuruluş sırasında kullanılmaya başlamadan önce. Faaliyet döneminin ilk ayından önceki ayın sonuna kadar(1/1-31/12 hesap döneminde 31 Aralık'a kadar.)	Var	İzleyen faaliyet döneminin 1. ayının sonuna kadar (1/1-31/12 hesap döneminde 31 Ocak kadar)
Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defteri	Var	Kuruluş sırasında kullanılmaya başlamadan önce. Yeterli yaprakları bulunmak kaydıyla izleyen faaliyet dönemlerinde de açılış onayı yaptırılmaksızın kullanılmaya devam edilebilir.	Yok	-

Tablo 6.1: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Faaliyet Dönemi 1/1-31/12 olan Kooperatifler için Ticari Defterlerin Açılış ve Kapanış Onaylarına İlişkin Tablo

Türk Ticaret Kanununun 64'üncü maddesine göre ticari defterlerin tasdik işlemleri aşağıdaki şekilde yapılır:

- TTK' ya yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri, pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri açılış onayları kuruluş sırasında ve kullanılmaya başlanmadan önce noter tarafından yapılır.
- Bu defterlerden yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri ve yönetim kurulu karar defterinin izleyen faaliyet dönemlerindeki açılış onayları, defterlerin kullanılacağı faaliyet döneminin ilk ayından önceki ayın sonuna kadar notere yaptırılır. Örneğin iş yılı olarak 1 Ocak-31 Aralık tarihlerini belirleyen kooperatiflerde 2014 yılı defterlerinin açılış tasdikinin 31 Aralık 2013 tarihine kadar yapılması zorunludur.
- Pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri yeterli yaprakları bulunmak kaydıyla izleyen faaliyet dönemlerinde de açılış onayı yapılmaksızın kullanılmaya devam edilebilir.
- Yevmiye defterinin kapanış onayı, izleyen faaliyet döneminin altıncı ayının sonuna kadar, yönetim kurulu karar defterinin kapanış onayı ise izleyen faaliyet döneminin birinci ayı sonuna kadar notere yaptırılır. Örneğin iş yılı olarak 1 Ocak-31 Aralık tarihlerini belirleyen kooperatiflerde 2013 yılı yönetim kurulu karar defterlerinin kapanış tasdikinin 31 Ocak 2014 tarihine ve yevmiye defterinin kapanış tasdikinin 30 Haziran 2014 tarihine kadar yapılması zorunludur.

Yukarıda saydığımız tutulması zorunlu defterlerin yanında kooperatiflerin özelliklerine göre, tutacakları diğer defterler ise şunlardır:

- Stok giriş-çıkış kayıt defteri,
- Teftiş defteri
- İmalat defteri (üretim yapan kooperatiflerde)
- Nakliyat vergisi defteri (taşıma kooperatiflerinde)
- Çiftçi işletme defteri (zirai işletmesi bulunan kooperatiflerde)
- Müfredat defteri

Tüm bunlara ilaveten kooperatifler isterlerse, aşağıdaki yardımcı defterleri de tutabilirler:

- Kasa defteri
- Gelen giden evrak kayıt defteri
- Demirbaş ve envanter defteri
- Kıymetli evrak defteri

Defterler tutulurken Vergi Usul Kanunu'nda belirtilen kayıt düzenine ve zamanına uyulmalıdır:

- Defterler süresi yasalarda belirtilen süreler içerisinde tasdik ettirilmelidir.
- Defterler Türkçe tutulmalıdır.
- Yanlış kayıtlar, muhasebe kurallarına göre düzeltilmelidir.

- Boş satır bırakılmamalı, sayfalar yırtılmamalıdır.
- Kayıtlar yasa da belirtilen süreler içerisinde yapılmalıdır.
- Tutulan defterler ve kayıtlara esas olan belgeler; Türk Ticaret Kanunu'na göre 10 yıl, Vergi Usul Kanunu'na göre ise 5 yıl süreyle saklanmalıdır. Yetkililerin istemesi durumunda incelenmek üzere sunulmalıdır.

Kooperatif defterlerinin tutulmasından, defterlerin ve belgelerin saklanması nın yönetim kurulu sorumludur. Yönetim kurulu üyeleri kendi hatalarından ileri gelen zararlardan sorumludur.

6.2. Cezai Sorumluluklar

Türk Ticaret Kanunu'na göre defter tutma mükellefiyetlerinin hiç veya usulüne uygun olarak yerine getirilmemesi halinde cezai sorumluluk doğmaktadır.

TTK'ya göre:

- Defter tutma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler,
 - Defterlerde yer alan kayıtlara ait belgelerin kopyalarını saklamayanlar,
 - Ticari defterlerle ilgili gerekli noter onaylarını yaptırmayanlar,
 - Usulüne aykırı envanter çıkaranlar,
 - Belgeleri ibraz etmeyenler,
- hakkında Kanun'un 562. maddesi çerçevesinde dört bin (4.000.-)Türk Lirası (2012 yılı rakamıdır. Sonraki yıllarda artırılarak uygulanmaktadır.) idari para cezası öngörülmektedir.

Ayrıca, ticari defterlerin mevcut olmaması veya hiçbir kayıt içermemesi yahut Tür Ticaret Kanununa uygun saklanmaması hallerinde sorumluların ve söz konusu defter kayıt ve belgeleri Gümrük ve Ticaret Bakanlığı denetim elemanlarına teslim etmeyen ticaret şirketlerinin (kooperatifler dahil) üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılacağı, yine aynı maddede belirtilmektedir.

6.3. İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi

6.3.1. Kuruluş İşlemlerinin ve Sermaye Paylarının Muhasebeleştirilmesi

Kurucu ortakların ve kuruluş tan sonra ortak olanların taahhüt ettikleri sermaye payları, 501 Ödenmemiş Sermaye hesabına borç, 500 Sermaye hesabına alacak kaydedilmek suretiyle taahhüt kaydı yapılır. Ortakların taahhüt ettikleri sermaye paylarını ödemeleri durumunda ödeme şekline göre ilgili varlık hesabı (100 Kasa, 101 Alınan Çekler, 121 Alacak Senetleri, 102 Bankalar vs.) borçlandırılıp, 501 Ödenmemiş Sermaye hesabı alacaklandırılır.

Kuruluş aşamasında yapılan giderler, 770 Genel Yönetim Giderleri hesabının (7/A Seçeneğine göre) borcuna yazılmak suretiyle direkt gider olarak yazılabileceği gibi, 262 Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri hesabının borcuna yazılarak aktifleştirilebilir.

102 BANKALAR		12.000	
102.01 T Bankası	12.000		
136 DİĞ. ÇEŞİTLİ ALACAK			3.000
136.01 Xxxx XXXXX	3.000		
501 ODENMEMİŞ SERMAYE			9.000
501.01 Xxxx XXXXX	1.125		
501.02 Xxxx XXXXX	1.125		
501.03 Xxxx XXXXX	1.125		
501.04 Xxxx XXXXX	1.125		
501.05 Xxxx XXXXX	1.125		
501.06 Xxxx XXXXX	1.125		
501.07 Xxxx XXXXX	1.125		
501.08 Xxxx XXXXX	1.125		
Sermayenin kalan ³ / ₄ ünün ödenmesi ile kurucu ortakları sermaye payının alınarak açtırılan banka hesabına yatırılması			

Aktif S. S. KOOPERATİFİ AÇILIS BİLANCOSU Pasif			
1. DONEN VARLIKLAR	12.000	İKİSAVADELİ Y.KAYN AKLAR	100
A HAZIR DEĞERLER	12.000	A DİĞER BORÇLAR	100
102 BANKALAR	12.000	336 DİĞ. ÇEŞ. BORÇLAR	100
2. DURAN VARLIKLAR	100	V ÖZKAYNAKLAR	12.000
F M. OLMAYAN DUR. VAR	100	A ÖDENMİŞ SERMAYE	12.000
262 KURULUŞ ÖRG. GİD.	100	500 SERMAYE	12.000
	12.100		12.100

Yukarıdaki örnekte kuruluş giderlerini yapan ortağa olan borç kooperatifin bankadaki hesabından ödendiğinde aşağıdaki kayıt yapılır:

336 DİG. ÇEŞ. BORÇLAR		100	
336.01 Derya YILMAZ	100		
102 BANKALAR			100
102.01 T Bankası	100		
Kuruluş giderini yapan ortağa borcun ödenmesi			

6.3.2. Ek Ödemelerin ve Aidatların Muhasebeleştirilmesi

Kooperatif ortakları, sermaye payları dışında, kooperatif amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlamak üzere genel kurulca kararlaştırılacak miktardaki arsa, altyapı, inşaat vb. gibi ödemeleri de yapar. Bu tür ödemeler taahhüt ettiğinde 131 Ortaklardan Alacaklar hesabının borcuna karşılık, 431 Ortaklara Borçlar (Özellikle inşaat kooperatiflerinde bu ödemeler karşılığında konut veya iş yeri verileceğinden ve inşaat 1 yıldan fazla süreceğinden bu hesaba kaydetmek uygun görülmüştür.) alacaklandırılır.

Taahhütler yerine getirildiğinde, ödeme şekline göre ilgili varlık hesabı (100 Kasa, 101 Alınan Çekler, 121 Alacak Senetleri, 102 Bankalar v.s) borcuna karşılık, 131 Ortaklardan Alacaklar hesabı alacaklandırılır.

Örnek-1: 8 ortaklı Konut Yapı Kooperatifinin 5 Mart 2011’de yapılan genel kurulunda alınan karara göre; ortaklar nisan ayından başlamak üzere 15 ay süre ile 175 TL arsa payı, 125 TL inşaat payı ödeyecektir.

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR		36.000	
131.01 Xxxx XXXXX	4.500		
131.02 Xxxx XXXXX	4.500		
131.03 Xxxx XXXXX	4.500		
131.04 Xxxx XXXXX	4.500		
131.05 Xxxx XXXXX	4.500		
131.06 Xxxx XXXXX	4.500		
131.07 Xxxx XXXXX	4.500		
131.08 Xxxx XXXXX	4.500		
431ORTAKLARA BORÇLAR			36.000
431.01 Xxxx XXXXX	4.500		
431.02 Xxxx XXXXX	4.500		
431.03 Xxxx XXXXX	4.500		
431.04 Xxxx XXXXX	4.500		
431.05 Xxxx XXXXX	4.500		

431.06 Xxxx XXXXX	4.500		
431.07 Xxxx XXXXX	4.500		
431.08 Xxxx XXXXX	4.500		
Genel kurul kararınca ortakların arsa ve inşaat paylarının tahakkuku			

Örnek 2: Ortaklar, yukarıdaki örnekte tahakkuk eden ödemelerini, her aya ayrı bir senet imzalayıp vererek yerine getiriyor.

121 ALACAK SENETLERİ		36.000	
131 ORT. ALACAKLAR			36.000
131.01 Xxxx XXXXX	4.500		
131.02 Xxxx XXXXX	4.500		
131.03 Xxxx XXXXX	4.500		
131.04 Xxxx XXXXX	4.500		
131.05 Xxxx XXXXX	4.500		
131.06 Xxxx XXXXX	4.500		
131.07 Xxxx XXXXX	4.500		
131.08 Xxxx XXXXX	4.500		
Genel kurul kararınca ortakların arsa ve inşaat payları karşılığında senet alınması			

Örnek 3: Ortaklar, nisan ayı ödemelerini kooperatife yapıyor ve bu aya ilişkin senetlerini alıyor.

100 KASA	2.400		
121 ALACAK SENETLERİ			2.400
Nisan ayı tahsilatlarının yapılması			

6.3.3. Ortaklığa Yeni Üye Alımının Muhasebeleştirilmesi

Ortaklığa yeni kabul edilen ortak, aynı kurucu ortaklar gibi ana sözleşmede taahhüt edilmesi gereken en az ortaklık payını almayı taahhüt etmelidir. Ayrıca ana sözleşmede yeni alınacak ortaklardan talep edilecek bir fark var ise bu fark ile birlikte o ana kadar diğer ortakların yaptıkları ödemeleri de yapması gerekir.

Yeni ortak olan kişinin sermaye ve diğer ödemeleri yapmayı taahhüt etmesi durumunda yapılacak kayıt, yukarıda değinildiği gibi olacaktır. Buradaki tek fark, yeni ortak ana sözleşme gereği bir fark alınacaksa bu farkın hangi hesapta izleneceğidir. Böyle bir fark alınması durumunda, alınan fark 649 Diğer Olağan Gelir ve Karlar hesabının alacağına izlenecektir.

Örnek 1: 5 Temmuz 2011 günü Xxxx XXXXX adlı kişi kooperatife ortak olarak alınıyor. Yeni ortak ana sözleşmede her ortağın en az 1500 adet ortaklık payı almasının gerektiğini bildiren hükme göre 1500 adet ortaklık payı almayı taahhüt ediyor.

Yeni ortak, diğer ortakların o ana kadar ödemiş oldukları arsa ve inşaat payları toplamı olan 900 TL' yi ve ana sözleşmede belirtilen ve yeni ortak olacıklardan alınacak 1.100 TL'lik farkı ödemeyi taahhüt ediyor.

Yeni ortak sermaye taahhüdünü ve ödemesi gereken diğer yükümlülükleri nakit olarak ödüyor.

* Yeni ortağın sermaye taahhüdünün kaydı:

501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE		1500	
501.09 Xxxx XXXXX	1500		
500 SERMAYE Sermaye taahhüt kaydı			1500

*Yeni ortağın, diğer ortakların yaptıkları ödemeleri, taahhüt etmesinin kaydı:

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR		900	
131.09 Xxxx XXXXX	900		
431ORTAKLARA BORÇLAR			900
431.09 Xxxx XXXXX Yeni ortağın, yapılan ödemeleri taahhüt etmesi	900		

*Yeni ortağın taahhütlerini yerine getirmesi:

100 KASA		3.500	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR			900
131.09 Xxxx XXXXX	900		
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE			1.500
501.09 Xxxx XXXXX	1.500		
649 DİĞ. OLA.GELİR VE KARLAR Yeni ortağın taahhütlerini yerine getirmesi			1.100

6.3.4. Ortaklıktan Çıkış İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Ortaklıktan ayrılan veya çıkarılan ortağa ilişkin muhasebe kaydı yapılırken şu hususlara dikkat edilir:

- Ortakların ortaklığa girişinde taahhüt ettikleri ve ödedikleri sermayenin kaydedildiği 500 Sermaye Hesabı borçlandırılarak çıkan ortağın sermayesi toplam sermayeden indirilir.
- Ortakların sermaye payı dışında, kooperatife ödemeyi taahhüt ettikleri ödemelerin kaydedildiği 431 Ortaklara Borçlar Hesabı, çıkan ortağın bu tür taahhütlerine isabet eden kısmı kadar borçlandırılarak çıkan ortağın ödeme taahhütleri kapatılır.
- Çıkan ortağın ödemeyi taahhüt ettiği tutarlardan, halen ödemediği tutarlar 131 Ortaklardan Alacaklar Hesabının alacağına yazılarak yok edilir.
- Çıkan Ortağın borçlarına karşılık kooperatife verdiği ve henüz ödemediği senet ve çekler varsa, senetler 121 Nu'lu hesabın, çekler 101 Nu'lu hesabın alacağına kaydedilerek kapatılır.
- Çıkan ortaktan, ortaklıktan çıkmanın sonucu olarak yapılacak kesintiler varsa, 649 Diğer Olağan Gelir ve Kârlar Hesabının alacağına yazılır.
- Hesap kesimi sonucu çıkan ortağa ödenmesi gereken tutar ödeme şekline göre ilgili varlık hesabının borcuna kaydedilir.

Örnek: Yükümlülüklerini yerine getirmeyen Engin COŞKUNCA adlı ortak, yönetim kurulu kararıyla kooperatiften ihraç edilmiştir.

- İhraç edilen ortak 1500 TL(15 adet) ortaklık payı taahhüt etmiş ve ödemiştir.
- İhraç edilen ortak toplam 2.700 TL arsa ve inşaat payı ödemiştir.
- İhraç edilen ortağın, genel kurul kararıyla belirlenip de adına tahakkuk ettirilen ancak vadesi gelmediği için henüz ödenmeyen aidat miktarı 300 TL'dir.
- Genel kurul kararı gereği, ayrılan ortaktan 250 TL masraf kesilecektir.
- Hesap kesimi sonucu ortağın alacağı tutar bankadan ödeniyor.

431 ORTAKLARA BORÇLAR		3.000	
431.05 Xxxx XXXXX	3.000		
500 SERMAYE		1.500	
102 BANKALAR HESABI			3.950
102.01 T Bankası	3.950		
131 ORTAKLARDANAL.			300
131.05 Xxxx XXXXX	300		
649 D. OLAĞ. GEL.VE KÂR. İhraç edilen ortağın çıkış işleminin kaydı			250

6.3.5. Gelir Gider Farkına İlişkin Muhasebe Kayıtları

Kooperatiflerin asıl amacı kâr elde etmek olmadığından; kooperatif faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kâr ve zararlar, olumlu ve olumsuz gelir gider farkı olarak adlandırılır. Kâr, olumlu gelir gider farkı; zarar ise olumsuz gelir gider farkı olarak adlandırılır.

Kooperatifler, sermaye şirketleri gibi kurumlar vergisi mükellefidirler. Ancak bazı durumlarda, kooperatifler kurumlar vergisinden muaf olur.

Bir kooperatifin kurumlar vergisinden muaf olabilmesi için, aşağıdaki hususların kooperatif ana sözleşmesinde yer alması ve uygulanması gerekir:

- Sermaye üzerinden kazanç dağıtılmayacağı,
- Yönetim kurulu başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmeyeceği,
- Yedek akçelerin ortaklara dağıtılmayacağı,
- Kooperatif faaliyetlerinden yalnız kooperatif ortaklarının yararlanacağı,
- Kurumlar vergisinden muaf olmak için, ana sözleşmede yer alması gerekir.

Ana sözleşmede yukarıda saydığımız hususlardan bir ya da bir kaçına yer vermeyen veya yer verdiği halde uygulamada bu hususlara aykırı hareket eden kooperatifler kurumlar vergisi muafiyetinden faydalanamaz.

Kooperatifler Kanunu'na göre olumlu gelir gider farkından ilk önce %10 yedek akçe ayrılır. Kooperatif üst kuruluşları bu orana ek olarak en az %5 olağanüstü yedek akçe ayırmak zorundadır.

Yukarıda saydığımız yedek akçe dışında, ana sözleşmede belirtilmiş fonlar da kesilir. Bilindiği üzere kooperatifler, ana sözleşmelerinde yer vermek suretiyle ortaklarına ve çalışanlarına yardım maksadıyla yardım fonu oluşturabilir.

Fon ayırma işlemleri bittikten sonra, eğer kooperatif kurumlar vergisi mükellefi ise kurumlar vergisinin kesilmesi ve dağıtılması düşünüüyorsa ortaya çıkan olumlu gelir gider farkının ortaklara risturn olarak dağıtılması gerekir.

Örnek 1: SS Kooperatifi, kurumlar vergisinden muaf olup 2011 yılında 15.000 TL olumlu gelir gider farkı elde etmiştir. Elde edilen olumlu gelir gider farkının tamamı ortaklar içi işlemlerden elde edilmiştir.

Kooperatifler Kanunu gereği, elde edilen olumlu gelir gider farkından %10 yasal yedek akçe olarak ayrılacaktır.

Genel kurulda yasal kesintiler yapıldıktan sonra arta kalan olumlu gelir gider farkının ortaklara risturn olarak dağıtılması kararlaştırılmıştır.

Yasal kesintiler ve dağıtılacak risturn miktarının belirlenmesi:

Yasal Yedekler : 15.000 X 0,10 = 1.500

TOPLAM: 1.500 TL

Dağıtılacak Risturn Tutarı: 15.000 – 1.500 = 13.500 TL

* Dağıtımın Yapılması:

570 GEÇMİŞ YIL KARLARI HESABI		15.000	
331 ORTAKLARA BORÇLAR			13.500
331.08 Risturn Payları	13.500		
540 YASAL YEDEKLER Dönem olumlu gelir gider farkının dağıtımı			1.500

*Ortakların Risturn Paylarının Nakit Olarak Ödenmesi:

331 ORTAKLARA BORÇLAR HESABI		13.500	
331.08 Risturn Payları	13.500		
100 KASA HESABI Ortakların risturn paylarının nakit olarak ödenmesi			13.500

Örnek 2: Kurumlar vergisi mükellefi olan SS Tüketim Kooperatifinin 2011 yılı olumlu gelir gider farkı 25.000 TL'dir.

Kooperatif genel kurulunda alınan karar gereği, yasal kesintiler yapıldıktan sonra kalan tutar ortaklara risturn olarak dağıtılacaktır.

Yasal kesintiler ve dağıtılacak risturn miktarının belirlenmesi:

Dönem Olumlu Gelir Gider Farkı = 25.000TL

Kurumlar Vergisi : (25.000 X 0,20) = (5.000 TL)

Yasal Yedekler : (25.000 X 0.10) = (2.500 TL)

Gelir Vergisi Stopajı Matrahı = 17.500 TL

Gelir Vergisi : (17.500 X 0,10) = 1.750 TL

Bu hesaplamalardan sonra ortaya çıkan tablo aşağıdaki gibidir:

DÖNEM GELİR GİDER OLUMLU FARKI 25.000 TL

ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER (-) (6.750 TL)

- Kurumlar Vergisi (-) 5.000 TL
- Gelir Vergisi Stopajı (-) 1.750 TL
- YASAL YEDEKLER (-) (2.500 TL)

ORTAKLARA DAĞITILACAK RİSTURN TUTARI 15.750 TL

*2011 Yılı Dönem Sonunda Yapılacak Kayıtlar:

691 DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI		5.000	
370 DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI			5.000
370.01 Kurumlar Vergisi	5.000		
690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI HESABI		25.000	
691 DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI			5.000
692 DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI HESABI			20.000
Dönem karının gelir tablosu hesaplarına devri			

692 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI HESABI		20.000	
590 DÖNEM NET KARI HESABI			20.000
Dönem net karının gelir tablosu hesabından bilanço hesabına devri			

* 2012 Yılı Başında Yapılacak Kayıt:

590 DÖNEM NET KÂRI HESABI		20.000	
570 GEÇMİş YIL KARLARI HS Önceki dönem net karının geçmiş yıl karlarına devri			20.000

* Genel Kurulun Risturn Dağıtma Kararından Sonra Yapılacak Kayıt:

570 GEÇMİş YIL KÂRLARI HESABI		20.000	
331 ORTAKLARA BORÇLAR			17.500
331.08 Risturn Payları	17.500		
540 YASAL YEDEKLER Önceki dönem karından yasal yedekler ayrıldıktan sonra kalan tutarın ortakların hesabına devri			2.500

* Risturnların Ortaklara Ödenmesinde Yapılacak Kayıt:

331 ORTAKLARA BORÇLAR HESABI		17.500	
331.08 Risturn Payları	17.500		
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI			1.750
360 01 Gelir Ver. Stopajı	1.750		
100 KASA HESABI Ortakların olumlu gelir gider farkı alacaklarından gelir vergisi stopajı yapıldıktan sonra, kalanın nakit olarak ödenmesi			15.750

* Kooperatiflerde şirketler gibi kurumlar vergisi beyannamelerini nisan ayında bağlı bulundukları vergi dairesine verir, nisan ayı sonuna kadar da ödemeleri gereken kurumlar vergisini öder. Örneęimizdeki kooperatifin Nisan ayı başında yapacağı tahakkuk kaydı ve ay içerisinde yapacağı ödeme kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

370 DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI		5.000	
370.01 Kurumlar Vergisi	5.000		
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI Kurumlar vergisinin tahakkuk ettirilmesi			5.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		5.000	
100 KASA HESABI Kurumlar vergisinin vergi dairesine ödenmesi			5.000

*Gelir vergisi stopajı, muhtasar beyannamede belirtilip vergi dairesine ödendiğinde şu kayıt yapılır:

360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		1.750	
100 KASA HESABI Gelir vergisi stopajının muhtasar beyanname ile vergi dairesine ödenmesi			1.750

Kooperatiflerin dönemi olumsuz gelir gider farkı ile kapatması durumunda, Olumsuz gelir gider farkı 3 yoldan biri ile karşılanır:

- Sermaye paylarından
- Yedek akçelerden
- Ek ödemelerle

Örnek 3: SS Kooperatifi 2011 faaliyet dönemini 11.000 TL olumsuz gelir gider farkı ile kapatmıştır. Ortaya çıkan olumsuz gelir gider farkının 4.000 TL'sinin yedeklerden kalan 7.000 TL' sinin ise sermaye paylarından karşılanmasına karar verilmiştir.

500 SERMAYE HESABI		7.000	
540 YASAL YEDEKLER		4.000	
580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI Dönem zararının sermaye ve yedeklerden karşılanarak kapatılması			11.000

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Oneriler
➤ Kuruluş kayıtlarını yapınız.	➤ Her ortağın en az 1 en fazla 5.000 ortaklık payı alması gerektiği unutulmamalıdır
➤ Ek ödeme ve aidatlara ait kayıtları yapınız.	➤ Ek ödemelerin sadece kooperatif zararlarını karşılamak için toplanabileceğini unutmayınız.
➤ Ortaklık işlemlerini kaydediniz	➤ Yeni giren ortağın sermaye payı almayı taahhüt etmesi ve taahhüdünün ¼ ünü peşin ödemesi gereklidir.
➤ Gelir gider farkına ilişkin kayıtları yapınız.	➤ Kooperatifin kurumlar vergisi mükellefi olup, olmadığına dikkat ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyette kazanmış olduğunuz bilgileri aşağıda verilen soruları cevaplandırarak değerlendiriniz.

1. Hangisi kooperatiflerin tutması gereken zorunlu defterler arasında yer almaz?
A) Kasa Defteri
B) Yevmiye Defteri
C) Defteri Kebir
D) Pay(Ortaklar) Defteri
2. Hangisi kooperatiflerin tutabilecekleri yardımcı defterler arasında yer almaz?
A) Kıymetli evrak defteri
B) Yönetim Kurulu Karar defteri
C) Demirbaş defteri
D) Evrak kayıt defteri
3. 1 Ocak -31 Aralık dönemini iş yılı olarak belirleyen bir kooperatif 2013 yılı yevmiye defterinin kapanış onayını kadar 2013 yılı yönetim kurulu karar defterinin kapanış tasdikini kadar yatırmak zorundadır.
4. Yevmiye defterine yapılan yanlış kayıtdüzeltilir.
5. Yevmiye defterine kayıt süresi belge tarihinden itibaren.....gündür
6. Eğer işletme muhasebe fişleri kullanıyorsa, defterlere kayıt süresi.....güne çıkar.
7. Kooperatif defterlerinin tutulmasından sorumludur.
8. Kuruluş aşamasında yapılan giderler, hesabının borcuna (7/A seçeneğine göre) yazılmak suretiyle direkt olarak gider yazılabileceği gibi, hesabının borcuna yazılarak aktifleştirilebilir.
9. Kooperatiflerde olumlu gelir gider farkından %10 oranında ayrılır.
10. Aşağıdakilerden hangisi kooperatiflerin kurumlar vergisinden muaf olmaları için ana sözleşmede yer alması gereken hususlardan birisi değildir?
A) Yönetim Kurulu üyelerine kazanç üzerinden hisse verilemeyeceği.
B) Sermaye üzerinden kazanç dağıtılamayacağı,
C) Ortaklara risturn dağıtılmayacağı,
D) Yedek akçelerin ortaklara dağıtılamayacağı

11. Kooperatiflerde olumsuz gelir gider farkı ortaya çıkması durumunda, bu fark aşağıdakilerden hangisi ile karşılanamaz?

- A) Sermaye paylarından,
- B) Yedek akçelerden,
- C) Ek ödemelerle,
- D) Daha iyi reklam yaparak

MODÜL DEĞERLENDİRME

1. Hangisi kooperatiflerin kuruluş amacıdır?
A) Kâr elde etmek
B) Reklam yapmak
C) Ortaklarının ihtiyaçlarını karşılamak
D) Toplumunu bilgilendirmek
2. Hangisi kooperatif ortağı olamaz?
A) Gerçek kişiler
B) Belediyeler
C) Kamu kuruluşları
D) Mahcur (Kısıtlı) olanlar
3. Bir ortak en fazla ortaklık payı alabilir.
4. Hangisi kooperatiflerin tutacakları defterlerdendir?
A) Yevmiye Defteri
B) Röleye Defteri
C) İşletme Hesabı Defteri
D) Ataşman Defteri
5. Kooperatiflerde ortaya çıkan gelir farkının en az’u yedek akçe olarak ayrılır
6. Aşağıdakilerden hangisi ortaklık senedinde yer alır?
A) Ortağın kooperatife giriş çıkış tarihleri
B) Ortağın bildiği yabancı diller
C) Ortağın mezun olduğu okullar
D) Ortağın fiziksel özellikleri
7. Hangisi kooperatif ortaklarının haklarındandır?
A) Yönetimi bilgilendirme
B) Ek ödeme yapma
C) Aidat ödeme
D) Gelir farkından pay alma
8. Hangisi kooperatif genel kurulunu toplantıya çağıracaklar arasında yer alır?
A) Bakanlar Kurulu
B) İlgili Bakanlık
C) Cumhurbaşkanlığı
D) TBMM

9. Hangisi ortakların ödev ve sorumluluklarındandır?
A) Risturn alma
B) Oy kullanma
C) Ortaklık payı alma
D) Üyelikten çıkma
10.de bu konuya ilişkin bir hüküm olmadıkça olumlu gelir gider farkları ortaklara dağıtılmaz.
11. Hangisi kooperatif organlarından birisidir?
A) Denetim Kurulu
B) Ortaklar Kurulu
C) Tasfiye Kurulu
D) Seçim Kurulu
12. Ortakların tamamının oluşturduğu topluluktur.
13. Hangisi yönetim kuruluna üye olmak için gerekli şartlar arasında yer almaz?
A) Aynı türden başka bir kooperatife üye olmamak
B) Maddi durumu iyi olmak
C) T.C. vatandaşı olmak
D) Belirtilen suçlardan hüküm giymemiş olmak
14. Denetim kuruluna dışarıdan üye.....
15. Hangisi VUK' da yer alan kayıt düzeni ile ilgili değildir?
A) Defterler Türkçe tutulmalıdır.
B) Boş satır bırakılmamalıdır.
C) Yanlış kayıt yapılan sayfa yırtılarak imha edilmelidir.
D) Defterler tasdik ettirilmelidir.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1 CEVAP ANAHTARI

1	D
2	7 (YEDİ)
3	A
4	A
5	B
6	Tüketim Kooperatifleri
7	Ortaklarının konut ihtiyaçlarını ucuza karşılarmaktır
8	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı/ Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı/ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı /Çevre ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Şehircilik Bakanlığı/
9	Ticaret Sicil Müdürlüğüne
10	Türkiye Ticaret Sicili
11	D
12	C
13	1 (BİR) / 5000 (BEŞBİN)
14	1 (BİR)
15	B
16	A
17	A
18	A
19	A
20	B

ÖĞRENME FAALİYETİ-2 CEVAP ANAHTARI

1	C
2	B
3	A
4	C
5	15 gün
6	D
7	B
8	5 yıla
9	Noter
10	D
11	veraset ilamı / temsilci

12	Yükümlülüklerini
13	C
14	B
15	yönetim kurulu karar defterine
16	3 ay /Ticaret Mahkemesi / Asliye Hukuk Mahkemesi
17	A
18	B
19	A
20	A

ÖĞRENME FAALİYETİ-3 CEVAP ANAHTARI

1	Ortaklık senedi
2	D
3	A
4	Genel kurul / Yönetim kurulu
5	C
6	Ana sözleşmede
7	B
8	C
9	D
10	A
11	Tasfiye
12	A
13	4 (dört) / 1/10'unun (onda birinin)
14	C
15	D
16	1000 (bin)
17	B
18	A
19	Sınırsız sorumluluk
20	Sınırlı sorumluluk

ÖĞRENME FAALİYETİ-4 CEVAP ANAHTARI

1	B
2	Genel Kurul
3	D
4	A
5	D
6	B

7	15 (onbeş)
8	C
9	Yönetim Kurulu
10	3 (üç) / 3 (Üç)
11	B
12	Denetim Kurulu
13	A
14	D
15	A
16	Genel Kurul /1 (Bir) /daha çok
17	C
18	B
19	A
20	A

ÖĞRENME FAALİYETİ-5 CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	B
4	B
5	A
6	B
7	A
8	A
9	A
10	D

ÖĞRENME FAALİYETİ-6 CEVAP ANAHTARI

1	A
2	B
3	30 Haziran 2014/31 Ocak 2014
4	Ters Kayıt İle
5	10 (on)
6	45 (kırk beş)

7	Yönetim kurulu
8	770 Genel Yönetim Giderleri / 262 Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri
9	Yasal yedek akçe
10	C
11	D

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	C
2	D
3	5000 (BEŞBİN)
4	A
5	%10
6	A
7	D
8	B
9	C
10	Ana Sözleşme
11	A
12	Genel Kurul
13	B
14	Seçilebilir
15	C

KAYNAKÇA

- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
- Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı Anakra,2012
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
- Gelişmiş Ülkelerde Kooperatifçilik Anakra,2013
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
- Ekonominin Kılcal Damarlarını Canlandıran Sistem Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Anakra,2014
- KURTULAN Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, Ankara, 2003.
- ÖZTÜR Veli, Şirketler Muhasebesi, Ankara, 2005.
- ŞAHİNGÖZ Fevzi, Ticaret-Turizm Terimleri Sözlüğü, Ankara, 1998.
- ŞİMŞEK Mustafa Yaşar, Kooperatifçilik Bilgisi, Ankara, 2005.
- <http://www.gib.gov.tr>
- www.kobitek.com
- <http://koop.gtb.gov.tr>
- <http://www.tarim.gov.tr>
- <http://www.csb.gov.tr/gm/meslekihizmetler/>